

TV 15

Natisnili smo
41.500
izvodov

Glasilo Zveze mladostnikov NOV
in Zveze rezervnih vojaških starišev Slovenije

ŠT 18 • 12. maja 1977 • Leto XV

Kako trden most so lahko manjšine

Položaj in pravice narodnostnih manjšin v neki državi so merilo demokratičnosti njene družbe oziroma merilo njene odprtosti in progresivnega razvoja. Po pravicah, ki jih imajo oziroma nimajo naše manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, lahko ocenjujemo družbeni razvoj teh držav in ga primerjamo z razvojem naše družbe, ki ima skoraj največ narodnostnih manjšin v Evropi.

Po ocenah predstavnikov zamejskih Slovencev iz Italije, Avstrije in Madžarske ter predstavnikov narodnostnih manjšin, ki živijo v Jugoslaviji (Madžari, Italijani, Čehi, Slovaki, ...) na drugem dvodnevnem srečanju konec prejšnjega tedna v Lendavi, se položaj manjšin skoraj povsod zboljšuje, vendar v sosednih državah še dolgo ne bodo dosegli takšne stopnje urejenosti, kot je uspelo Jugoslaviji. Naša samoupravna skupnost zagotavlja vsem narodnostim enak položaj kot ga ima večinski narod, ter popoln gospodarski in kulturni razvoj, »ki ni bil nikoli odvisen od mednarodnih razmer ali odnosov naše države s sosedi«.

Slovenci na Madžarskem dobivajo v zadnjem času vse večjo podporo madžarskih oblasti in lahko vedno tesneje sodelujejo z matično domovino. Tudi Slovenci na avstrijskem Koroškem demokratična javnost vedno močneje podpira in se zaveda pomena njihovega boja. Položaj manjšine se vsaj v tem pogledu zboljšuje, čeprav je po drugi strani tudi pritisk oblasti in neonacističnih krogov, ki hočejo manjšino razbiti in jo čimprej asimilirati, vedno močnejši.

Na najboljši poti reševanja manjšinskega vprašanja je trenutno Italija. S podpisom osimskih sporazumov sta se obe strani obvezali, da bosta v duhu odprtosti reševali tudi manjšinsko vprašanje. Ker je razvoj manjšine tesno povezan z gospodarskim razvojem, določajo osimski sporazumi prosto industrijsko cono, ki naj bi dvignila gospodarsko raven Slovencev na Tržaškem. Žal pa tudi v Italiji še vedno delujejo fašistične sile, ki nasprotujejo odprtosti meja in razvoju slovenske manjšine. Pod krinko »zaščitite narave« so tržaški planinci s skrajnim desničarji in neofašisti organizirali pohod po Krasu in ni slučaj, da je pohod kakšnih tri tisoč nestrpnih vodil prav skozi vasi Bazovica, Trebče, Grapada in Padriče do same državne meje, torej po ozemlju proste industrijske cone. Škoda, da niso italijanske oblasti tega očitnega napada na osimske sporazume in s tem na tesno sodelovanje med obema sosedama, prepovedale, čeprav so ga nekoliko le omejile.

MILAN VOGEL

Tam kjer je »nekoč« — in ta »nekoč« je komaj dobra tri desetletja za nami — bodeča žica ovijala Ljubljano, je ob koncu minulega tedna odmevala pesem, radost, veselje, ponos, smelost — MLADOST!

Žica je ponovno zaživela. Nekaj desetisočglava množica tega največjega manifestativnega pohoda pri nas je obudila spomine na tiste črne čase, ki se ne smejo nikoli več ponoviti. Poti tovarštva in spominov se je udeležilo več kot 60.000 ljudi.

Ljubljana — mesto heroj — je bila vse te dni spet praznično odeta. Zvrstile so se številne kulturne, športne in manifestativne prireditve z osrednjo proslavo na Trgu revolucije, kamor se je proti poldnevu strnila dolga reka tovarštva. Zbranim je govoril generalpolkovnik Franc Tavčar - Rok.

V soboto 8. maja je bilo v Krpinu v Begunjah srečanje nekdanjih zapornic in zapornikov begunjskih zaporov. Poročilo s srečanja preberite na 3. strani.

od torka
do torka**Sreda, 27. aprila 1977**

Po vsej Sloveniji so slovesno proslavili dan OF ter podelili nagrade in priznanja.

Iz Avstrije se je vrnila posebna komisija ZIS za ugotavljanje stanja partizanskih grobov in spominskih obeležij v tej sosednji državi.

Četrtek, 28. aprila 1977

V Beogradu so podelili letošnje nagrade dela tridesetim neposrednim proizvajalcem.

V republiški skupščini Slovenije je bila skupna seja vseh zborov, ki jo je vodil Marjan Breclj, govoril pa je tudi predsednik predsedstva Sergej Kraigher.

Petek, 29. aprila 1977

V Pragi se je končalo mednarodno partijsko posvetovanje 70 partij.

Predsednik republike tovariš Tito je na Brdu sprejel pianistko Dubravko Tomšič-Srebotnjak.

Nedelja, 1. maja 1977

Po vsej Jugoslaviji smo proslavili praznik dela. Največ Slovencev se je zbralo na Joštu nad Kranjem, kamor je prišel tudi tovariš Tito. Praznik dela so v svetu različno proslavili. V Istanbulu je bilo v spopadih ubitih 38 ljudi.

Ponedeljek, 2. maja 1977

Predsednik Tito je ob življenjskem jubileju odlikoval predsednika skupščine SFRJ Kira Gligorova z redom zaslug za delo 2. leno.

Torek, 3. maja 1977

Tovariš Tito je z ženo Jovanko obiskal partizanske Dražgoše.

Sreda, 4. maja 1977

Po vsej Makedoniji so slovesno praznovali štirinasedemdesetletnico smrti revolucionarja Goce Delčeva.

Četrtek, 5. maja 1977

Na Brdu pri Kranju je bila 77. seja predsedstva SFRJ, na kateri so preučili položaj v Afriki.

Na španski televiziji je prvič spregovoril sekretar KP Španije Santiago Carrillo.

Petek, 6. maja 1977

Predsednik Tito se je na Brdu pogovarjal z gostoma iz Libije in Romunije. Isti dan je Tito obiskal tudi vojašnico Staneta Zagarja v Kranju.

Sobota, 7. maja 1977

Tisoče Slovencev se je udeležilo poti po poteh partizanske Ljubljane. Na tej osrednji prireditvi je govoril generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok.

Ponedeljek, 9. maja 1977

Ob dnevu zmage je bila v Ljubljani množična športna prireditev, ki se je končala z mednarodnim tekom prijateljstva po ljubljanskih ulicah.

Torek, 10. maja 1977

V Londonu se je začelo ministrsko zasedanje severnoatlantske zveze.

Drugi dan obiska v Sloveniji se je delegacija deželnega zbora Furlanije — Julijske krajine mudila v Velenju in Sempetru.

Za boljše
spoznavanje
zamejskih krajev
in ljudi

O tem naj razmišljajo vsi, ki organizirajo izlete, pa ne le letos, ko praznujemo velike jubileje

Blizu se čas končnih šolskih izletov, ekskurzij in poučnih potovanj in nemara tudi skupinskih obiskov sindikalnih, mladinskih in drugih organizacij. Zato je prav, da načrtovalci že zdaj razmislijo, kako bi najkoristnejše uresničili svoje izletniške zamisli.

V letošnjem jubilejnem letu, ko slavimo 40-letnico prihoda tovariša Tita na čelo KPJ, njegov 85. rojstni dan in vrsto drugih pomembnih obletnic iz naše revolucionarne preteklosti, bo najbrž večina šol in organizacij programirala obiske in ogled znamenitih krajev iz predvojne revolucionarne zgodovine, kjer je partija snovala prihodnost slovenskega in drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Mnogi mladih in starejših se bodo podale na bližja in daljša območja in v kraje, znane iz NOB, največ obiskov pa bo gotovo deležen rojstni kraj tovariša Tita, Kumrovec. Številne organizacije imajo v načrtu obisk Kozare, Jasenovca, Kočevskega Roga, Bele krajine, Dražgoš, Pokljuke, Begunj in Drage.

Namesto doslej že prehujo skomercializiranih izletov v sosednje dežele bi jih kazalo letos, bolj kot v preteklosti, usmeriti še zlasti med naše rojake v zamejstvo. Obiščimo od potresa prizadeto Slovenko Benečijo, spoznajmo se z gostoljubnimi rojaki in njihovim težkim bojem za obstanek! Naša prisotnost jih bo še bolj utrdila v prepričanju, da niso sami. V enem dnevu si lahko dodobra ogledamo vso Benečijo, obiščemo slovenska kulturna društva Ivan Trnko in Rečan, kjer bodo posebno hvaležni za kakšno knjižno darilo. Obiščimo tudi slovenske vasi okoli Gorice in Trsta, spoznajmo trdoživost in prizadevnost naših ljudi v teh lepih in iz NOB znanih krajih.

Ko se odpravljamo na Koroško onkraj Karavank, se namesto v cenene nakupe v celovških in beljaških trgovinah in kramarijah, kjer komajda postrežejo v slovenskem jeziku, podajmo v slovenske vasi. Izbire je res na pretek: od Zile, Roža, Gur do mikavne Podjune! Povsod bomo lepo in gostoljubno sprejeti v slovenskih trgovinah, gostiščih in hotelih. Seznane teh imajo na voljo v vsaki občinski organizaciji SZDL, ZZB NOV, ZSMS pa tudi občinski sveti zveze sindikatov. Treba se je le odločiti! Pred kratkim so tudi v Železni Kapli odprli v središču mesteca, ki šteje 4.000 prebivalcev, nov sodoben hotel A kategorije OBIR z odlično restavracijsko postrežbo in udobnimi prenočišči. Objekt sodi v redke slovenske lokale tako visoke ravni, zato bo gotovo privabil številne izletnike in turiste iz matične domovine. Razen tega je zelo privlačen tudi hotel Korotan v Sekiri ob Vrbskem jezeru, pa vrsta drugih, ki so v lasti naših rojakov od Antoniča v Reki pri Šentjanku, Wutteja v Veselah, Rutarja v Dobri vasi do znanega gostišča pri Gregoriču in domače gostilne v Globasnici.

Seveda je težko naštetiti vse slovenske lokale, trgovine, gostišča in druge turistične točke, kjer bomo prav tako kot v celovških ali beljaških trgovinah lahko potešili svoje nakupovalne želje in potrebe. Skoraj gotovo pa ne bi smelo biti nobenega izleta, da si ne bi ogledali Gospe svete, gimnazije za Slovence v Celovcu, čudovitih jezer in prijaznih vasic, kjer bi se pogovorili z rojaki o njihovem življenju in boju za temeljne človeške in narodnostne pravice. Če kdaj, potem prav v tem času, ko so naše podpore in navzočnosti še kako potrebni.

O tem naj razmišljajo vsi, ki organizirajo izlete, pa ne le letos, ko praznujemo velike jubileje!

JOŠT ROLC,
Radovljica

»Doma sem
ob Kolpi«

Iskrene čestitke literarnemu krožku iz Osnovne šole Vas-Fara ob Kolpi in še mnogo uspehov za naprej!

Ondan me je doma čakalo ljubko pisemce, ki so mi ga poslali pionirji iz Osnovne šole Vas-Fara ob Kolpi in priložili tudi zadnjo številko njihovega glasila »Doma sem ob Kolpi«. Ko sem jo odprl, sem jo ne le prelistal, temveč na mah tudi prebral, saj me je glasilo resnično prevzelo. Iz njega veje duh težavnih dni naše revolucije, našega boja za svobodo iz krajev ob Kolpi, kjer me je med vojno često vodila pot... Spet so zaživel spomini na vasi, kjer živi klen, dober rod, ki je tako rad sprejemal borce in pomagal naši borbi! Toliko prijetneje je človeku pri srcu, ko ve, da so spomine na te dni zapisali mladi ljudje, pionirji in mladina. In še nekaj je bilo, kar je zapolnilo moje misli ob prebiranju imenovanega glasila. Dvoje zanimivih anket o miru in novi cesti, ki je bila lani odprta. Res bogate misli, ki jih je mladina povedala in s tem dokazala, da je osnovna šola v Vas-Fari še danes prava partizanska šola. Prav je tudi, da ni zamrl spomin na pisatelja in domačina Tonea Ožbitta, ki je tako rad obiskoval to šolo in jim pripovedoval o narodnoosvobodilnem boju in da

se z vsem žarom pripravljajo tudi na proslavljanje velikih jubilejev v letošnjem letu, ki bo sklenjeno z že tradicionalno proslavo v Taborški jami na dan mladosti, dan petinosemdesetega rojstnega dne tovariša Tita.

Iskrene čestitke literarnemu krožku iz osnovne šole Vas-Fara ob Kolpi, ki je to številko izdal in jo posvetil vsem, ki jih imajo radi. In še mnogo uspehov za naprej!

MARJAN TRATAR-UČO,
Novo mesto

Pismo

Ker sem v TV 15 večkrat bral pohvale in priznanja, namenjena domu v Strunjanu, lahko rečem, da se le-tem pridružujem tudi jaz!

Ker se sedaj bliža kopalna sezona, bi vendarle želel nekaj dobronamerno pripomniti. Sem stalni obiskovalec doma in me moti to, da pri tako velikem številu pacientov ponoči nihče od medicinskega osebja ne dežura. Vemo pa, da smo vsi bolniki in precej v letih. Če ti je ponoči slabo, se nimaš kam obrniti za pomoč ali nasvet. Drugo, kar bi rad povedal, je to, da je v juniju, juliju in avgustu v Strunjanu takšna stiska, da invalidi le stežka dobijo prosto mesto. Hkrati je opaziti okoli trideset ali pa še več vnukov pacientov, ki zasedajo prostore starejšim in bolehnim invalidom. Nič nimam proti, če invalid pripelje s seboj ožje člane svoje družine, ženo in otroke, vnuki pa po mojem mnenju nimajo v Strunjanu kaj iskati.

Drugače o tem našem domu v Strunjanu lahko rečem samo vse najlepše.

VIKTOR MOREL,
Nova Gorica

12. april leta 1942

Na kamnitem uličnem svetilcu je tanka medenasta cevka z oznako tragičnega dogodka

Ko sem med vojno obiskoval gimnazijo za Bežigradom, so nekaj let starejši osmošolci, organizirani v varnostno obveščevalni službi, v spopadu z Italijani pred pravoslavno cerkvijo v nedeljo dopoldan, 12. aprila leta 1942, v krvavem spopadu izgubili enega sošolca, drugi pa je bil hudo ranjen. Kljub poizvedovanju nekaj časa nismo mogli zvedeti kaj več o teh mladeničih. Pozneje se je izvedelo, da je bilo padle mu ime Nikolaj, hudo ranjenemu pa Rado, ki mu je z operacijo rešil življenje mlad kirurg v ljubljanski bolnišnici, menda pozneje zaprt, kot tudi njegov rešeni bolnik.

Ker smo bili tudi mi drugi pri racijah v Ljubljani aretirani in poslani v italijanska taborišča, se je na dogodek pozabilo.

Pred kratkim sem se ob branju vašega časnika TV 15 pri svojih znancih spomnil na ta žalostni april pred več kot petintridesetimi leti. In ko sem sedaj prišel v Ljubljano, sem si ogledal prostor pred pravoslavno cerkvijo! Najprej nisem našel nikakršne oznake, potem pa sem zagledal na kamnitem uličnem svetilcu tanko medenasto cevko z oznako tragičnega dogodka.

Ker o tem spopadu iz vojnih dni doslej še nisem nikjer bral — te dni pa sem gledal televizijski film o boju mladincev med okupacijo, delo Bena Zupančiča in Matjaža Klopčiča — bi me zanimalo zvedeti kaj več o akterjih imenovanega dogodka pred pravoslavno cerkvijo.

Se bom bral vaš časnik, ki tako izčrpno opisuje razne epizode iz vojnih dni in izpolnjuje zgodovino narodnoosvobodilnega boja!

NENAD JURKOVIC,
Domžale

Borci v Laškem začenjajo novo mandatno obdobje

V torek, 26. aprila letos so borci občine Laško s peto redno skupščino zaključili zelo delovno mandatno obdobje, ki je trajalo od 1. januarja leta 1973. Nastopa torej nov o mandatno obdobje in upamo, da bo prav tako uspešno. Iz poročila občinskega odbora povzemamo nekaj misli, da bi vsaj nekoliko prikazali njihovo delo.

Borci laške občine so se sestali na peti redni skupščini v času, ko je vsa slovenska in jugoslovanska javnost ob velikih partijskih in Titovih jubilejih močno razgibana in si prizadeva, da bi se bolj utrčila pridobitve revolucije ter jih še naprej razvijala.

V mandatnem obdobju od 1. januarja 1973 so si borčevske organizacije laške občine, ki so ob koncu lanskega leta štejele 1277 članov, prizadevale, da bi se borci čimbolj dejavno vključili v izvajanje sklepov 7. kongresa ZKJ, 7. kongresa ZZZB NOV Jugoslavije, določili nove ustave in delegatskega sistema ter v delovanje reorganizirane socialistične zveze delovnega ljudstva. Poleg standardnih komisij pri občinskem odboru ZZZB NOV (za VVI, ljudsko obrambo in družbeno samooščito, za politične internirance, zapornike, deportirance in vojne ujetnike ter komisije za socialna in materialna vprašanja), so za izvedbo določenih nalog delovale še posebne komisije ali odbori (komisija za popis udeležencev NOV in VVI, za letovanje borcev NOV in VVI, komisija za zbiranje sredstev za dom v Kumrovcu ter druge). Svojo dejavnost je občinski odbor povezoval z medobčinskim odborom ZZZB NOV, ki združuje osem občin, njegov sedež pa se vsako leto prenese v drugo občino. Najtesneje pa je seveda sodeloval z vsemi desetimi krajevnimi združenji borcev v laški občini.

Da bi predsedstvo občinskega odbora ZZZB NOV uspešneje uredničevalo svoje naloge, je namenilo veliko pozornosti organizaciji svojega dela. Sprejelo je poslovnik o organizaciji dela občinskega odbora, predsedstva, posameznih komisij in strokovne službe. Aktivnost delovnih teles je bila usmerjena na obravnavanje, spremljanje in preučevanje vprašanj iz delovnega področja ZZZB NOV ter na oblikovanje in izvajanje sklepov, predlogov in stališč. Sodelovanje je z ustreznimi organizacijami in organi v občini, regiji in republiki, kar je

prispevalo k oblikovanju skupnih in enotnih stališč o bistvenih vprašanjih ZZZB NOV in drugih družbenih vprašanjih.

Na sejah je bilo velikokrat obravnavano socialno-materialno, predvsem zdravstveno vprašanje; govorili so o invalidskih, organizacijskih ter političnih vprašanjih, o razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij, o ljudski obrambi in družbeni samooščiti, obravnavali so stanovanjska in kadrovska vprašanja, organizacijo oddih članov v Selcah, sodelovanje s samoupravnimi interesnimi skupnostmi in drugimi organi in organizacijami, zanimali pa so se tudi za delo delegatov in delegacij, za mednarodne odnose ter drugo. Borci so dali mnogo koristnih pobud ter sproti opozarjali na nezdružbe in škodljive pojave, ki jih je skušal občinski odbor sproti reševati.

Aktivnost organizacij in članstva je ugotovljena tudi na letnih skupščinah združenj borcev NOV, kjer je bilo izraženo vsestransko delovanje članov v krajevnih skupnostih, v organih in organizacijah občine ter v samoupravnih organih in delovnih organizacijah. V razpravah so člani kritično obravnavali posamezne probleme, s katerimi so se pogosteje srečevali (zdravstveno varstvo, priznavalnine, zdravljenje v naravnih zdraviliščih ...).

Pomembna je ugotovitev, da so se organizacije poleg reševanja svojih specifičnih nalog uspešno vključevale v reševanje vseh ostalih družbeno političnih ter ekonomskih vprašanj in nalog. K temu lahko dodamo, da je aktivnost borcev v vseh krajevnih skupnostih dokaj velika tudi številčno in da pogosto daje osnovni ton vsemu delovanju in življenju tako v okviru posameznih krajevnih skupnosti kot v organizacijah ZK, SZDL in še zlasti na tistih področjih družbene dejavnosti, v katerih se odvijajo intenzivne priprave na ljudsko obrambo, var-

nost in družbeno samooščito, pa tudi takrat, ko gre za najrazličnejše solidarnostne akcije (Kumrovec, ob potresu v Posočju, posojilo za ceste, referendum), v katerih velikokrat prihaja do izraza moralno etični lik in delovanje udeležencev narodnoosvobodilnega boja ter prehajata vsebina in duh naše revolucionarne preteklosti v današnjo aktivnost. Številne uspešno izvedene akcije v pretekli mandatni dobi so potrdile, da so člani zveze borcev v oblikovanju družbenega in političnega življenja močno aktivni in se zavedajo, da so po svojih močeh dolžni tudi danes prispevati k razvoju naše družbe. To potrjuje tudi dejstvo, da so danes borci na mnogih ravneh resnična družbeno politična sila z velikim vplivom in skoraj dve tretjini članov je angažiranih v samoupravnih telesih, delegacijah, v družbeno političnih organizacijah, v delovnih kolektivih in raznih drugih organih.

Pri skrbi za borce in invalide je treba ugotoviti, da je bilo v zadnjih letih doseženih vrsta izboljšav, dopolnil in sprejetih nekaj popolnoma novih ukrepov, vendar nekatera področja družbene skrbi za borce (predvsem zdravstveno varstvo z dispanzerji za borce) še niso zadovoljivo urejena in jim bo v prihodnje treba nameniti več pozornosti.

Negovanje revolucionarnih tradicij si je v pretekli mandatni dobi utrla nove poti. Zavest, da so tradicije dobrine, ki so last vse družbe, je omogočila, da postaja skrb za negovanje revolucionarnih tradicij in prenos tradicij na mlajši rod vse bolj skrb celotne družbe in ne le borčevskih organizacij. Še posebej razveseljuje je ugotovitev, da so mladi in njihova organizacija sprejeli negovanje in razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja kot eno svojih najpomembnejših nalog, kar so v zadnjih letih tudi dokazali s svojo udeležbo na številnih proslavah in s skrbjo za spominjska obeležja.

Tujci v našem narodno-osvobodilnem boju

Sodelovanje pripadnikov drugih narodnosti v narodnoosvobodilnem boju na naših tleh je ena najmanj raziskanih strani naše narodnoosvobodilne vojne. Podatki, ki se pojavljajo v tujini, pogosto niso avtentični s podatki, ki so zbrani pri nas. Ti podatki si še posebej nasprotujejo pri državah, ki so bile v prvih letih vojne na naših tleh udeležene kot okupatorji, pozneje pa so prišle v zavezniški tabor (Italija, Bolgarija), pa tudi sodelovanje Avstrijcev (v Sloveniji je bil en, v Srbiji pa štirje avstrijski bataljoni), Čehov in Slovkov, Poljakov, Francozov, Nizozemcev ter celo tako oddaljenih narodnosti kot so Avstralci, Američani, Novozelanci in drugi, še ni primerno prikazano.

Komisija Zveznega odbora zveze združenj borcev NOV Jugoslavije za mednarodno sodelovanje, ki je zasedala minuli petek v Ljubljani, je pripravila dokaj obširno gradivo, ki so ga člani komisije zelo pozitivno ocenili. V njem so prvič zbrani številni podatki, ki pa, kakor se je pokazalo v razpravi, vsi niso točni in jih bo treba dopolniti. To je tudi razumljivo, saj je sodelovanje z nekaterimi državami, kjer bi lahko natančneje podatke dobili, zaradi njihovega političnega interesa precej težko. Kako je takšno sodelovanje koristno, je pokazal primer z Italijo. V našem narodnoosvobodilnem boju je namreč od tujih narodnosti sodelovalo največ Italijanov. Mnogi so v naših enotah ostali vse do zmage ter jim pomagali kot strokovnjaki, ki jih mi sami še nismo imeli. Sodelovanje se je nadaljevalo tudi po vojni in velika zasluga tako italijanskih kot naših partizanov je, da so se med obema državama razvijali takšni odnosi, ki so pripeljali tudi do podpisa osimskih sporazumov. Rezultat sodelovanja je tudi dobra skrb za spominjska obeležja tako na italijanski kot na naši strani ter socialna in zdravstvena pomoč italijanskim udeležencem v našem narodnoosvobodilnem boju.

Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije in še posebej komisija za mednarodne odnose si bo še naprej prizadevala, da bi dobire odnose in sodelovanje, kakršno je dosegla z Italijo, vzpostavila tudi z drugimi državami, katerih pripadniki so sodelovali v naši narodnoosvobodilni vojni, ali pa so v njih delovali pripadniki naših narodnosti. Le z obojestranskim sodelovanjem bo mogoče priti do podatkov, ki bodo zgodovinsko resnično prikazovali udeležbo pripadnikov tujih narodnosti v boju proti fašizmu na naših tleh, ter tudi udeležbo Jugoslovancev v odporniških gibanjih drugih držav.

Člani komisije za mednarodno sodelovanje so si popoldne ogledali Muzej revolucije v Ljubljani, v soboto pa spominjska obeležja v Trstu, Ganarsu, Tržiču in Gomio, kjer so se srečali tudi s predstavniki italijanskih partizanov.

MILAN VOGEL

»ŠE POMNITE TOVARIŠI«

»... Begunje so spomenik veličini in neizmernemu trpljenju našega boja. Več kot trideset let je poteklo, kar so svobodne. Tu zdaj klije novo bujno življenje, daleč od strahot begunjskih zaporov. Nova generacija upravlja s tem življenjem. Ne moremo terjati, da bo razumela prav vse, kar smo mi doživljali in prevzela vsa naša pojmovanja o življenju in družbi. Upravičeno pa terjamo od nje, da bo ohranila in naprej razvijala to svobodno in prav tako samoupravno družbeno ureditev, ki smo jo ustvarili z našim bojem in velikimi žrtvami ...

To je opomin in velik moralni dolg tako do generacije, ki je trpela in umirala v Begunjah, kot tudi obveznost do bodočih pokolenj. Ne častiti le preteklost, boriti se za sedanost in prihodnost! Dokazati moramo, da tu tudi danes živi ponosen in ustvarjalen rod ...!»

Prejšnjo soboto je bilo v Krpinu v Begunjah srečanje nekdanjih zapornikov in zapornikov begunjskih zaporov. Srečanje z geslom »Še pomnite tovariši« je organiziral medobčinski svet SZDL za Gorenjsko. Zbrani, bilo jih je približno 3000, so v svoji sredi z veseljem pozdravili tudi Edvarda Kardelja in njegovo ženo Pepco ter Janka Prezljaja-Staneta, nekdanjega komandanta Kolkrškega oddela, katerega borci so 4. maja leta 1945 osvobodili Begunje in rešili smrti zadnjih 632 zapornikov.

Tovariš Vinko Hafner, sekretar mest.

ne konference ZKS Ljubljana, katerega mati, sestra in brat so bili tudi zaprti v Begunjah in so končali v Mauthausenu, je v slavnostnem govoru poudaril, da je v begunjskih zaporih zrasla množica herojev; med njimi Tone in Vida Tomšič, Pepco Kardelj, Miha Marinko, Tomaž Godec, Mica Slander, Režka Dragan, Tone Dolinšek, Lucijan Seljak in drugi. V begunjski mučnici so le redki klonili,raje so prestajali nečloveške muke,raje so se odločili za smrt.

»... Zakaj? Da bi ohranili Slovence pred uničenjem in odprli delovnemu

človeku pot v lepše življenje. Mnogi niso bili komunisti, temveč le poštene, zavedni in hrabri ljudje.«

O Drusckheju, gestapovskem rablju z Jesenic in Begunji, je Vinko Hafner dejal: »Zakaj hočemo pravico zanj? Ne iz krvočelnosti! Sovraštvo in maščevalnost sta skopneta. To terjata osnovna človeška pravičnost do žrtev ter opozorili sveta in novim fašizmom, kaj jih čaka, če bi obnovili zločinsko dejavnost. Terjamo kazen za ostarelega človeka, toda ta stari človek je pri tridesetletjih zakrivil smrt mnogih starcev in celo otrok.« Ko je ob koncu tovariš Hafner govoril o dosežkih naše samoupravne socialistične skupnosti v letih po vojni je poudaril, da le-ti krepijo naš optimizem za bodočnost. Slednje s posebno radostjo občutimo prav o praznovanju letošnjih velikih obletnic naše partije in tovariša Tita.

Po končani slovesnosti so se udeleženci srečanja »Še pomnite tovariši« podali na ogled spominjskega muzeja in razstave o nastanku in razvoju Kolkrškega oddela, ki je v novi šoli 4. maja v Begunjah. Še posebno velika gneča je bila pri vstopu v muzej, kjer so se mnogi nekdanji zaporniki iskali na tamkajšnjih seznamih. Kljub vsemu, kljub sreči in velikim uspehim po vojni, trpih v spominov čas ni mogel izbrisati. Mnogi, ki so dočakali 4. maj 1945, njihovi novi rojstni dan, danes ni več. Toda geslo »Še pomnite tovariši« ostaja med njimi in zahteva od vseh nas, da ga ne pozabimo.

Uredništvu TV-15

Sem članica borčevske organizacije. Minulo soboto sem se udeležila v Krpinu v Begunjah srečanja nekdanjih zapornikov begunjskih zaporov. V tej mučnici sem bila od novembra leta 1941 do februarja leta 1942. Preživela sem, tako kot številni aktivisti in nedolžni ljudje, dolgo vrsto mučenj in ponižanj, ob vsem tem pa nisem nikoli izgubila upanja v svobodo. Takrat sem sestavila nekaj verzov, ki so ostali vse do danes neizrečeni;

Barbar nacist,
fašist ubija in mori
požiga ropa v domovini naši.
A mi nikdar, nikdar
ne bomo sužnji vaši!
Neskončno naše je trpljenje
in neizmerno naše je gorje,
neuklonljiva volja je,
neuklonljiv naš svet — ponos,
neusahljav naš up,
dokler svoboda zlata
nam ne zasije v duše — temnih muk.
MARTA APARNIK-KATRA

ODLIKOVANI ZDRAVNIKI — UDELEŽENCI NOV

LJUBLJANA, 11. maja — Predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf je danes v vili Podrožnik izročil ob življenjskih jubilejih trinajstim zdravnikom — udeležencem NOV odlikovanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike Tito za njihovo dolgoletno in požrtvovalno delo med narodnoosvobodilnim bojem in v povojni socialistični izgradnji. Odlikovani so: docent dr. ALEKSANDER GALA, ob 60-letnici, z redom dela z rdečo zastavo; dr. ZORAN DIETZ, ob 75-letnici z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki; primarij dr. ANTON GLUŠIČ, ob 75-letnici, z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki; dr. PAVEL JAMSEK, polkovnik JLA v pokoju, ob 65-letnici, z redom dela z zlatim vencem; dr. IVAN KOPAC, ob 60-letnici, z redom dela z rdečo zastavo; primarij dr. KAREL MILAVEC, ob 65-letnici, z redom dela z rdečo zastavo; dr. DUŠAN MOZINA, ob 60-letnici, z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki; dr. LOJZE RONKO, polkovnik JLA v pokoju, ob 65-letnici, z redom republike s srebrnimi žarki; dr. NIKO SADNIKAR, polkovnik JLA, ob 60-letnici, z redom dela z zlatim vencem; dr. JULIJ SAJE, ob 70-letnici, z redom republike s srebrnim vencem; dr. FRANC STARC, ob 60-letnici, z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki; dr. ZLATA VISENJAK, ob 60-letnici, z redom za hrabrost, redom dela z rdečo zastavo in redom zaslug za narod; prof. dr. ANDREJ ŽUPANČIČ, ob 60-letnici, z redom za hrabrost in redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Foto: Janez Pukšič

LJUBLJANA — VENEC MLADOSTI IN SPOMINOV

NAJDRAŽJA IN NAJLEPŠA POMLAD

»Ko bi tista leta priromal Cankarjev Kurent pred ljubljansko mesto in bi mu zastavile korak bo-deče žice, španski jezdec in tuja soldateska, bi mu srce gotovo ne zapelo tako kakor v njegovih dneh: »Pozdravljena, ti kraljica veselja, ti mati vseh sladkosti, ti botrica prešernih ur!« In vendar; ko bi se napotil po ulicah in obstal na trgih, odgrnil zavese na zatemnjenih oknih, se pomenil z ljudmi v tovarnah in v tiskarnah pod zemljo, pogledal na police z zdravili, ki jih bodo to

S harmoniko ob žici okupirane Ljubljane leta 1958

kriti zavezniki in oprode okupatorja in razpihvalci državljanske vojne.

Ljubljana je bila že pred vojno organizacijski in politični center partije in naprednega gibanja v Sloveniji, po okupaciji pa sedež CK KPS, vodstva narodnoosvobodilne vojske in OF. Tu je bila partijska organizacija, ki je iz najboljših kadrov dala jedro za razvoj antifašistične vojske in organov političnega gibanja tudi v

kdajkoli imelo kako okupirano mesto, terenske odbore OF od hiše do hiše, od ulice do ulice, matične odbore OF v ustanovah in za posamezne stroke, kvartna in rajonska vodstva OF, propagandni aparat, borbene skupine, množično obveščevalno službo, narodno zaščito in množične organizacije: mladinsko OF, Delavsko enotnost, Ljudsko pomoč. Hkrati pa je vodila parti-

(Dnevnik Mussolinijevega zunanjega ministra Ciana z dne 18. maja 1942).

☆

»...pri nas je značilno, da je kljub vsemu Ljubljana sama še vedno ostala središče v vsakem pogledu. Tako v političnem kot v organizacijskem pogledu so naše pozicije tu najmočnejše in to nam omogoča, da kljub temu, da je Ljubljana hermetič-

ne borbe. Toda njihovim ustrahovalnim dejanjem v posmeh so sredi žičnih ovir, sredi hišnih preiskav in množičnih aretacij zavihrale slovenske trobojnice, z zidov so se znova zablesteli bojni slovenski napisi, oddelki Narodne zaščite so izvedli nove razorožitve in oddajna postaja Osvobodilne fronte se je kruto porogala rimskim »junakom«, ki so jo brez uspeha iskali križem Ljubljane. Kar je še primanjkovalo slovenskemu osvobodilnemu gibanju, prav to je v njem prebudilo zadnje fašistično divjanje: Slovenci, sedaj čutimo, da nam je odpor prešel v meso in kri, da smo postali borben in samozaveščen narod, ki ga ni več mogoče ustrahovati...« Iz izjave, ki jo je po množičnih racijah 28. februarja 1942 izdalo glavno poveljstvo slovenskih parti-

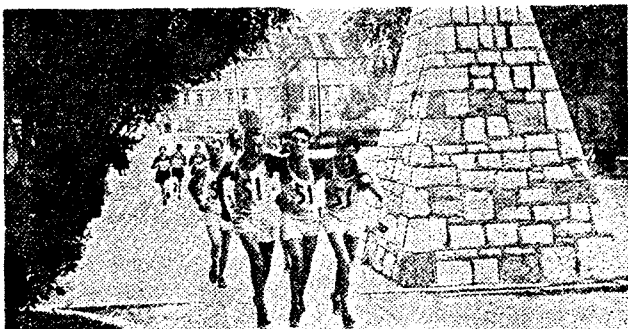
10. septembra 1943, ko je Ljubljano zasedla nemška vojska)

☆

»Ura je bila enajst, toda ljudje so vztrajali z enakim navdušenjem. Videti je bilo, da je glavni na vojske že opravila svoj pohod skozi mesto. Prihajali so še posamezni avtomobilisti, motoristi, kolesarji in manjše skupine pešcev. Vsakega posebej je množica pozdravljala. Med mnogimi je stala drobna ženica v črni z zavojčkom in lipovo vejico v rokah. Naenkrat se je pognala naprej in objela partizana, ki je stopal mimo: »Naj te objamem, fant, namesto svojega sina!«

Z drhtečo roko je zataknila borcu lipovo vejico za titovko in mu stisnila zavojček v roko.

»Ne zameri, veš, imela sem sina pa so ga ustrelili.

Ekipa Usnjarka iz Šmartnega pri Litiji na pohodu leta 1960

ja akcije, katerih pomembnost je bila izražena že takrat v oceni, da je Ljubljana srce narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji in da je OF postala država v državi...« (Lidija Šentjarc, Partija v borbi za enotnost osvobodilnega gibanja, Ljubljana v ilegali knj. 3, str. 13—14, Ljubljana 1967)

☆

»Stvari v Sloveniji ne gredo dobro. Visoki komisar prosi, da mu pošljem še 24.000 ljudi. Vidi ti je, da so ljubljanske ulice neprehodne za naše enote. Vsak vhod, vsaka zavesa na oknu skriva kako zasedo.«

no zaprta, da je ustavljen civilni promet, pošta, itd, vendar iz Ljubljane vzdružujemo najhitrejšo organizacijske zveze na vse strani. Da bi Ti to bilo razumljivo, je dovolj, da ti povem, da je železnica (vsa), pošta in podobni uradi še vedno vse v naših rokah... Politični veter Ljubljane je še vedno najvažnejši tudi za podeželje.« (Pismo Edvarda Kardelja tovarišu Titu 14. decembra 1942).

☆

»Mislili so, da bodo z žičnimi ovirami, z množičnimi hišnimi preiskavami in aretacijami spodrezali polet slovenske osvobodil-

Ob žici leta 1967

zanskih čet, objavil pa jo je Slovenski poročevalec 2. marca 1942).

☆

»Vodja Velikonemškega Reicha je izdal, prisiljen po podlem izdajstvu italijanske kraljeve hiše in maršala Badoglio, nemški vojski ukaz, v obrambo Evrope in v varstvo Reicha vzeti Vašo domovino v svoje močno varstvo. Stavljam vam vsem poziv, ohranite red in mir in ne zapustite vaših delovnih mest... Pokoravajte se torej naredbam vojaških službenih mest. Tako služite najbolje Vaši domovini in se obvarujete pred hudim.« (Iz izjave generala Wilhelma Raapkeja

li. To je kruh, kakršnega sem včasih pekla zanj, z malo janeža!«

»Hvala, mamica!« je vzkliknil borec in njegove močne roke so objele njen drobn život. »Pa nasvidenje!«

☆

In če bi danes, po več kot tridesetih letih svobode, spet prišel Cankarjev Kurent v Ljubljano, bi mu zastal korak in usta bi spoštljivo spregovorila: »Pozdravljena Ljubljana, herojsko mesto, pozdravljeni tvoji ljudje, ki so raztrgali žično ograjo in namesto nje v teh majskih dneh spletli venec mladosti in spominov. Pa hvala vam!«

Po poteh tovarištva in spominov leta 1970

Pozdrav osvoboditeljem Ljubljane 9. maja 1945

noč poslali čez blok, in prelistal časnike, ki naj bi jih v novem jutru skrivaj prebirali ljudje v tem začaranem mestu, potem bi vprašal začuden in prevzet: »Kje žalost, kje plahost?« — in razmišljal bi bolj veselo kakor kdaj prej: »Vse blagoslove tebi, Ljubljana. Večja in lepša mesta so na svetu — ali vendar, ni ti enakega pod nebom...«

»V letu 1941 in v prvih mesecih leta 1942 je komunistična partija Slovenije na izkušnjah predvojnne borbe in v duhu splošne linije, ki jo je nakažoval CK KPJ, ustvarila politične in organizacijske temelje vseljudske vstaje, ustanovila po kmečkih puntih prvič po štiristo letih ljudsko vojsko, ki se je borila za obstoj in osvoboditev svojega naroda, zbrala je vse poštene Slovence v OF, ustanovila pogoje in potrebne organizacije za čim uspešnejše vodenje narodnoosvobodilnega boja, utrdila narodno disciplino in postavila temelje ljudske oblasti, razkrinkala domače izdajalce, ki so vse bolj tonili v izdajstvu kot od-

»Samo da si očka zaveščevlje, pa greva naprej (leto 1975)

organizacijah izven Ljubljane, kadra za razvoj posebnih organizacij in organov, ki so bili neogibno potrebni za razvoj tega gibanja (narodnoosvobodilne vojske in organov oblasti), kot so to bili partijska tehnika, VOS, finančno gospodarski odbor OF, partizanska saniteta itd.

Poleg tega je partija v Ljubljani že leta 1941 organizirala eno najboljših organizacij narodnoosvobodilne borbe, ki jih je

Dvaintrideset let prve slovenske vlade — Praznik občine Ajdovščina

CVETJE, PESEM, POMLAD IN KONEC VOJNE

Ajdovščina, 5. maja 1945. Predsedstvo slovenskega narodnoosvobodilnega sveta je sprejelo Zakon o narodni vladi Slovenije in imenovalo prvo slovensko vlado. Ajdovščina je bila polna cvetja, zastav, ljudi... Pomlad in konec vojne, konec štiriletnega strahu, bojov, negotovosti, konec dolgoletne tiranije fašističnega škornja. Tisti dan, tisti 5. maj 1945. leta ni praznovala samo Ajdovščina, Primorska, temveč je Zakon o narodni vladi Slovenije in imenovanje prve slovenske vlade pozdravila cela Slovenija in Jugoslavija. Navdušenje številnih ljudi v tem majhnem slovenskem mestecu je bilo zares enkratno.

Ajdovščina, 5. maja 1977. Dopoldne dež in hladen veter, popoldne sonce, pa vendar je bila praznična podoba Ajdovščine tisti dan nadvse slavnostna. Rdeči nageljni v gumbicah vseh prisotnih, ki so se zbrali na slavnostni seji občinske skupščine v dvorani, ki nosi ime na spomin ustanovitve prve slovenske vlade, so prispevali k temu obeležju še poseben pomen.

Predsednik skupščine občine Ajdovščina Ladislav Batagel je v svojem govoru ob prazniku občine, ki ga na ta

Ivan Lavrenčič

dan praznujejo občani ajdovske občine, še posebej poudaril, da se ustvarjeni družbeni proizvod v občini vsako leto povečuje, da je bilo lani na področju občine zaposlenih že skoraj 6300 občanov ali za 4 odstotke več kot leto prej, da ni lani nobena temeljna organizacija združenega dela končala poslovnega leta z izgubo, da so v kmetijstvu dosegli že dokaj zadovoljive uspehe in da si bodo v prihodnje prizadevali doseči še boljše delovne uspehe. Predvsem pa si bodo prizadevali nadomestiti nekatere pomanjkljivosti pri organiziranem otroškem varstvu, v katerem je zajetih komaj 28 odstotkov predšolskih otrok, kakor seveda tudi pri organiziranju osnovne zdravstvene službe, saj je znano, da oprav-

lja zdravstveno službo na področju celotne občine le osem zdravnikov, kar je za skoraj 22.000 občanov, kolikor so jih našli ob koncu lanskega leta, očitno premalo!

● Ponovno v dvorani po dvaintridesetih letih

Z dežnikom v levici, da se je obrnil dežja in s palico v desnici, da si je zagotovil varnejšo hojo, se je napotil preko ploščadi v dvorano IVAN LAVRENČIČ. Napotil se je v tisto dvorano, v kateri je bil 5. maja 1945. leta prvič, potem pa celih 32 let

Anton Semenič-Medved

nikoli in 5. maja letos ponovno.

»V Podragi sem bil med vojno predsednik OF in aktivist,« se spominja Ivan Lavrenčič. Na sejo v to dvorano, kjer so imenovali prvo slovensko vlado, sem prišel s posebnim vabilom. Dvorana je bila polna ljudi. Komaj smo se vsi zgneli vanjo. Tudi moj brat Grenki in sestra Marija, ki se sedaj piše Pahor in živi v Trstu, sta bila takrat v dvorani. Upam, da se bomo zdaj po tolikih letih spet ponovno sešli v tej dvorani.

»Česa se najbolj spominjam od takrat, sprašujete? Veste,

Jelko Iljič in dr. Marija Jamšek-Dunja

Na slavnostno okrašeni tribuni so se 5. maja 1945 v Ajdovščini zbrali vsi ministri prve slovenske vlade, najvidnejši slovenski politični in vojaški predstavniki, predsednik AVNOJ dr. Ivan Ribar in člani zavezniških vojaških misij.

najbolj mi je vse do današnjih dni ostala v spominu prisega ministrov. Dvajset let smo imeli »onega vruga« na glavi. Bili smo zapostavljeni, zaničevani, čez noč pa smo bili enaki med enakimi. To se je dogajalo kot v sanjah. To ni moč povedati z besedo, to je treba doživeti!

● Aktivna mladina

Pri organizaciji proslave, oziroma imenovanju prve slovenske vlade, je sodelovala tudi mladina. Posebno delavni so bili mladinci in mladinke iz Vipave, med njimi tudi dr. Marija Jamšek-Dunja:

»Stene dvorane so bile vse v zastavah. Zunaj na trgu veliko ljudi. V dvorani neznosna gneča. Vsi smo hoteli videti člane naše prve vlade. Z roza barve izkaznico sem se komaj zrinila v dvorano. Vsi vipavski mladinci smo takrat imeli zares prijeten občutek, ko smo se zavedali, da sodelujemo pri tako pomembnem in zgodovinskem dogodku!«

JELKO ILJIČ: »Ob koncu vojne je bilo v Vipavi že oko-

Slavnostne seje ob praznovanju prve slovenske vlade in praznika občine Ajdovščine so se udeležili poleg številnih gostov še MIHA RAVNIK, član predsedstva CK ZKJ in sekretar medobčinskega komiteja ZKS, IGOR URŠIČ, član IK predsedstva CK ZKS, LIVIO JAKOMIN, član IS SRS, IVAN RENKO, jugoslovanski generalni konzul v Trstu ter predstavniki pobratnih mest Petrinje iz sosednje Hrvaške in Quilliana iz Italije.

★

S slavnostne seje so poslali tudi pozdravno pismo tovarišu Titu in mu ob njegovih praznovanjih zaželeli še veliko delovnih uspehov in osebne sreče v prihodnje ter se pridružili številnim predlogom, da se tovarišu Titu še tretjič podeli red narodnega heroja Jugoslavije.

Dobro pripravljena obrambna vaja je uspela. Podkrajčani so z združenimi močmi ubranili vas. Sovražnik si je hotel utreti pot proti Ljubljani. V vaji so sodelovali vsi vaščani, ogledali pa so si jo tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Ajdovščina.

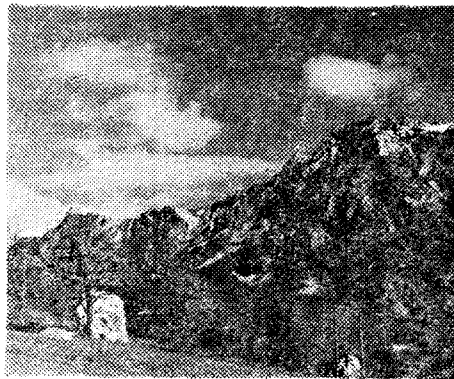
Podkraj je vzdržal

Podkraj, vasica nedaleč od Cola, lež na zahodnem robu Hrušice. Skozi vas in gozd vodi sicer ozka, vendar zelo pomembna cesta, ki povezuje Vipavsko dolino z Logatcem, Vrhniko in Ljubljano. Za uspešen prodor proti Ljubljani bi moral sovražnik zavzeti Podkraj, vendar bo moral računati na ceno, ki bi bila v pogojih splošnega ljudskega odpora vsekakor zelo visoka. To je pokazala tudi vaja, ki so jo izvedle enote teritorialne obrambe in redne vojske skupaj z vaščani. Podkraj se je v trenutku spremenil v močno trdnjavo.

Namišljeni sovražnik si je utrl pot preko Ajdovščine, Planine in Lokavca do Cola in Bele vse do Podkraja, da bi si zagotovil nemoteno pot proti Ljubljani. V sovražnikovi vrstah je prevladoval optimizem, saj je napadalec imel na voljo številnejšo in sodobnejšo opremljeno vojsko, ki naj bi s pomočjo težkih oklopnikov na svoji poti premagala vse ovire.

Branilci so bili kar zadeva oborožitve skromnejši, vendar iznajdljivejši, srčnejši... Branili so svojo zemljo!

Ko so dolgi rafali, močne eksplozije bile pomešane z dimom in mogočnim brnenjem motorjev težkih oklopnikov,

Pogled s Cola na Predmejo

so Podkrajčani organizirano pričakovali sovražnika. Natančno so uresničili svoj načrt obrambe. Vsaka skala, sleherna hiša se je v trenutku spremenila v utrjeno točko. Sleherni član te majhne krajevne skupnosti je pokazal kaj zna in zmore. Izkazali so se kurirji in pionirji, mladina, ženske...

Streljanje ponehava, napadalec se umika, pred zadnjo oviro v vasi je tank v plamenih.

Na planoto okoli Podkraja se je zopet vrnil mir. Za vasjo pa nemo stojijo ruševine nekdanje italijanske kasarne, odkoder so 1941. leta krenili italijanski fašisti proti Ljubljani.

VENCESLAV MAKUC

Obvestilo naročnikom in poslovnim prijateljem

Sporočamo, da je Služba družbenega knjigovodstva v Ljubljani določila nov zbirni tekoči račun
50100-833-30005

Vsa vplačila naročnin in vplačila oglasnih storitev nakazuje na ta račun!

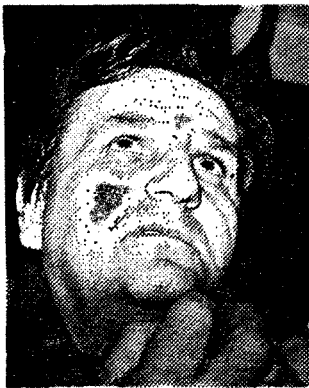
Uredništvo in uprava
TV-15

TONE URBAS

Nekaj misli Toneta Svetine ob izidu njegove knjige OGNJENI PLAZ

BOJ PROTI NASILJU DELA UPORNIKE MOČNE

Knjiga OGNJENI PLAZ, ki bo največji spomenik padlim borcem in opomin zanamcem, je izšla ta mesec pri založbi Borec v nakladi 7.000 izvodov. Omenjeno delo je sestavni del zbranih del pisatelja Svetine in predstavlja pomemben dogodek tako za borce kot za slovensko kulturno nasploh. O njej je sam pisatelj povedal naslednje:

»OGNJENI PLAZ je romansirana kronika bataljona, ki sem jo začel pisati na pobudo odbora enote in na željo večine borcev, ko so na svojih srečanjih obujali spomine na lepe in težke trenutke v borbi in na padle tovariše. Žele, da bi uresničili to zamisel, nisem mogel odreči. Ne le za to, ker sem se tudi jaz boril v bataljonu, pač pa zaradi tega, ker sem čutil, da je to naš skupni dolg do mrtvih. Nam, ki smo ostali živi, večkrat tudi zaradi tega, ker so oni padli, se zdi, da nam je to življenje, ki ga živimo, nekako dodano in podarjeno.

Tri desetletja po svobodi se srečujemo na proslavah in pogrebi. Vedno manj nas je; komaj še polovica. Kolona smo, ki se krajša iz dneva v dan. Toda hočemo zapustiti svojo sled. Nočemo izginiti kot voda, ki jo izliješ v pesek. Včasih čutimo, da prihaja čas, ko bodo vsa dejanja, ki ne bodo zapisana, pozabljena. To je tra-

gično pa se zdi, da tudi resnično. Spoznanje, da brez spomina ni zgodovine in da brez zgodovine ni naroda, pomeni, da je ohranitev vojnih tradicij naloga enakega pomena, kot so bile in bodo vse vojne naloge. To je vojna naših misli, ki nikoli ne mine.

Knjiga OGNJENI PLAZ je knjiga o resničnih mrtvih in še živih borcih. Je pričevanje o resničnih dogodkih iz obdobja pred tridesetimi leti. Bili so nam skupni, vendar jih je doživljal vsak po svoje. Resničnost sem skušal prikazati brez olepšav s sredstvi umetniške vizije in lepote. Sedanjim rodovom sem želel predstaviti surovo resničnost vojne in boja za obstanek, čas usodnih prelomnic, ki so iz dečkov in deklic delale moče in žene in iz občutljivih mladostnikov neuklonljive borce.

To knjigo sem lahko napisal samo ob pomoči soborcev. Nekateri se spominjajo celo podrobnosti, drugi so že precej pozabili. Čeprav ne opisujem vseh, temveč le tiste, ki smo jih (sam ne vem zakaj) boljše poznali, ki so se nam bolj vtisnili v spomin ali pa v desetletjih razodeli, je to knjiga o vseh, o vsej enoti, o skupini ljudi, ki je živela in čutila: eden za vse — vsi za enega! Knjiga je mozaik številnih zgodob in različnih usod.

● Naučili smo se prezirati smrt

Zgodovina nam dokazuje, da je narodnoosvobodilna vojska v svojih ključnih bojih odrasla in prerasla okupatorjev vojaški stroj. Moralnopolitične kvalitete, vojaška sposobnost, ognjena moč, vse to je bilo v okviru standardov redne vojske. Če je Jurišni bataljon napadel štirikrat močnejšega sovražnika in ga premagal v odprtem boju, je to dejanje, ki govori samo zase in ne potrebuje velikih besed.

Naj omenim vojno — organizacijska načela, ki smo jih uveljavili v praksi. Do-

segli smo maksimalno učinkovitost z minimalnimi sredstvi. Imeli smo idealno kombinacijo ognjene moči, izredne volje, vojne pripravljenosti. Vse to je bilo izraženo v železni, vendar prostovoljni disciplini, v bojni morali.

Jurišni bataljon je bil partizanska formacija, v kateri je komunistična partija, skupaj s skojem, do skrajnosti uresničila osnovni marksistični princip enotnosti, volje in akcije in princip demokratičnega centralizma. Uveljavila je tudi moč osvobojenega človeka, ki zavestno dela v interesu kolektiva, ker kolektiv pogojuje njegov obstoj. To pa v osnovi predstavlja uresničevanje idej samoupravljanja, ki se je torej rodilo in potrjevalo v naši ljudski revoluciji.

Partija je dosegla, da so bili odnosi med borci in vodstvom enotni. Nenehna ofenzivnost je pogojevala moč in vzdrževala zaupanje v lastne sile. Vodilni tovariši so bili v enoti le prvi med enakimi; ni bilo posebnega kotla, za niko-

gar ni bilo predpravil. Višji položaj je zahteval večje dolžnosti. V boju iz bližine, iz oči v oči, so bili poveljstvo in borci v isti vrsti. Pri prebojih in juriših pa so bili poveljstvo in borci na čelu svojih enot. Naučili smo se prezirati smrt, občudovati hrabrost, spoštovati čas in ob vsem tem ostati skromni.

Kadar smo se podajali v boj, nismo vedeli, če se bomo iz njega vrnili. Toda to ni vplivalo na strahu. Zavedali smo se, da je skrb za človeka — borca največja dolžnost. In vendar je bila smrt povsod prisotna.

V plasteh psihološko-eksistenčnega vidika pa se srečujemo predvsem s problemom smrti. Smrt je za posameznika, kakorkoli jo že razume, na eni strani naravna zadeva, ki ji nihče ne ubeži, na drugi strani pa je misterij — zadnja skrivnost, zadnja izkušnja, s katero se ne more okonstiti nihče, če tudi jo reši v svoj prid. Smrt je nepredvidljivi konec nečesa, kar imenujemo človeško življenje.

Psihološka stanja, s katerimi se v knjigi pogosto

srečujemo, so ubijanje in umiranje; na eni strani je doživljanje tuje smrti, na drugi pa možnost lastnega konca. Nasploh spada smrt k najmočnejšim doživetjem, ki jih vedno spremljajo čustva bojazni, tesnoba strahu in groze. Človekov duh se giblje v mejah spoznanja, na robu obstoja, koder se stvari spreminjajo pogosto tudi po smislu in pomenu.

Vojna je ubijanje, vsako ubijanje ni zločin, kot tudi vsaka vojna ni zločin. Dejanje, v katerem se odvija ta surova igra ali drama za biti ali ne biti, imenujemo boj, ki ga spremljata zmaga ali poraz. Moralno vprašanje, ki se v boju postavlja pa je: napad ali obramba, pravična ali krivična vojna, opravičena ali nesmiselna smrt.

Lažje je umreti za moralni cilj, porojen iz eksistenčne nuje, kot z občutkom krivde, ki jo ima lahko samo ropar, nasilnež ali osvajalec; tisti, ki hoče za vsako ceno uveljaviti svojo voljo močnejšega nad šibkejšim. Boj proti osvajalcem, boj proti skrajni surovosti in nasilju dela upornike močne in sposobne, da vztrajajo in zmagujejo.

☆

To so dileme knjige, na katere si lahko odgovori vsak posameznik, kajti v plasteh umiranja in bolečine so skrite največje človekove kreposti. Iz minule vojne se je prenekateri med nami vrnil z ranami in bolečinami, ki jih je nosil s seboj. Iz usod junakov, ki so iz malih ljudi v borbi postali veliki, se zrcali usoda človeka v peklu druge svetovne vojne. Prenekatera zgodba bi bila lahko roman zase. Iz teh usod trpečih, preganjanih in izkoriščanih, brezposelnih, od tujcev zasramovanih, od kapitalistov prodanih in ranjenih od najrazličnejših krivic so se rodili uporniki. Vzdržali so najhrabrejši in najbolj vztrajni — vsak s svojo skrito rano in bolečino.

Vsem, ki so mi tako ali drugače pomagali pri tej knjigi, se iskreno zahvaljujem.

Zapisal

ZDRAVKO VIDRIH

V prvem jutranjem svitu se je na vzhodu raztrgal obočje in blede svetloba se je razlila po mrzlem kamenju.

Vstali so še ponoči in razdelili hrano. Patrule so odšle, zasede so bile na mestih in vsa vas se je zbudila. Vedeli so za navado, da Nemci najraje napadejo zarana, zato je bataljonski štab ukrenil vse, da borci ne bi bili presenečeni. Pripravili so vse za odhod na položaje. Prepričani so bili, da bo treba pokopati padle in se posloviti od vaščanov.

Del bataljona, ki ni bil na zavarovanju, se je zbral na pokopališču. Blizu velike cerkve se je nabralo tudi nekaj starejših mož, žena in deklet, da bi se udeležili pogreba. V majhni mrtvašnici so ležali, zaviti v šotorska krila, junaki zmagovitega boja. Terenci so ponoči izkopali tik ob mrtvašnici dovolj široko, vendar ne pregloboko jamo. Zemlja je bila zmrzla in trda kot kamenje. Podporočnik Kodelja je postavil vod brzostrelkarjev tik ob vhodu. Za njim so stali civilni in dekleta in vsi so si brisali solze. Na drugi strani je stal bataljon in pred njim komandant Leban. Mrk in utrujen, ostrih potez, trd in navidezno brezbrizen.

Ponoči so trupla zmrznila. Drugo za drugim so prinesli k jami in jih kar se da nežno spuščali na dno. Polikomisar Veljko je stopil k odprtemu grobu in jim spregovoril v slovo nekaj ganljivih besed. Čeprav je bil dober govornik, mu je žalost stiskala grlo, da je komaj govoril.

POGREB

»Poslavljam se od vas, naši dragi tovariši mitraljezci Jože Hodnik iz Dolenjega Logatca, Franc Gros iz Vira pri Domžalah, Janez Maček iz Bukovega vrha pri Škofji Loki, Josip Borič iz Derešanov, Martin Pušar in kurir Jože Nastran s Trate...

Vračamo vas slovenski zemlji, ki vas je rodila. Vračamo vas na njenih zahodnih mejah, da bi živela, da bi naš narod živel, kot so stoletja živeli naši dedje, na svoji zemlji svoji gospodarji. Slava vam, hrabri junaki! Masčevali bomo vašo smrt! Vi boste hodili z nami, v mislih na vas bomo pregnali prekleto sovražno čez naše meje tja, od koder so prišli! Zastava svobode bo zavihrala na Matajurju, v Trstu in ob Gospe sveti! Ne bomo vas pozabili nikoli! Vsi, ki ste dali življenja za domovino, boste živeli večno! Naj vam bo lahka in mirna zemlja, ki vas je sprejela k večnemu počitku!«

Ko je Veljko zmanjkalo besed, je komandir Emil zaukazal »mirno« in poslednji strel v slovo. Jeklena salva je rezko zadržala v sivi bližajočega se jutra in odmev se je razletel po kamniti gmajni.

V bližnjem drevju je odmev prebudil jato brinjev. Prestrašene so zavrkutale in odletele proti goram na obzorju, kjer se je v borove gozdove natakala svet.

Surovo zvenčanje lopat, ki so zasipale svežo rano, jih je še nekaj časa spremljalo, ko so zapuščali pokopališče.

Naposled so mrtvi ostali sami. Pod praznim, sivim nebom, med križi in kamni, v družini davnih rodov, ki so branili to zemljo.

Odloemek iz knjige Toneta Svetine
OGNJENI PLAZ

Bore se kakor levi iz dneva v dan
1944, linorez (list iz mape »Domovi — ječe — gozdovi«)

Jurišni bataljon po ustanovitvi v vasi Dobračevo
pri Zireh

Svečanost v Slovenski filharmoniji na dan osvoboditve

NAGRADE MESTA LJUBLJANE

Kot vsako leto so tudi letos svečano podelili nagrade mesta Ljubljane in zlate plakete Illegalca za leto 1977. Nagrade mesta Ljubljane so prejeli štirje posamezniki in tri organizacije, plaket Illegalca pa je bilo podeljenih osem. Pri skupščini mesta Ljubljane sta v ta namen delovali dve komisiji za nagrade in priznanja Skupščine mesta Ljubljane, katerih predsednik je bil Franc Kimovec-Žiga, oziroma Mira Svetina. Slavnostni govor v dvorani Slovenske filharmonije na večer 9. maja, ko so bile nagrade in plakete svečano izročene nagrajencem, pa je imel predsednik skupščine mesta Ljubljane, dipl. inž. Tone Kovič.

Nagrade mesta Ljubljane, ki so jih v začetku podeljevali predvsem za dosežke na kulturnem področju, so sčasoma zajele vse dejavnosti človekovega udejstvovanja in delovanja. Ta različna področja lepo simbolizira tudi Batičeva skulptura, ki jo prejmejo nagrajenci, v obliki človeških teles, ki nosijo liro, maslo in sovo.

Letošnji nagrajenci nagrad mesta Ljubljane so štirje posamezniki in tri organizacije.

Primarij dr. VINKO DOMITROVIČ. V svoji bogati strokovni in družbeno politični dejavnosti je potrdil svojo humanitarnost, organizacijsko sposobnost in pravičnost, združeno z globoko privržnostjo napredni miselnosti. S svojim delom uveljavlja socializirano zdravstveno varstvo ter uspešno reševanje medicinskih problemov pri organiziranju bolnišnične dejavnosti.

Dipl. inž. arh. JURIJ JENŠTERLE, je ustvarjalec kompleksa ljubljanskega trga revolucije, ki je ena redkih celovitih, urbanistično dosledno izpeljanih zamisli v mestu. Prevzel je vodstvo v namen gradnje trga ustanovljenega investicijskega zavoda in ob težavah gospodarske in programske narave uspel izpeljati projekt do konca.

FRANC PUTERLE. Bil je direktor Živilskega kombinata do upokojitve leta 1976. Skromni začetki so pod njegovim vodstvom rasli v obsežen in moderno opremljen ter dobro organiziran kombinat industrijske predelave. Uve-

ljavil se je kot dober gospodarstvenik tudi sicer, v jugoslovanskem prostoru mlinsko predelovalne industrije. Skrbel je tudi za strokovni kader in družbeno politično delo.

IGNAC VOLJČ. Posebno vidna je bila njegova vloga pri podružljanju ljud-

nost razvija tudi v krajevnih skupnostih in skrbi za strokovni kader ter usposobljeno vodenje.

PARTIZAN NARODNI DOM. Društvo za telesno vzgojo, šport in rekreacijo sodi med najstarejša in najuspešnejša telesnovzgojna društva. Uspešno se vključuje v novo usmeritev telesne vzgoje. Posveča pozornost rekreaciji, partizanskemu mnogoboju, gimnastiki, predšolski vzgoji, redni vadbi družin ter množičnim akcijam trim. Člani Partizana Narodni dom se tudi redno in množično udeležujejo družbenopolitičnih manifestacij. Društvo skrbi tudi za vzgojo vadiateljev. Za svoje uspešno delo je društvo prejelo že številna priznanja, med njimi tudi »Red zaslug za narod z zlato zvezdo«.

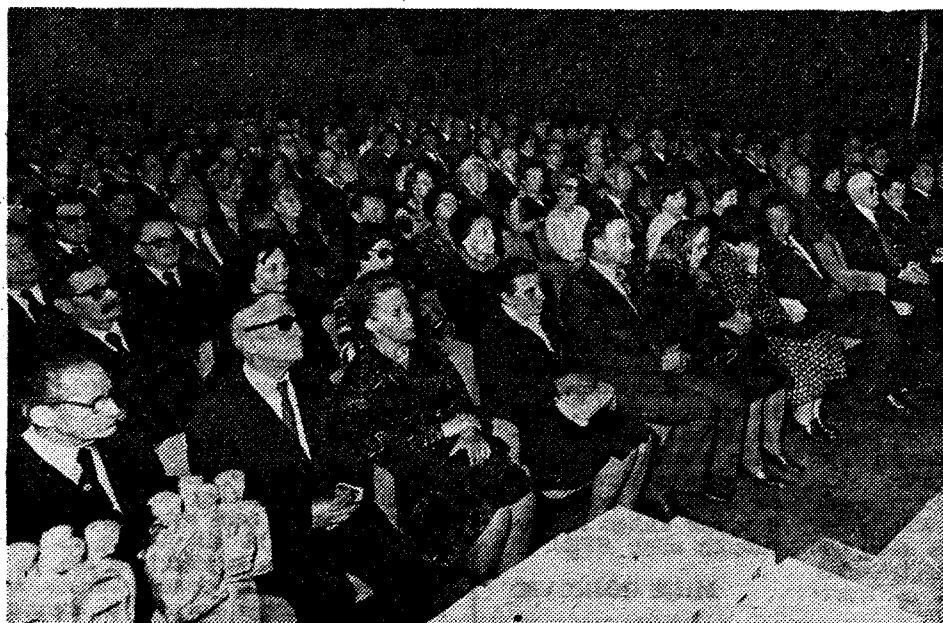
Letošnje zlate plakete »Illegalca« pa so prejeli:

STANE KOVAČ, predlagal ga je Medvojni aktiv Ljubljane za njegovo več kot 40 let dolgo požrtvovalno in plodno družbenopolitično delo.

FEDOR KOVAČIČ, predlagal ga je Mestni komite ZKS Ljubljane, za vsestransko aktivno družbenopolitično delo, za katero je že do sedaj prejel številna družbena in državna odlikovanja.

VLADO KOZAK, predlagal ga je Mestni komite ZKS Ljubljane, za njegovo vsestransko ustvarjalno aktivistično družbenopolitično delo pred vojno, med vojno in po njej in za kar je tudi že prejel številna odlikovanja in priznanja.

IVO SVETINA, predlagal ga je Odbor VOS za Slovenijo, za njegovo vseskozi aktivno družbenopolitično delo kot tudi v enotah VOS OF in Medvojne aktivne

S svečane podelitve nagrad in plaket v Slovenski filharmoniji

Foto: S. Buslč

ske obrambe in družbene samozaščite v Ljubljani, kjer je uspel vključiti družbenopolitične organizacije v konkretne akcije za izpeljavo nalog s področja LO. Povezal je tudi republiko z mestom, občinami in krajevnimi skupnostmi na tem področju. Izčrpen vir pri tej nalogi so mu bile tudi izkušnje iz NOB in pa aktiven odnos pri razreševanju nadaljnje ga razvoja mesta Ljubljane.

DEMONSTRACIJSKO EKSPERIMENTALNI CENTER. Nagrado je prejel za svoje uspešno delo pri dnevnem varstvu in delovnem usposabljanju duševno prizadete mladine Ljubljane. S svojim zgledom je spodbudil k novim tovrstnim ustanovam v Sloveniji. Za delo so zaslužni predvsem strokovni delavci zavoda in drugi entuziasti. Sicer eksperimentalna oblika dela se je z uspehom potrdila in postala bistven element za nadaljnje delo.

MESTNA ZVEZA ORGANIZACIJ ZA TEHNIČNO KULTURO. V svojih vrstah združuje 75 osnovnih organizacij s prek 22 tisoč člani. Delo vseh teh organizacij je v času naglega napredka tehnike in znanosti izredno pomembno. Pomembna je skrb organizacije za vzgojo mlajših kadrov in seveda njeno delo tudi na deželi in izven Ljubljane. Svojo dejav-

OF za Ljubljano in drugje, kamor prenaša še danes svoje bogato znanje in izkušnje.

MILAN SKERLAVAJ, predlagal ga je Odbor Centralne tehnike pri OK KPS, za njegovo požrtvovalno delo v naši revoluciji ter graditvi samoupravne socialistične družbe. Še danes je predsednik Odbora domicilne enote CT pri CK ZKS.

JELICA VAZZAZ, predlagal jo je Medvojni aktiv v Ljubljani, za njeno vseskozi napredno usmerjeno delo na področju fizične kulture, napredne socialistične telesne vzgoje v praksi in strokovno.

Družina VALENTINA in MARIJE KOVAČ, predlagal jo je Medvojni aktiv v Ljubljani, za aktivno in napredno usmeritev in delovanje vseh članov družine pred, med in po vojni ter še danes.

Družina dr. DERGANČEVIH, njih SANATORIJ »EMONA« in DELO ZA NOB V LJUBLJANI, predlagal jo je Medvojni aktiv v Ljubljani, za njihovo vseskozi požrtvovalno in pionirsko ter strokovno delo na področju partizanske medicine in pri izgradnji povojnega socialističnega zdravstva. Še danes so sinovi s svojim strokovnim delom znani doma in v tujini.

N. M.

Razstava v Gorenji vasi

V sodelovanju foto klubov Gorenja vas in Radomlje je bila 1. maja v Gorenji vasi medklubska razstava fotografij 80 avtorjev, v glavnem pionirjev iz obeh delovnih klubov. V gozdličku nad vasjo so nato v tovariškem pogovoru obujali spomine na nekdanje praznovanje delavskih praznikov. Srečanju so prisostvovali tovariša Hafner in Kosmač iz Radomelj ter glavni organizator razstave ter gostitelj Vlastja Simončič. Več kot 50 članov FKK »Mavrica« je tako lepo počastilo praznik dela.

PETER ROJC

Kultura naroda naj bo narodova kultura

Ko ob različnih praznovanjih in proslavah priskuhujemo kulturnemu utripu, ki praznovanja spremlja, se vedno znova zavedamo, kaj umetnost in kultura nekemu narodu in za neki narod pomenita.

Slovenska kultura pa je v tem pogledu še sploh nekaj posebnega, ker je močno povezana z narodovo zgodovino in nosi v sebi od vsega začetka še dodatno vsebino in dispozicijo naprednosti in potrjevanja manjšega naroda v primerjavi z večjim ali pa — in teh primerov ni bilo malo v naši zgodovini — predstavlja tudi prostor borbe za osvoboditev, osamosvojitve in oblikovanje zavesti.

Če govorimo o politiki v kulturi ali o kulturni politiki, sta to pojma, ki ju je potrebno strogo ločiti. Po eni strani gre za zavest, da je tudi kulturi nujno potrebna politična dejavnost, saj gre pri tem za aktivno politiko osvoboditve kulture. Po drugi strani pa se moramo zavedati tudi, da kulturna politika ne more nikoli neposredno povzročiti kulturne ustvarjalnosti.

Ustvarjalnost je namreč vendarle rezultat posameznih aktov, ki hkrati in po svoji naravi najboljše grade obči ljudski razvoj prav s posamično originalnostjo. Glavna legitimacija za sodelovanje v kulturni politiki mora biti zato predvsem ustvarjalni in aktivno sodelovalni prispevek.

Od tod edino pravilno mesto kulture v združenem delu in v menjavi dela, pa tudi njeno samoupravno oblikovanje. Osnovna naloga take kulture je spodbujati aktivnost in hkrati paziti na kvaliteto. Najvrednejša oblika množičnosti in ljudskosti slovenske kulture so bile in so še vedno razne oblike in stopnje aktivne udeležbe najširših slojev v njej. Če ponekod še prevladuje prepada med precejšnjim delom prebivalstva in kulturno ustvarjalnostjo je vzrok iskati ali v zaostajanju dela družbe ali v napačni kulturni politiki ali kar v obojem. Važno pa je, da se ta razmah ne skuša zblíževati z znižanjem kulturne ustvarjalnosti, ampak s postopnim dvigom širših slojev. Da pa bi širša kulturna raven lahko rasla, so nujna zadostna materialna sredstva in vzgojni napor.

Umetnost je bila v Sloveniji dolgo osrednja duhovna moč narodove osvobodilne združitve. Po politični in socialni osamosvojitvi pa se mesto umetnosti spremenilo, ker se poveča vloga drugih dejavnikov zaradi bogatejše razvejano sti družbenega dela in manjše neposredne nevarnosti. Na tej stopnji se kultura, in s tem umetnost, na višji stopnji vrača k sebi in postaja družbeni subjekt na drugačen način.

Pri tem preobratu pa si velja zapomniti, da je vloga kulture v družbi odvisna od aktivne kulturne politike in da še nobena sedanjost ni nikoli obstajala brez preteklosti, jo je pa vedno postavila v položaj različnosti. Vprašanje je samo ali uspešno ali neuspešno.

NEVA MUŽIČ

partizanska ljudska pesem

MAJSKA ROMANCA

Ah, prav nocoj
očke sem videl ljubeče,
videl sem laske blesteče.
Ah, prav nocoj —
videl obrazek sem tvoj!

Ah, prav nocoj
glavo si nežno sklonila,
očke lepše priklopila.
Ah, prav nocoj —
vzljubil obrazek sem tvoj!

Ah, prav nocoj,
sladka Irena, nocoj —
srček je tiho zaklenkal,
godbo ljubezni zabrenkal
tebi, Irenica zlata,
nocoj...

LADO GRBEC

Lado Grbec je bil dijak in skojevce ter zelo požrtvovalen in zavzet aktivist OF. Kot tak je padel v kremplje italijanske policije, kljub hudemu mučenju ni klonil. Padel je kot komisar bataljona na Kočevskem, jeseni 1944.

Strokovna vzgoja ZRVS na Ravnah na Koroškem

Na zadnji seji predsedstva ZRVS na Ravnah so govorili o strokovni vzgoji članov, predvsem o izvedbi taktično-orientacijskih pohodov. Izvedli so jih 7. in 8. maja po vseh krajevnih združenjih: Prevaljah, Ravnah, Mežici in Črni. Organizirano je bilo streljanje z malokalibrsko puško. Udeleženci pohoda so reševali naloge iz vojaške teorije, topografije ter družbene samozaščite. Na taktično-orientacijske pohode so, kot vsako leto, povabili tudi mladince in mladinke, ki so sestavljali mladinske tekmovalne ekipe. Najboljše se bodo 21. maja udeležile občinskega tekmovanja. Ekipe bodo ocenjevale komisije, sestavljene iz pripadnikov

JLA, članov upravnega organa za Narodno obrambo pri občinski skupščini ter članov osnovnih organizacij ZRVS.

Na seji so govorili tudi o srečanju članov ZRVS Jugoslavije, ki bo letos v Bosni in Hercegovini.

Razpravljali so tudi o ustanavljanju aktivov ZRVS v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela ter ustanovah. Tak aktiv je že ustanovljen v Tovarni rezalnega orodja na Prevaljah, ustanovili pa naj bi jih še v železarni Ravne, Koroškem Zdravstvenem domu, Rudniku Mežica, v krajevnih skupnostih Kotlje, Leše in po potrebi tudi drugod.

FRANJO SREBORNİK

Novogoriški srednješolci v Zagrebu

Osnovna organizacija ZSMS Elektro gospodarskega šolskega centra »Branko Frelih« iz Nove Gorice je ob koncu prejšnjega meseca pripravila v sodelovanju s komisijo za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinski konferenci ZSMS in občinskim odborom ZRVS v Novi Gorici strokovni ogled Tehnične vojaške akademije kopenske vojske JLA na Črnomercu v Zagrebu.

Skoraj 50 dijakov in dijakinj šestih srednjih šol v novogoriški občini se je na Črnomercu

seznanilo z delom in možnostmi šolanja na tej vojaški akademiji, s čimer so jih podrobneje seznanili polkovnik Rezingar, podpolkovnik Berglez in Zupančič, major Lukič, kapetan Gorinšek in študenti akademije.

Ob obisku so si dijaki in dijakinje ogledali tudi film o delu in življenju študentov tehničnega vojaškega centra v katerem je tehnična vojaška akademija, tehnična srednja vojaška šola, vojaška gimnazija »Ivo Lola Ribar« in tehnična vojaška šola za rezer-

vne vojaške starešine.

Sportniki so se pomerili v streljanju in nogometu, obe predsedstvi osnovnih organizacij ZSMJ pa sta sklenili, da bosta taka srečanja še bolj okrepili. Na slovesnosti ob zaključku obiska je v imenu novogoriških dijakov Bojan Velikonja izročil podpolkovniku Berglezu, namestniku načelnika tehnične vojaške akademije, srebrno plaketo Nove Gorice, dijaki pa so prejeli v dar knjigo o oboroženih silah SFRJ.

MILE GOJKOVIČ

Predsedstvi OO ZSMS na skupni seji v prostorih tehnične vojaške akademije na Črnomercu v Zagrebu

Aktiv mladih starešin v Lipniški dolini

Konec aprila letos je bila v Podnartu ustanovna konferenca mladih rezervnih vojaških starešin Lipniške doline, v kateri je pet krajevnih skupnosti. Na konferenci so sprejeli akcijski program za leto 1977, v katerem je predvsem poudarjeno, da bodo aktivno sodelovali z družbenopolitičnimi organizacijami ter odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. S tem v zvezi se bodo povezali z osnovno šolo Stane Žagar v Lipnici in strelsko družino Podnart. Dogovorili so se, da bodo sodelovali pri izvedbi enodnevne taborjenja, ki bo letos na Jelovici, s sedmimi razredi osnovnih šol.

Na ustanovni konferenci so izvolili vodstvo aktiva; Ljubo Hajdinjak je postal predsednik, člani pa so Rajko Benedičič, Janez Pogačnik, Darko Smukavc in Izidor Bešter.

CIRIL ROZMAN

V rokah teh fantov naše obrambno orožje ne pozna slabih cest.

VOJAKOVO DARILO MAJU

V okviru rednega preverjanja bojne pripravljenosti so nekatere enote ljubljanskega armadnega območja zapustile vojašnice in se preselile v šolo v naravi, imenovano poligon. Na poti do te najboljše bojne učilnice so se vojaki in njihovi starešine neštokrat srečali z namišljenim sovražnikom — z njegovimi zasedami, patroljami in dobro zamaskiranimi skupinami. A kljub temu so pripadniki pehotnih, planinskih, topniških in oklepnihi enot pokazali, da njihovi nekajmesečni učni napor niso bili zaman. V razmerah, ki jih ni moč primerjati z vsakdanjim in običajnim vojaškim življenjem, so demonstrirali izredno vojaško strokovno usposobljenost in zelo visoko moralno pripravljenost, kar je pravzaprav njihovo najlepše darilo vrhovnemu poveljniku oboroženih sil, tovarisu Titu in letošnjemu mesecu mladosti.

Po dolgem in napornem nekajdnem maršu so se enote sredi noči ustavile. Podatki, ki so jih predtem zbrali izvidniki, so opozarjali na prisotnost namišljenega sovražnika. Zasedel je položaje in upal na prenočevanje. Zrela njegovih dobro zamaskiranih topov so bila pripravljena izbruhniti ogenj in smrt. Nevarnost je torej prežala in opozarjala na skrajno budnost... Druga polovica noči je tekla v znamenju mrzličnih in natančnih priprav za napad, ki naj bi se začel navsezgodaj.

...Jutro na prostranem poligonu. Nebo zaprto in sivo. Dež. Čudoviti mir je zajel vse enote napadalca, med njimi tudi topničarje. In ta navidezni mir je skrival vrsto tihih upanj in pričakovanj, saj so se topniške posadke dobro zavedale, da vremenske razmere niso za bojevnike

le mačje solze. Se kako so zmoglo vplivati na uspeh, predvsem pa na let granate, na njeno pot do cilja. A cilj, pa naj gre za tank, bunker ali top, mora biti čimprej uničen. Prvi strel, prvi zadetek. Tako so se topničarji učili in pripravljali. Tudi vojna ima svojo računico in ekonomiko. In glejte, ta mlada vojska topničarjev je izbrala ognjene položaje, ki omogočajo hitro in učinkovito odpiranje ne le gibljivega, pač pa tudi krožnega ognja. To je, bi dejali vojaški in vojni strokovnjaki, polovica uspeha. Druga polovica pa je odvisna od izurjenosti, zbranosti in spretnosti, tako topniške posadke, kot tudi slehernega njenega člana.

In začelo se je. Nekje daleč za hrbtom so se oglasile havvice. Nato so zažvižgale rakete. Pozdravom namišljenemu sovražniku so se takoj pridružili tudi topničarji kot neposredna podpora pehotne vojske, ki se je, dobro skrita in zamaskirana, pripravljala za juriš.

In ker na poligonu ni »lažne vojne« — vse enote namreč uporabljajo ostro strelivo — je bila naša pozornost usmerjena le na delo in obnašanje posadke, ki je streljala iz topa domače proizvodnje. Prvi strelji so trgali tarče. Makete tankov, transporterjev, topov in mitraljeških gnezd so padale druga za drugo. Posadka je v rekordnem času uspešno opravila svoje bojne naloge. Na svoji smeri je prispevala k jurišu pehote na razredčene in razkosane vrste sovražnika. Kmalu za

tem so topničarji pohiteli naprej na nove položaje.

Tako kot vsi ostali udeleženci vaje so tudi topničarji pokazali izredno izurjenost in usposobljenost. Bili so kos vsem zahtevnim nalogam. Ob koncu te male vojne smo se obrnili na vojaka Hamida Zekiča, ki je zelo uspešno opravil nalogo namerilca. Ta črnolasi fant je namreč s tremi granatami uničil tri tarče, kar je po veljavnih vojaških merilih več kot odlično. In ko smo ga vprašali, kako mu je tu uspelo, je odgovoril: »Malce sem se bal, ko sem prišel v enoto. Top je namreč zame pomnil pošast, ki se ne da ukrotiti. Toda nisem imel prav... Veste, navada je, da vsak član posadke opravi le eno, določeno nalogo. Toda, to pravilo v naši enoti ne velja. Vsi smo usposobljeni za vse topniške dolžnosti. Poglejte, na tej vaji sem imel dolžnost namerilca. Prvič v življenju sem bil v tej vlogi in moja prva granata je zadela v cilj. Prav tako druga in tretja... Seveda, srečen sem in ponosen... Hudo bi mi bilo, če bi se iz vojske vrnil le kot podajač ali polnilec na topu. Zdaj lahko rečem, da smo vsi pripadniki našega malega vojaškega kolektiva odlični topničarji. Zato je naš današnji uspeh le vojaško in vojakovo darilo letošnjemu praznovanju Titovih jubilejev in mesecu mladosti...«

Tako je povedal odlični strelec, topničar Hamid in pohitel na zborna mesto. Njegova enota je namreč nadaljevala svojo bojniško pot.

Tekst in slike
B. JAKOVLJEVIČ

Prvič v vlogi namerilca: tri granate — trije zadetki. Majski pozdrav topničarja Hamida Zekiča.

Po poteh osvoboditve

Pohodništvo in obujanje tradicij NOB sodita med najuspešnejše dejavnosti mladih v občini Lenart. Pri občinski konferenci ZSMS Lenart so ustanovili center za obujanje tradicij NOB. Iz pohodniške čete so formirali slovenjgoriško pohodniško brigado Franc Zalaznik Leo. Stiri čete, ki sestavljajo brigado, so poimenovane po padlih borcih (Tanjina, Nikova, Petrova in Prlekova četa). Mladi so skupaj s člani ZZB NOV in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, organizirali že enajst pohodov po Slovenskih goricah in Pohorju.

Z letošnjim tradicionalnim pohodom po poteh osvoboditve (od 27. 4. do

1. 5.) so lenarški mladinci počastili praznik OF in 1. maj, jubileje partije in tovariša Tita. S tem pohodom so tudi pričeli praznovanje meseca mladosti. V brigado je vključenih 112 mladih, ki so obiskali sedem krajevnih skupnosti. V Lenartu, Voličinu, Cerkevniku, Zgornji Ščavnici, Benediktu, Jurovskem dolu in Gradišču so se pogovarjali z borci in predstavniki KS. Med pohodom so se mladi člani brigade izobraževali na predavanjih. Največ znanja so pridobili s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite. Ob koncu pohoda se je sedemindvajset mladih vključilo v enote teritorialne obrambe.

JANKO FERLINC

Kurirčkova pošta v Logatcu

Družbenopolitične organizacije občine Logatec in krajevne skupnosti so z veliko truda in volje pripravile program kurirčkove pošte v občini Logatec. Pri prevzemu Kurirčkove pošte od mladih iz idrijske občine so bili prisotni številni občani iz vasi Hetedršica. Pred spomenikom padlih borcev je bil slavnostni program.

Naslednjega dne so jo odnesli pionirji po skrivnih kurirskih stezah v Gorenji Logatec, kjer jih je pričakala množica mladine, borcev in občanov tega kraja. Pred šolo je bil slavnostni program.

— Pri Sekirici je bila kurirčkova torba izročena pionirjem iz osnovne šole Osmih talcev v Dolenjem Logatcu. Še posebno slovesen je bil sprejem Kurirčkove pošte na parkirnem prostoru Hotela Krpan, kjer je Kurirčkovo pošto prevzel nekdanji kurir 31. divizije in pozneje mitraljezec Jurišnega bataljona, Zdravko Vidrih. Torbo so mladi shranili pri nekdanjem komandantu mesta Logatec Jožetu Jeršinu, kjer je ostala do 4. maja, ko so jo logaški pionirji predali mladim iz občine Vrhnika.

FRANC JERINA

Pohod in tekovanje na Golobarju

V počastitev spomina na krvavo bitko na planini Golobar nad Bovcem (26. aprila 1943), v kateri so žrtvovali svoja življenja številni mladi borci (tudi narodni heroj Cveto Močnik-Florjan in sestra Vera ter Francka Palčič), je bil tudi letos tradicionalni pohod in veslesalom. Pohoda in tekovanja se je udeležilo približno sto šolarjev in vaščanov, pripadnikov teritorialnih enot

in borcev NOV ter vojakov garnizije iz Bovca.

Ob spomeniku, kjer naj bi se pred 34. leti ustanovila Gradnikova brigada, je zbranim spregovoril Franc Kravanja-Svoboda.

Ob grobnici padlih borcev na Bovškem je bila 26. aprila žalna komemoracija v počastitev spomina na 32 padlih borcev na planini Golobar pred 34. leti.

DANILO ŠULIGOJ

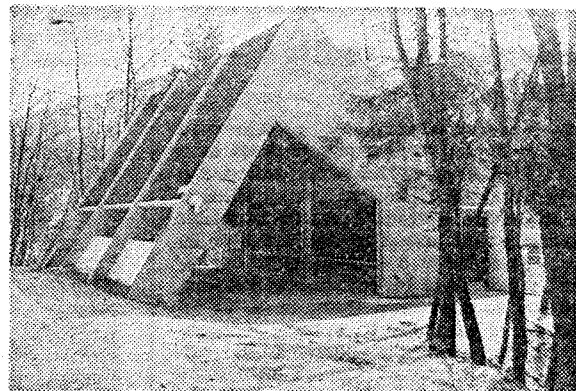

Slovesnost v Begunjah

V letu, ko vsa Jugoslavija slavi več pomembnih jubilejev, praznujejo svoj praznik tudi Begunje. Četrtega maja leta 1945 je Kokrški odred dokončno osvobodil Begunje. Temu dogodku je bila namenjena tudi prvomajska slovesnost, ki je bila povezana z odkritjem spominske plošče na osnovni šoli, ki se sedaj imenuje osnovna šola 4. maj Begunje. Tega dne je bila tudi odprta razstava, ki je prikazovala nastanek in boje Kokrškega odreda. Slovesnosti, ki je bila pred omenjeno osnovno šolo, so se udeležili preživeli borci Kokrškega odreda, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, mladina in občani Begunj. Po daljši kulturni slovesnosti, na kateri so sodelovali učenci osnovne šole iz Begunj, pevski zbor bolnišnice v Begunjah in godba na pihala, je odkril spominsko ploščo nekdanji komandant Kokrškega odreda tovariš Janko Prezeli-Stane. Prav pod njegovim vodstvom so borci Kokrškega odreda rešili 632 zapornikov in zaporov iz graščinskih zaporov. V krajšem govoru je obudil spomine na te dogodke.

Prvega maja letos so slovesno odprli na parkirišču pred bolnišnico »Franjo« novo gostišče. V njem bo mogoče dobiti mrzlo hrano in pijačo po predhodnem naročilu pa za skupine tudi toplo hrano.

Foto: JANEZ JERAM

V skupnem boju skovano bratstvo

Tudi v naši vasi gojimo prijateljske stike s prebivalci v bližnji Italiji. Deset članska delegacija ZB NOV iz krajevnih skupnosti Vogrsko je sodelovala pri letošnji proslavi italijanskega dneva osvoboditve izpod fašizma, ki je bila 25. aprila v Turjaku ob Soči. Tam smo bili gosti tamkajšnje občine in Zveze partizanov ANPI. Sprejeli so nas kot najdražje goste in nas v slavnostnem sprevodu, ob zvokih partizanskih pesmi obeh narodov, pospremili do spomenika padlih borcev. Tam smo položili venec z našo trobojnico. Slavnostni govorniki, med njimi tudi predstavnik deželnega inštituta za zgodovino protifašističnega gibanja, so postavljali za vzgled druž-

bene ureditve in pravega domoljubja našo domovino.

Turjak ima 2.300 prebivalcev. Borci, ki so bili skoraj vsi pripadniki našega 9. korpusa, so ponosni na te bratske vezi, ki jih utrjujejo v boju proti mračnjanskim silam. Njihova občina je v resnici njihova — partizanska. Uspešno jo upravljajo že od leta 1948. Veliko so že naredili s prostovoljnimi delom in samoprispevki. Z našo vasjo in borčevsko organizacijo jih veže tudi to, da so prav od nas odhajali septembra 1943 na goriško fronto.

M. P.

ZB NOV VOGRSKO

V torek 26. aprila letos je predsednik skupščine občine Nova Gorica Jože Šušmelj izročil visoko odlikovanje predsednika republike devetim borcem jubilarom in sedmim zaslužnim občanom iz novogoriške občine.

Foto: MILE GOJKOVIČ

Šolarji aktivno vključeni v praznovanja

Kadar je leto napolnjeno s pomembnimi obletnicami je še posebno naporno za šolarje in prosvetne delavce. Poleg rednega učnega programa je potrebno učence in dijakke seznanjati podrobneje z vsebinami posameznih jubilejev. Tudi komisija za razvijanje revolucionarnih tradicij pri občinskem odboru ZZB NOV Ljubljana Šiška je letos ponovno razpisala (tokrat že šesto) tekmovalno v likovnem in literarnem izražanju dogodkov NOB za učence od četrtil do osmih razredov. V tekmoval-

nje so bile vključene tudi obletnice ZK in 85. obletnica tovariša Tita.

V tekmovalne se je vključilo dvanajst osnovnih šol šišenske občine in osem osnovnih šol pobratene šole Kavadarci iz Makedonije. Tako je bilo zbranih 240 del — 81 pisemenih in 159 likovnih izdelkov. Razstava je bila odprta 25. aprila v občinski stavbi Ljubljana—Šiška.

J. Z.

Prvi maj v Zabi vasi

Po uspehih pripravih na praznovanje prvega maja so na predvečer tega mednarodnega delavskega praznika zasvetili nad vasjo plameni mogočnega kresa. Zadolnela je partizanska pesem med množico mladih in starih. V sončno prvomajsko jutro so se razlegale koračnice novomeške godbe. Nekdnji udeleženci NOV, delavci in ostali občani, so se zbrali pri vaškem spomeniku padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja. Vsa slovesnost je izzvenela v skupno željo: »Tito, želimo, da bi bil še dolgo med nami!«

Po proslavi so odšli udeleženci na že tradicionalen pohod skozi gozdove h grobišču žrtev belogardističnega terorja pri Sentjoštu.

MARJAN PUREBER

Slovesnosti v Loškem potoku

Tako kot v številnih krajih so tudi v Loškem potoku počastili praznik 40. obletnice ustanovitve KPS, 40-letnico prihoda tovariša Tita na čelo partije in delavski praznik 1. maj. Na proslavi v Loškem potoku je nastopila šolska mladina in člani KUD ter pevski zbor.

A. S.

KOČEVJE

Proslave — prireditve — priznanja

Tudi v občini Kočevje se v tem času vrste proslave. Največjo akcijo je imela mladina, ko je šla 20. aprila skozi mesto štafeta. Ob Kurirčevi poti so pokazala svoje znanje najmlajši. Telesno kulturna skupnost je pripravila tudi pohod na Pugled, kjer so poslušali predavanje o tamkajšnjih dogodkih med vojno. To je bil pomemben sestanek komunistov in naprednih ljudi, ki je ustvaril enotnost v sami OF in v boju proti fašizmu. 25. aprila so bila podeljena tudi priznanja SZDL. Priznanja, odličja in značke OF so prejeli zaslužni občani kot tudi delovne organizacije. Občinska konferenca sindikatov je podelila srebrni znak sedmim članom. Mestna konferenca SZDL je podelila priznanja gasilskemu društvu, strelski družini, zvezi prijateljev mladine, pionirskega odreda, SZMS na gimnaziji in KS Kočevje ter 40 posameznikom.

Proslava je bila v zgodovinskem Seškovecu, z bogatim kulturnim programom, med drugimi je gostoval tudi zbor iz pobratene Doline pri Trstu. Proslave so se v kočevski občini vrstile še po KS in šolah.

PETER ŠOBAR st.

Več kot tisoč prebivalcev Kočevja se je zbralo v sredo 20. aprila pred spomenikom NOB, da bi pozdravili nosilce Titove štafete in na ta način izrazili svoje najlepše čestitke našemu dragemu maršalu za njegov jubilejni rojstni dan in 40-letnico vodenja KP Jugoslavije.

France Brus

BEGUNJE

Letna skupščina ZB

Skupščina se je udeležila večina članov. O delu je spregovoril predsednik, tovariš Mencinger. Večina članov je aktivna tudi v družbeno-političnih organizacijah. S svojim delom prenašajo tradicije NOB na mladino. V letošnjem letu načrtujejo številne akcije. Sodelujejo tudi pri pripravah na razstavo o Kokrškem odredu, ki bo v Begunjah. Dela na odkritju obeležja pod Begunjsko so tudi v zaključni fazi. V teku so tudi priprave za ustanovitev aktivna Kokrškega odreda, s sedežem v Begunjah. V prihodnjem letu pripravljajo odkritje spominskega obeležja padlim partizanom v Podgori. Borce

koristijo sistematične preglede. Povečalo se je število naročnikov na časopis TV-15, aktivno delajo v družbeni samozaščiti in narodni zaščiti. Tudi o dogodkih v zamejstvu zavzemajo ostra stališča.

PAVLE VUGA

Na osnovni šoli v Trebnjem so odkrili doprsni kip narodnemu heroju Jožetu Slaku-Silvu in s tem tudi poimenovali šolo po svojem rojaku. Zbranim sta spregovorila ravnatelj šole Stefan Kamin in predsednik OK ZSM Trebnje Tomaž Plazar (na sliki), k je kip tudi odkril.

Foto: S. Dokl

BOHINJSKA BELA

Bohinjska Bela je slavila prvi krajevni praznik

Bohinjska Bela leži prav blizu Bleda na poti v Bohinj. Je še dokaj mlada krajevna skupnost, letos doživlja svoje šesto leto obstoja. Rezultati dela so že vidni. Prebivalci radi sodelujejo pri obnovi krajev in tudi kulturnega doma tako, z materialom kot s prostovoljnimi delom. Nekaj denarja so dobili tudi od ZKO Radovljica in IS skupščine občine. Zgradili so tudi nov vodovod, nov most čez Savo Bohinjko, novo trgovino in nov TV pretvornik. Obnavljajo še gasilski dom in se pripravljajo na gradnjo novega

Sredi Bohinjske Bele stoji dom kulture.

RAVNE

Skrb za spomenike in obeležja

Krajevno združenje ZB na Ravnah je že od vsega začetka skrbelo za postavitev vseh obeležij in spomenikov, ki se nanašajo na vidnejše dogodke iz narodnoosvobodilnega boja v teh krajih. Prav tako se zavzema tudi za obnovo spominskih obeležij o borbah za Koroško v letih 1918—1920. Pripravlja se še načrt, da te spomenike in obeležja povzamejo v oskrbo mladinske organizacije in mladina nasploh.

Nad kmetom Vrhnjakom na Selovcu je spomenik, kjer so gestapovci 12. januarja 1945 ustrelili 7 talcev, ki so

jih pripeljali iz dravograjskih zaporov. Skrb za vzdrževanje naj bi prevzela Tehnična srednja šola in poklicne šole. Na Dobrihah stoji Malgajev spomenik, za njega naj bi skrbeli učenci osnovne šole »Prežihov Voranc«.

V spomin na ustanovitev prvega odbora OF leta 1942, marca oktobra, stoji na Navrškem vrhu spominsko obeležje. Tega naj bi prevzeli v varstvo dijaki ravnanske gimnazije.

Leta 1954 je bila na Kerovem milnu odkrita spominska plošča, v spo-

šolskega poslopja. Prebivalci so glasovali za samoprispevek za poti, kanalizacijo in asfalt. Z denarjem bodo uredili tudi električne napeljevalne Obrane, Slamnike in Kupljenik. Bohinjska Bela je znana tudi po kulturnem udejstvovanju. Kraji so dali v NOV 93 aktivnih borcev. Prvi uporniki so se zbrali že aprila 1941. Decembrska vstaja se je sicer izjalovila, a je pognala korenine in vojska je rasla. Dan, ko so se komunisti zbrali pri Matevžu Volfu — Blažu, je tudi krajevni praznik. 20. aprila je bila proslava tudi letos. Zbrali so se borci, vaščani in kulturne skupine. Slavnostni govor je imel predsednik občine Radovljica Polde Pernuš. Sledilo je tovariško srečanje.

JOZE AMBROZIČ

GROSUPLJE

Tito, revolucija, svoboda, mladi

V tem geslu potekajo mnoge proslave v občini v počastitev letošnjih jubilejev, predvsem v mesecih aprilu in maju. Osnutek

V Grižah so v okviru letošnjih proslav odkrili spominski obeležji skojevskima Nadi Cilensku in Ivanki Uranjek, doma iz Griž. Na slavnosti je govoril prvoborec Ivo Ludvik Zupanc in orisal njuni življenjski poti. Sledil je kulturni program.

foto: T. Tavčar

Prvomajski sprevod po tržaških ulicah v znamenju borbe za gospodarsko obnovo Italije in proti fašizmu. Posnetek je s trga Garibaldi v Trstu.

Foto: E. Selhaus

je pripravila komisija za tradicije NOB pri občinski zvezi ZB Grosuplje. Pomagala sta tudi komisija za proučevanje delavskega gibanja in aktiv zgodovinarjev občine. Najpomembnejša prireditve bo 7. maja v Sentvidu pri Stični. Dijaki se bodo pomerili v znanju o delavskem gibanju in razvoju komunistične partije v času od 1934 do 1941, o NOB ter o življenju revolucionarja Dolfeta Jakhla. Zasluge za organiziranje kviza imajo tudi mentorji — zgodovinarji. Na tekmovanje bodo povabili preživele borce. Pokrovitelji prireditve bodo organizacija združenega dela »Zmaj« pri Stični, občinska izobraževalna skupnost in ZB NOV Grosuplje. Podelili bodo knjige, spominske značke in priznanja udeležencem NOB, ki so v poyojnem času aktivno vključeni v družbeno življenje. Kviz je gotov korak naprej v obujanju in negovanju tradicije NOB.

EDI ZGONC

☆

ZB Kokra je imela letno konferenco. Na njej so pregledali dosedanje delo in sklenili še bolj zavzeto širiti tradicije NOB. Poleg tega bo potrebno skrbeti

v nekaj vrsticah

LJUBLJANA

Društvo upokojencev Ljubljana-Siška je priredilo četverboj v balinanju na novem dvosteznem balnišču. Sodelovale so ekipe iz Cerknice, Vrhnik, Ljubljane-Rudnika in prireditelj. Prireditelj je podelil plakete in diplome. DU na Rakovniku pa bo priredilo 22. maja balinarski turnir, kamor bosta prišli tudi 2 ekipe iz Trsta.

Vinko Boycon

SLOVENSKA BISTRICA

V tej občini so organizirali pohod po poteh legendarnega Pohorskega bataljona. Na pohod so odšli mladi in tudi člani delovnih kolektivov. Obiskali so tudi značilne partizanske domačije in seveda Tri

zebijske, kjer je bataljon padel. Pohod so zaključili v Oplotnici.

Franjo Hovnik

RAVNE

Kurirčkova pošta je prispela tudi v ta kraj. Dogodek je bil svečan, v vseh šolah so gostovali borci in se spominjali vojnih dni. Pri nošenju Kurirčkove pošte so sodelovali številni mladinci in predstavniki različnih mladinskih dejavnosti.

F. Srebotnik

LJUBLJANA

OK ZSMS Ljubljana-Vič je že petič zapored organiziral pohod »Po poteh borb in zmaga«. S tem pohodom so letos tudi primerno obeležili praznovanja KPS, KPJ in rojstni dan tovariša Tita, hkrati pa počastili še občinski praznik. Namen pohoda je bil, seznaniti mlade z našo revolucijo.

Darja Marn

LJUBLJANA

Zveza tabornikov Ljubljana-Siška je organizirala v počastitev letošnjih jubilejev in ob dnevu tabornikov, 22. aprila, srečanje šišenskih tabornikov. Eno od štirih osnovnih načel te organizacije je tudi razvijanje in negovanje tradicij NOB in priprave mladega človeka na splošni ljudski odpor. Taborništvo v Šiški ima že bogate tradicije. Združeni v zvezo tabornikov občine Šiška so odredi in posamezniki poželi marsikatero priznanje, med drugimi priznanje OF, naziv »partizanski od-

red«, nagrado mesta Ljubljane, plaketo dr. Jožeta Potrča, zlati javorov list itd.

Jasna Jurečič

CERKNICA

Za praznovanje OF je bila v domu kulture slavnostna seja občinske konference ZK Cerknica. Posvečena je bila jubileju Komunistične partije Slovenije in Jugoslavije. Slavnostni govor je imel sekretar OK ZK Jože Frank. Sledil je kulturni program. S seje so udeleženci poslali pozdravno pismo tovarišu Titu.

S. Berglez

LOŠKA DOLINA

V počastitev letošnjih jubilejev in 500-letnice mesta Loža bodo v Loški dolini odkrili dve spominski plošči, posvečeni trem pomembnim dogodkom: na nekdanji šoli v Starem trgu Štefki Prešeren, na občinski hiši v Starem trgu zmaga kmečko-delavskega gibanja na občinskih volitvah leta 1936 v občinah Lož — Stari trg in volitvam leta 1938 v združeni občini Stari trg. Ta plošča bo istočasno posvečena tudi ustanovitvi nižje realne gimnazije v Loški dolini, po odloku predsedstva SNOS, 5. 11. 1944. Odkritje obeh plošč bo 22. maja ob 9. in 10. uri dopoldan.

S. Berglez

LOŠKA DOLINA

Krvodajalska akcija je tu odlično uspeha. Amatersko gledališče je v letošnji sezoni uprizorilo že dve predstavi in z njima

gostovalo po okolišnih krajih in v pobratenem Framu na Stajerskem. Prizadevni igralci pripravljajo že tretjo uprizoritev za konec meseca maja.

Slavko Berglez

LJUBLJANA

Tudi na Gradbeni šoli v Ljubljani so praznovali in počastili letošnje jubileje partije in tovariša Tita. O pomembnih jubilejih je spregovoril sekretar OO ZK na šoli tovariš Atanaskovič. Sprejeli so tudi 53 novih članov ZK. Tovariš Zavašnik, sekretar komiteja bežigradske konference ZKS, jim je spregovoril o nalogah, ki čakajo mlade komuniste. V ta namen na šoli pripravijo vsako leto tudi predavanja o zgodovini ZK.

Neva Physican

SLAMNIKI

Bohinjska Bela je proslavila svoj krajevni praznik. Številni borci so prišli na kraj prireditve, pa kmetje in delavci, ki so si izbrali partizanske poti, da obude in počaste spomin na padle med NOB. Srečanje je bilo prijateljsko, z zavestjo, kaj pomeni človeku svoboda. Prišla je tudi godba iz Gorij. Prišla so še druge kulturne skupine, da počaste legendarno vasio Slamnike. Povedati je pa vendarle treba, da je znana hiša Matevža Volfa-Blaža že sedem let naprodaj in nezasedena. Tak zgodovinski objekt res ne bi smel

žja NOB na Ravnah

ov. min na kongres SKOJ v letu 1926. Ureditev mlina in okolice naj ne bi bila samo skrb krajevne skupnosti in občine, ampak tudi republike in federacije, ZSM na Ravnah pa naj bi bila pobudnik akcije za takšno ureditev. Skrb za spominsko ploščo Ivanu Ditingerju, delavskemu prvoborcu in borcu Jovi Zupundžiču iz bojev 1918–1920, naj bi prevzeli učenci osnovne šole Rayne. Prav tako naj bi leti skrbeli za spomenik »Prehod čez železniško progo na Dobrihah«, ki ga je leta 1975 postavilo ŽTP Maribor v

spomin na prehode kurirjev in drugih enot čez progo v letih 1941–1945.

V delu je tudi spomenik borcem NOV in POJ, ki bo postavljen v parku pred nekdanjim upravnim poslopjem železarne. Pravijo, da bo spomenik gotov do občinskega praznika 15. maja, na dan ko so bile na Poljani pri Prevaljah zaključne borbe za osvoboditev naše domovine in hkrati tudi zadnji boji leta 1945 v Evropi.

FRANJO SREBOTNIK

tudi za zdravstveno stanje velike večine borcev. Izvolili so novega predsednika Jožeta Bogataja. Na seji so podelili 4 odlikovanja zaslužnim članom. Stane Bergant je dobil odlikovanje z redom republike z bronastim vencem, Franc Magolič, Peter Arnez in Jože Bogataj pa z redom dela s srebrnim vencem.

Foto: F. Šenk

Jeseniška občina si je izbrala Pristavo, posejano s čudovitimi narcisami, da proslavi letošnje jubileje v naravi. To bo osrednja občinska proslava, namenjena tudi praznovanju Dneva mladosti. Prireditev bo 21. maja, združena z različnimi pohodi, na katerih bodo o dogodkih med NOB spregovorili preživeli borci.

Foto: B. Blenkuš

Občinska gasilska zveza Kranj je pripravila uspešno tekmovanje pionirjev-gasilcev PGD tega območja. Po tekmovanju so podelili plakete in hranilne knjižice ter pikapolonice. Pokrovitelj je bila Ljubljanska banka — podružnica Kranj. Pionirji si tako pridobivajo teoretično in praktično znanje. Na fotografiji je skupina pionirjev, ki odgovarja na izvečena vprašanja. Foto: B. Blenkuš

☆

Kurirčkova pošta je prispela na Gorjance. Nosilo jo je samo na Dolenjskem več tisoč pionirjev. Najbolj slavnostno je bilo na Gorjancih, kjer so pionirji iz novomeške in metliške občine pripravili partizanski miting. Kot je razvidno s fotografije, je pionirjem spregovoril o »resničnih pionirjih« Vinko Bambič iz Novega mesta.

Foto: S. Dokl

priti v roke nekega privatnega lastnika. Alojz Vovk

MOZIRJE

Kurirčkovo pošto so pozdravili tudi v mozirski občini. Mladi so jo sprejeli od ravnanskih sovrstnikov. Na svečanem sprejemu so bili tudi številni borci. Predsednik KS Mozirje je spregovoril zbranim tudi o zgodovini mladih kurirjev med NOB, saj so prav kurirji s svojo pošto velikokrat reševali življenja. Za popestritev Kurirčkove pošte so poskrbeli borci in starešine, ki so ji nastavljali zasede. Franc Omladič

GRIZE

V okviru prosla v letošnjem jubilejnem letu sta bila pred osnovno šolo »Nada Cilensek« Grize odkrita doprsna kipa Nadi Cilensek in Ivanki Uranjek, predvojnima skojevkama in borkama, po katerih nosita pionirski odred in šola ime. Ivanka Uranjek je bila kot kurirka zajeta blizu Brežic in ustreljena kot prva ženska na Slovenskem. Nada Cilensek je odšla leta 1941 v ilegalo, opravljala v partizanih različne funkcije in padla leta 1944. Na otvoritvi je bil tudi kulturni program. Po odkritju spomenikov so si udeleženci ogledali še razstavo, posvečeno 40-letnici KPS.

Franc Ježovnik

SLOVENSKE KONJICE

V občini se je zvrstilo v mesecu aprilu že več proslav v počastitev letošnjih jubilejev partije in tovariša Tita. Bila je že slavnostna seja občinske konference ZKS in konference v vseh osnovnih organizacijah ZK, na katerih so sprejeli precej novih članov. Na proslavi OF je bilo podeljenih 5 priznanj in srebrnih značk. Mladinska organizacija je pripravila lep sprejem štafeti in pohod na Pohorje. Mladi so poskrbeli tudi za olepšanje mesta.

Julka Tajnikar

RADOVLJICA

Na osrednji proslavi dneva OF v radovljiški občini, 26. aprila, so letošnja občinska priznanja OF, ki jih podeljuje občinska konferenca SZDL, prejeli dolgoletni aktivni družbenopolitični delavci in udeleženci NOB: Jože Malnar, Anton Golc, Tončka Pretnar, Elza Osterman, Jakob Pretnar, Lovro Stigar, Franc Mulej, Albin Nardin, Anton Santelj, Alojz Kos, Valentin Marinko, Valentin Šveglj, Franc Medja, Ivan Fister, Franc Jere, dr. Marjan Zilič, Jože Ješe, Martin Stepan in Jože Zupan. Za posebne zasluge in dolgoletno uspešno društveno dejavnost pa je OK SZDL podelila občinsko priznanje OF tudi Gasilskemu društvu Brezje, Gasilskemu društvu Mlino na Bledu, TVD Partizanu Gorje, Knjigovoznici in tiskarni Radovljica.

ca. ter trgovskemu podjetju Murka — Lesce.

JR

POSTOJNA

Mestni odbor ZKB NOV je imel svojo redno sejo. Kot prvo točko so obravnavali predajo in prevzem spominskih obeležij in spomenikov NOB Pionirskemu odredu »Franc Rozman-Stanek«. Predaja spomenika 19 talcem na Javorniški cesti pa je v dogovoru s Posebno šolo v Postojni. Letna konferenca mestne organizacije bo 24. maja. Pogovarjali so se tudi o evidentiranju kandidatov za delegate v občinsko konferenco ZKB NOV Postojna.

Ivan Mezgec

KOČEVJE

Tu je bil občni zbor KO ZB. Govorili so o vseh tekočih problemih borcev, o članstvu, zdravstvenem varstvu in aktivnosti. V svoje delo bodo borci še bolj vključevali mladino kot jo že doslej. Izvolili so tudi nov odbor.

Viktor Dragoš

PUGLED

Ze vrsto let je ta kraj zelo obiskan. Veliko je šolskih izletov. Zelij si pogledati kraj, kjer je živel slovensko politično in vojaško vodstvo partizanskega odpora. Dostop do kraja pa ni najboljši, saj

Rešitev križanke 143

Vodoravno: Monza, kamera, Atena, Nataša, rok, dima, usta, aval, camp, starešina, borba, titanit, prapor, ala, cel, Aro, ul, Vera, akt, povesti, Atala, Minsk, SK, pulover, erotoman, sonar, matamata, tvar, Vrsno, prag, iks, rov, plima, Nasa, amenoreja, irigator, tank, sto, Rusi, Niš, ona, roj, oka, gos.

Unikat — keramično vazo Založbe Borec, poslovalnica v Ljubljani, na Titovi c. 17, bosta prejela:

Alojz ZAVBI, Blagovica 2, p. 61223 Blagovica in Janez LUZNAR, Hirska 21, p. 61000 Ljubljana.

Nagrajenec iz Blagovice bo nagrado prejel po pošti, Ljubljancin pa se naj zgleda v naši poslovalnici, kjer mu bodo nagrado izročili.

Obema čestitamo!

Uredništvo in uprava

Rešitev križanke 144

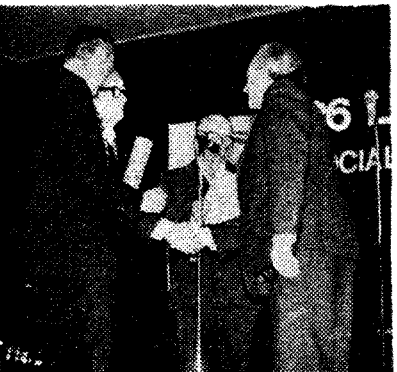
Vodoravno: Svila, tenor, ataka, teran, PC, Ziri, Zale, Anka, Ezav, Traki, anker, ne, Rodopi, pa, cilj, Anamiti, Konjuh, semenarna, Als, no, atona, alk, aktiv, Orion, IRO, TM, pancer, prerok, VE, srpi, Mito, Aare, on, odol, esej, Nero, anatema, Iasi, samaritan, Est, Ilir, lak, Otta, sklic, areka, Mata.

Keramično vazo — unikat bosta prejeli:

1. Lojzka ZAVBI, Blagovica 2, p. 61223 Blagovica in 2. Marija VALENTINCIC, Titova c. 25 a, 61 000 Ljubljana.

Obema čestitamo!

Uredništvo in uprava

V Sempetru je bila osrednja proslava občine Zalec ob dnevu OF, ki so jo pripravili občenci o. š. Sempeter, in druga kulturno umetniška društva. Trinajst zaslužnih občanov je prejelo tudi diplome in značke OF. Na posnetku prejema Dominik Vrbič priznanje za aktivno in uspešno družbeno delo na področju prometne vzgoje in društva prijateljev mladine.

foto: Edi Masnec

**Pogovor s predsednikom
občinskega odbora ZZB NOV
v Mozirju Vladom Koširjem**

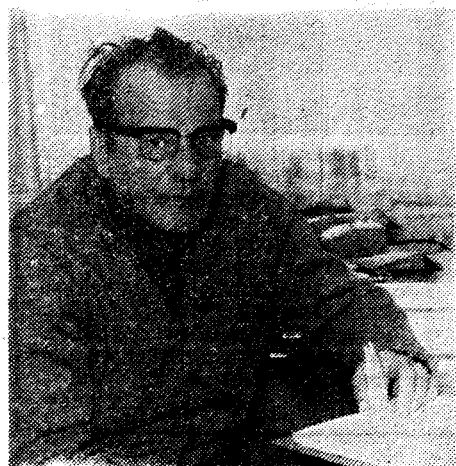
**»Negovanje
tradicij NOV
ni samo stvar
borcev«**

Občinski odbor ZZB NOV v Mozirju je v zadnjih nekaj letih dosegel vrsto uspehov pri podružbljanju SLO, vključevanju mladine, krajanov, občanov v številne akcije na območju občine. Ob vseh teh uspehih je mnenje nekaterih posameznikov, češ, da je občinski odbor ZZB NOV v Mozirju le še neka veteranska organizacija, ki se ukvarja sama s seboj, popolnoma odveč, čeprav roko na srce, jim tudi materialne, zdravstvene in še nekatere druge težave vzamejo precej časa, vendar zagotovo ne toliko, da bi jim kdorkoli lahko očital nedelavnost na tak ali drugačen način.

»Ob tem bi veljalo spomniti tiste, ki tako mislijo, da se ukvarjamo le sami s seboj«, je še posebej poudaril predsednik občinskega odbora ZZB NOV v Mozirju VLADO KOŠIR, »da že vrsto let naša organizacija kot posamezni člani tvorimo sodelujemo v SZDL, ZK, v številnih kajevnih in občinskih organizacijah itd.«

— Mimo vas niso šla prizadevanja o podružbljanju SLO, vključevanju mladine in krajanov v posamezne akcije in dela pri negovanju tradicij NOV. Lahko o tem poveste kaj več?

»Številne sklepe o prenosu tradicij NOV so sprejele v občini mladinske organizacije v kolektivih, šolah... Pridru-

VLADO KOŠIR, predsednik občinskega odbora ZZB NOV v Mozirju

žili so se jim taborniki, lovci in ZRVS. že pred leti smo pri nas namreč premagali miselnost, da je razvijanje tradicij NOV samo stvar borcev in nikogar drugega. Upam si trditi, da se v sleherno našo akcijo vključujejo v delo KS pri organizaciji SLO. Prišli smo do spoznanja, da morajo čimprej in čimveč del pri ohranjanju tradicij prevzeti naše mladi, če seveda želimo, da bi se te tradicije in pridobitve NOV ohranile in živele v ljudeh tudi takrat, ko ne bo med njimi nikogar izmed nas borcev. Ob tem naj povem še to, da ima v naši občini domicil Slandrova brigada in pa koroški partizani Poleg tega pa imamo še sekcijo TV postaj in sekcijo OF. Prav zdaj pa se še pripravljamo na sprejem sekcije VOS, ki je zdaj še v Ljubljani, vendar se bo kot kaže prav kmalu preselila na naše območje, na območje kjer je delovala.

Domicilne enote in sekcije pa imajo še poseben pomen in nalogo pri razvijanju in prenašanju tradicij NOV na mlada pokolenja, za katera moram reči, da kaj rada prisluhnejo našim željam in se skupaj z nami vključijo v delo.

TONE URBAS

Marija Šefman

Pred enim letom smo na ljubljanskih Zalah pokopali Marijo Šefman, rojeno Kolenc leta 1927 v Mirni peči. Družina Kolenc, katero je vojna zatekla v Poljanah pri Dolenjskih Toplicah, je za svobodo žrtvovala tri sinove in očeta. Marija je kot 15-letna skojevka pričela s kurirskim in obveščevalnim delom leta 1942 na področju Dolenjske. To delo je opravljala do leta 1944. Potem je odšla v oficirski tečaj glavnega štaba NOV Slovenije v Črnomelj. Po vojni je kot komunistka delala v vseh družbenopolitičnih organizacijah.

Leopold Teran

Po daljši bolezni je umrl Leopold Teran iz Šoštanja, rojen leta 1903 v Mošnjah pri Naklem. Bil je napreden in narodno zaveden borec za človekove pravice. Leta 1942 je bil aretiran in odpeljan v celjske zapore od tam na Borl in v taborišče Mauthausen od koder se je vrnil ves bolan. Pokopali smo ga z vsemi častmi na pokopališču v Podkraj.

Alojzija Sulčič-Laharnar

Konec leta 1976 je umrla v Križu pri Trstu znana aktivistka in borka za pravice našega ljudstva Alojzija Sulčič-Laharnar, stara komaj 54 let. Trdo življenje jo je prekalilo v zavedno in uporno dekle. Zato se je kmalu priključila NOB. Postala je aktivistka, kurirka. Spomladi leta 1944 je postala povezovalka in obveščevalka novoustanovljene pomorske enote 9. korpusa. Odlikovana je bila z redom za hrabrost.

Jože Megušar

V Šmartnem pri Litiji smo se sredi novembra lani poslovili od borca dražgoške bitke, Jožeta Megušarja, ki je bil star komaj 57 let. Po osvoboditvi je opravljal več političnih funkcij, bil je tudi predsednik ZB Šmartno pri Litiji. Imel pa je več odlikovanj in priznanj OF. Imeli ga bomo v dobrem spominu.

Stefanija Gregorič-Černič

Štatenijo Gregorič iz Volčje drage smo pokopali marca letos v Bukovici, staro 78 let. Za NOB je začela aktivno in organizirano delati sredi leta 1943. Domačijo so ji dvakrat požgali. Bila je kurirka, obveščevalka in borka Gradniške brigade. Za zasluge v vojni je prejela odlikovanje. Bila je aktivna in v družbenopolitičnih organizacijah vse do svoje smrti.

Ivana Muhvič

Konec lanskega leta smo na pokopališču v Stari cerkvi pokopali Ivano Muhvič. Rodila se je pred 77. leti na Hribu pri Gerovem v Gorskem Kotarju. V NOB je izgubila tri sinove. Vsa njena družina je delala za NOB in bila internirana.

Pavla Vesel

Na ljubljanskih Zalah smo se konec lanskega leta poslovili od Pavle Vesel, ki je bila rojena leta 1907 v vasi Neredi pri Velikih Laščah. Za NOB je začela aktivno sodelovati že leta 1941. Po osvoboditvi je živela v vasi Martinjak.

Franc Turk

Konec marca smo se na pokopališču v Dragi poslovili od Franca Turka iz Lazca, ki je bil star 72 let. Za NOB je začel aktivno sodelovati že leta 1941. Avgusta leta 1942 je bil zajet in interniran v taborišče Treviso v Italiji. Po kapitulaciji Italije je bil nekaj časa telefonist na Gori, nato pa je bil premeščen na Faro za vodjo sanitetne postaje. Po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec.

Stane Praprotnik

Februarja letos smo se v Zalcu za vedno poslovili od Staneta Praprotnika. Bil je učitelj in je med NOB poučeval v osvobojeni Beli Krajini in v Dalmaciji. Tudi po vojni je nadaljeval s pedagoškim delom.

Marija Štefanič

Marca letos je umrla partizanska mama Marija Štefanič iz Drašičev pri Metliki. Imela je devet otrok, štirje sinovi so odšli med partizane 25. maja 1942. Ivan in Jože sta padla na Dolenjskem, Tone pa je umrl za posledicami vojne že na začetku svobode. Moža Martina so izdajalci pretepli in je leta 1943 za posledicami umrl. Kljub vsem tegobam je ostala zvesta in zavedna mati vse do svoje smrti.

Celesta Plahuta

Konec marca je veliko število vaščanov, prijateljev in znancev ter borcev in aktivistov pospremlilo na pokopališče v Batujah tovarišico Celesto. Za NOB je začela delati že poleti leta 1942. Ob kapitulaciji Italije je oskrbovala vračajoče se internirance iz Italije. Bila je predsednica ženske protifašistične organizacije in tajnica ženske zveze v Batujah. V njeni hiši je dobil vsak mimoidoči partizan zavetišče in hrano. Veliko je sodelovala z legendarnim partizanom Martinom Greifom-Rudijem.

Marjan Langus

Marjana Langusa z Jesenic smo pokopali v začetku marca, ki je tragično preminil star komaj 54 let. Ze mladenci je bil napredno usmerjen in je že v aprilu leta 1941 odšel na pot upora proti nacističnemu agresorju. Med vojno je bil borec štabne čete Prešernove brigade. Bil je dober športnik in tovariš. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Marija Klemše

Na uškem pokopališču pri Vipavi smo se marca poslovili od Marije Klemšetove iz Dolnjega mlina, stare 75 let. Za NOB je začela sodelovati že leta 1942 z vipavskimi prvoborci. Njeno sodelovanje z borci ni ostalo dolgo časa prikrito. Italijani so ji odpeljali moža in dva sinova. Domobranci so jo večkrat oropali in okradli, toda ona ni klonila.

Marija Kos

Na podbrežkem pokopališču v Mariboru smo se poslovili od Marije Kos. Doma je bila iz okolice Kopra, kjer je tudi pričela sodelovati z NOB. Bila je izdana, aretirana in internirana, od koder ji je uspelo pobegniti. Bila je sekretarka AFŽ v svojem kraju. Z njeno smrtjo so družbenopolitične organizacije »Prežihov Voranc« v Mariboru izgubili vzorno in marljivo sodelavko.

Tone Mavretič

Pri Treh tarah pri Metliki smo pred nedavnim pokopali Toneta Mavretiča z Boldraza, starega komaj 65 let. Že leta 1941 je začel aktivno delati za OF. V začetku leta 1943 pa je postal borec Tomšičeve brigade. Zaradi slabega zdravja je bil poslan na teren na politično delo. Po vojni je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.

Alojzija Bavec

Marca letos smo pospremlili na pokopališče v Viševku Alojzijo Bavec iz Iga vasi. Julija leta 1942 so njo in moža odpeljali fašisti v internacijo na Rab, domačijo pa uničili. Dva sinova sta bila v partizanih, eden pa v vojnem ujetništvu. V vojni je izgubila moža in sina. Po vojni si je zgradila nov dom.

Po koroški zemlji spet vres cveti — slovenska kri

Zvabek je majhna koroška vasica v Podjuni, danes znana po veliki hidroelektrarni.

Do druge svetovne vojne se je delil Zvabek, zaradi dveh nasproti si stoječih gostiln na slovenski in nemškutarski del. H gostilničarju Luknerju so hodili Slovenci, nemškutarji pa h Klemenu. Tako je bilo od nekdaj. Pravim: nemškutarji, kajti pravih Nemcev je bilo v Zvabeku malo.

Iz sive davnine pa govori za slovensko večino v Zvabeku že ime samo — Zvabeg — Schwabeg — Schwaben — Ecke — kot. Nekdaj so tu kopali rudo. Iz švabskega je prišlo nekaj rudarjev med slovenske domorodce, zato »Švabski kot«.

Potem pa — plebiscit. Takrat so Zvabekarji glasovali 90 odstotno za Jugoslavijo.

☆

Na koncu vasice, proti šoli, je ob poti Lutnikova domačija, dom moje pokojne matere. Lutnikovi niso nikoli znali »mornvat« po nemško. Lomili so nemščino, kolikor so se je naučili v sosednji osnovni šoli. Sicer pa so mislili, delali, »mornvali« (govorili) in molili v slikovitem žvabeškem narečju.

Leta 1910 je prišel v Zvabek mladi učitelj, o katerem je šel glas, da je »zariban« Slovenec. Res je opravil na celovškem učiteljskem, ob maturi, tudi neobvezen izpit iz slovenščine za utrakovistične (dvojezične) šole. Menda je vedel, da bo učil na Koroškem. Z njegovim prihodom in z učiteljevanjem učiteljice Menaše, se je v Zvabeku veliko spremenilo. Ta dva sta učila Zvabekarje tudi govoriti slovensko in ne samo »mornvat«. Dajala sta jim v branje leposlovne knjige, ne samo molitvenikov ter ustanavljala igralske skupine in še marsikaj.

Velikonemški šovinizem si je od nekdaj prizadeval, da bi obdržal Koroške Slovence na stopnji »mornvanja«. Čim manj izobrazbe v materinščini, to je prvi pogoj za nacionalno asimilacijo, raznarodovanje Slovencev.

☆

No, mladi učitelj se je oziral po nevesti. Lutnikova domačija je stala v bližini, po njej pa so se vrtela štiri dekleta. Izbral si je Katro, najlepšo. Tako sta bila dva in sta laže nosila težki križ koroškega slovenskega življa.

Plebiscit je bil izdan, slovenski aktivisti pa potisnjeni ob zid. Nesrečni Koroški Slovenci so si zdravili zadane rane, ki so se ob velikonemških škornjih vedno znova odpirale. Zavedali so se: sedaj gre za ohranitev slovenstva, jezika, običajev, pesmi in gospodarske stabilnosti, skratka za ohranitev slovenske manjšine v Avstriji. Tako je šlo do leta 1938, ko je Hitler zasedel Avstrijo in črtal z zemljevida Slovensko Koroško.

Preskočila bom obdobje okupacije, saj smo vsi občutili njene strahote. Ob primeru Lutnikove domačije je moj namen povedati, kaj se je dogajalo po drugi svetovni vojni na Koroškem.

Leta 1945 je Avstrija podpisala državno pogodbo. V njej je 7. člen, ki določa pravice manjšin in dolžnosti večinskega naroda do manjšine. Te pravice pa so ostale le na papirju. Vladajoča SPÖ ni storila ničesar, kar bi zagotovilo in izboljšalo narodni obstoj Slovencev na Koroškem. Vodilno geslo SPÖ je bilo: o Koroških Slovencih čim manj govoriti in na zunanost delati tako, kot da jih ni. Potovati od časa do časa v Ljubljano in tam zatrjevati, da je na Koroškem med obema narodoma najlepše sožitje. V resnici pa je pod krinko »mirnega sožitja« narod usode polno umiral.

V tej dobi splošnega narodnega razkroja koroških Slovencev je bila ustanovljena slovenska gimnazija v Celovcu, da bi naredili pred svetovno javnostjo vtis, da se je Slovincem le nekaj dalo. Istočasno pa so bili v avstrijski vladi trdno prepričani, da gimnazija ne bo

Čestitam! Povedali ste, kar jaz nisem smel!

Doslej še nisem bila naročnica, vendar sem redno prebiral TV—15. Posojala mi ga je prijateljica.

Številka, ki je izšla 21. aprila, kjer ste pisali o našem »Folteju«, me je navdušila. Ni se mi treba hvaliti, da je Foltej moj prijatelj, ker je bil tudi prijatelj mojega očeta, utemeljitelja socialne pedagogike — Karla Doberška.

Vesela sem, da poslušate tudi naš glas, glas preprostih ljudi. Članek »Po koroški zemlji spet vres cveti — slovenska kri«, sem napisala v naš interni domski časopis, ker je to čista resnica in tragedija naše kmetije.

MIRA DOBERŠEK

Pod skalo gorečo

Pod skalo gorečo
je rasla bil
naše preizkušnje.
Njen čas je bil dolg
in sonce je skopo sijalo
v času njene pomladi.
A volja je bila krepka;
korenine so prevrtale skalo
in našle pot do življenja.
In zdaj smo tu!
Stokrat požgani,

tisočkrat spoznani za mrtve,
prešteti
kot živali za odstrel,
steptani v črno zemljo.
Pa smo tu
kot da nikdar ne bi bili
zapisani smrti.

Naš nagelj krvavo
cveti kot še nikoli poprej!
ANDREJ KOROT

uspevala. Na ljudskih šolah je bilo število, k slovenskemu pouku prijavljenih otrok, že sicer izredno nizko. Ves čas so preko svojih strank vodili tako šolsko politiko, da so le redki starši upali prijaviti svojega otroka k neobveznemu osnovnošolskemu pouku.

Celovski viadni krogi so bili prepričani, da bo prijav za slovensko gimnazijo še manj in da bo ta šola v nekaj letih pokazala svojo narodno zavest. Zakipela je volja naroda, da hoče gimnazijo, svojo, Koroško, slovensko izobrazbenstvo, da hoče živeti.

Po »marnjajočin« domacijah, po vaseh, daleč od gimnazije pa je narod še naprej umiral. Tako je bilo tudi pri Lutniku v Zvabeku. Edini sin Jožef je želel postati mehanik. Da je to lahko postal, je zatajil svojo »marnjajočo« slovensko besedo. Posestvo je prevzela hči Hermina. Ostale hčere so se poročile z Nemci ter tako »umrle« za slovenski narod. Hermina, gospodarica domačije, je ohranila slovensko besedo. Zbolela je za rakom. Spomladi leta 1972 mi je še pisala iz Gradca, poleti pa je umrla.

Šla sem na njen pogreb. Tedaj sem občutila na svoji koži, kako strašno je Zvabek ponemčurjen. Doživela pa sem tudi veliko presenečenje, ki me je nekoliko potolažilo.

Žvabeški župnik Wute in mladi učitelj sta bila zavedna Slovence. Očitno pa ne moreta rešiti vasi pred rastočim ponemčevanjem. Zakaj ne? Zato, ker avstrijska vlada in vse stranke podpirajo raznarodovanje.

Pogreb — cerkveni obredi. Kmečki sin izpod Pece, župnik Wute, je bral v cerkvi v slovenskem jeziku. Potem je govoril na grobu. Najprej kratko v nemščini, za tem pa je imel dolg govor v lepi slovenščini. Ogibal pa se je povedati, da je umrla Slovenka in kakorkoli omeniti njeno slovensko poreklo.

Za njim je govoril mladi učitelj; tudi najprej kratko nemško, potem pa je v lepi slovenščini orisal vso tragedijo umrle. Toda nič ni omenil, da je bila Slovenka.

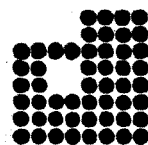
Vedela sem, kaj moram storiti. Ob grobu sem spregovorila: »Hermina, po slavljam se od tebe v imenu matičnega naroda iz Jugoslavije. Šele pred nekaj meseci si mi pisala iz Gradca in se v pismu opravičevala, če kakšna slovenska beseda ni prav postavljena. Naš pesnik Kajuh je napisal: »Samo milijon nas je, milijon umirajočih med mrlji. En sam milijon, ki ga trpljenje krotoviči in vendar ga nikoli ne uniči. Zato ker nismo trhle bilke, ki po toči ovne, ker nismo le številke, smo ljudje.« S tabo je šel v grob morda poslednji zavedni Slovenec Lutnikovega rodu. Tvoji otroci bodo pogrešali toplo materino slovensko besedo, ki je za otroka tako pomembna...«

Potem sem utihnila v solzah.

Po pogrebu smo šli k Luknerju, kjer je bila pogrebna večerja. Obkrožili so me stari žvabeški kmetje, otroci očetove šole. Nenadoma se je znašel ob meni mladi učitelj. Pogovarjali smo se. Povedali so mi, kdo vse je že nemčur v Zvabeku. Meni pa je srce napolnilo tiho upanje, ko sem poslušala mladega učitelja. K meni je pristopil še župnik Wute in dejal: »Čestitam vam, ker ste upali povedati tisto, kar jaz nisem smel, ker bi me sicer zaprli.«

Na stopnicah pa me je ozmerjal mladi Lutnikov Jožef — mehanik. Lajal je name po nemško, kaj da si drznem. Gledala sem ga nekaj časa, potem pa rekla, da je velik »sirotej« (revež) in da naj ne laja po nemško, ker nismo več v »hitlerjajtu«. »Najbolj žalostno pa je, da ne boš nikoli razumel, za kaj gre,« sem še rekla in odšla.

Zvabek, vasica moje mladosti, nepopisnega zanosa in moje žalosti, vsa polna mladostne poezije, ki živi v človeku do smrti, je bila za mene zgubljena za vedno...

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.
Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.
V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastičnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK.

DES - PODJETJE ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE ENERGIJE SLOVENIJE, n.sub.o.
SKUPNE SLUŽBE, Ljubljana, Majdrihova 2

DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, Industrijska prodajalna 61-965 in 61-805
Obrati BRDO 61-802, INDOP 58-546
Tekoči račun: 50100-601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in strope, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schidel dimnike, betonske strešnike.
Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61-965

reklamservis
RS INŽENIRING

30 LET

telefoni 64-866, 64-561, 64-563
64-891, 20-576, 22-232
poštni predal 455
tekoči račun 50101-601-15687

RS INŽENIRING, projektiranje in izvedba interierjev in eksterierjev ter družbenopolitične propagande, LJUBLJANA, Rožna dolina c. VI/36, p. o.

- projektiranje in opremljanje poslovnih prostorov, sejmov, razstav, izložb in prostorov za družbene in športne prireditve,
- izdelovanje grafičnih idejnih osnutkov in opravljanje tiskarskih storitev,
- kreacija in izvedba raznovrstnih propagandnih materialov,
- adaptacije in manjša gradbena dela,
- planiranje, organizacija in izvedba ekonomske, turistične, družbene in druge propagande od ideje do izvedbe s pomočjo vseh razpoložljivih propagandnih sredstev,
- izvedba in montaža vseh vrst svetlobnih in nesvetlečih napisov in elementov za propagandne in druge namene,
- opravljanje grafičnih, črkoslikarskih in pleskarskih storitev,
- opravljanje mizarskih storitev,
- opravljanje foto storitev,
- opravljanje graverskih storitev,
- opravljanje kleparskih storitev,
- afiširanje oziroma lepljenje plakatov na lastne panoje, kioske in druga mesta.

Že 31 let
vodilno geslo
v Sloveniji:

— ZA DRUŽINO,
— ZA STANOVANJE,
— ZA GOSPODINSTVO,
— ZA ŠPORT
IN ODDIH

VSE BLAGO
V ENI HIŠI

TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA

31 LET

VELEBLAGOVNICE

v Ljubljani, Kočevju,
Škofji Loki, Velenju,
Slovenj Gradcu in na
Ravnah na Koroškem

ter novi.
VELEBLAGOVNICI
V CERKNEM
IN V ŽALCU

NAREDI SAM enostavno in hitro

Za kakovostno zaščito ali obnovo lesa, kovin in sten vam svetujemo:

● **Za vrata in druge lesene dele v stanovanju**
DOM emajl extra — hitrosušeci emajl z visokim leskom ter odličnim razlivanjem.

● **Za okna in druge lesene predmete**
LUMALIN special — emajl z veliko odpornostjo proti vremenskim vplivom ali VIKEND emajl extra — najkakovostnejši premaz, ki ga odlikuje visok in obstojen lesk, odlična pokrivnost ter obstojnost v najslabših vremenskih pogojih.

● **Za zaščito lesenih delov, ki jim želimo ohraniti naravni videz**

LAK ZA COLNE — brezbarvni lak z visokim leskom, veliko obstojnostjo proti vodi in vremenskim vplivom, hitro sušeci TESAROL lak (izdelujemo ga tudi v mat izgledu) ter VIKEND lak — naš najkakovostnejši premaz, ki je odporen tudi proti sončnim žarkom.

● **Za opaže, rolete, lesene balkonske ograje ter ostale lesene dele**

BONDEX — sredstvo za oplemenitve in zaščito lesa proti vlagi, gnilobi, mrčesu, mikroorganizmom in UV žarkom.
(Izdelujemo ga v sodelovanju s podjetjem S. DYRUP — Danska.)

● **Za kovinske ograje in ostale kovinske dele**

TESAROL emajl export — že 4 desetletja znani in preizkušeni emajl z veliko elastičnostjo ter odpornostjo proti vremenskim vplivom. Izdelujemo ga v 12 različnih tonih in je primeren tudi za niansiranje ostalih sintetičnih premazov. Za radiatorje in druge kovinske predmete, ki so izpostavljeni toploti, pa priporočamo RADIIATOR emajl.

● **Za parket**
IDEAL lak NOVI — dvokomponentni kislinotrdilni lak, ki daje trd in elastičen film (sijajni ali polmat). Če želimo parket oplemeniti, lahko uporabimo kot prvi premaz pigmentirani BONDEX.

● **Za stene v stanovanju**
DOMAL poldisperzijska barva za notranja dela — cenen premaz, odporen na suho drgnjenje (dobro diha).

HELIOPLAST extra disperzijska barva — kakovosten premaz, pri katerem je možno čiščenje sten z mokro krpo in blagimi detergenti (primer na tudi za zaščito fasad).

MOZAIK barva — najkakovostnejši premaz za zid. Z enim nanosom dosežemo večbarvni izgled. Izdelujemo jo v sodelovanju s podjetjem Paul JAEGER & Co lackfabrik Zahodna Nemčija.

● **Za balkone, stene in tla v garažah ter kurilnicah**
BETONAL — najnovejši premaz za beton, odporen proti obrabi, kurilnemu olju in bencinu.

● **Za preprečevanje plesni v kletih, kuhinjah, pekarnah, pivovarnah itd...**

SANITOL — sredstvo za preprečevanje plesni. Pri uporabi upoštevajte navodila na embalaži.

Vaš dom bo lepši in vaše počutje boljše

kemična industrija Domžale
telefon 72-711

MIZARSTVO in TAPETNIŠTVO Ig

tel. 76 021, pošta 61292 Ig (pri Ljubljani), žel. postaja Škofljica,

S svojimi kvalitetnimi izdelki se cenjenim potrošnikom priporočamo

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

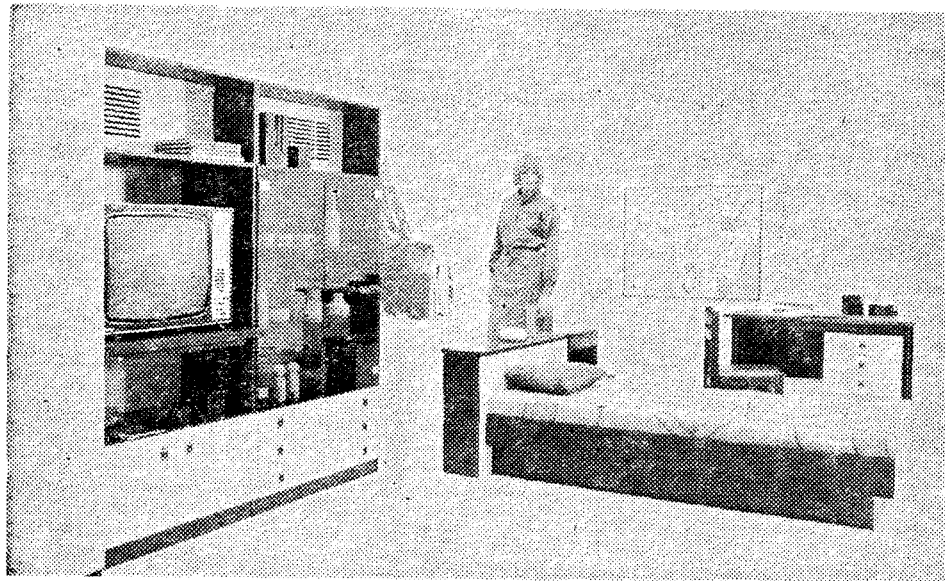
Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, Industrijska prodajalna 61-965 in 61-805,
Obrati BRDO 61-802, INDOP 58-546
Tekoči račun: 50100-601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in stropne, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schidel dimnike, betonske strešnike.
Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61-965

brest
cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791200 telex 31167

dekliška
soba
katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

za devne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru, kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000.-
10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust
dostava na dom brezplačna

KRIŽANKA

				SESTAVIL: KOPRIVSEK	DOLANC	2. IME	NAUK O ANALIZI	VRETJE MREŽNICE	LJUBLJENEC KIBELE
				PTIČJA SAMICA					
				MAKEDON. FOLKLORNI ANSAMBL					
				IZDELOVALCI VIOLIN IZ CREMONE					
				HRVAŠKI IGRALEC NA VEČJE ŽIVALI					
									VPRASALNICA
RISAL: JAK	SKUŠNJAVA NESREČA	MIKOJAN	MILANO LEPEKAR			TIT POMPONIJ			
DRAGO OKRASJE						TV-15	RIHA ST. JUGOSL. VATERPOLIST		
LETOPIŠ						REDKO TUJE M. IME GL. MESTO TURCIJE			
MESTNI NASAD						VRSTA PREPROG			TV-15
NIELSEN						NEZNANEC		REŠETA	JAJČASTA POSODA
100				TOMOSOV AVTO		PODVODNI ZVON PREDLOG			GAPRINOVA SVILI
GL. MESTO MADA-GASKARJA									
TV-15	USMILJEN CLOVEK								
TV 15	OVINEK						KRILO ST. RIMSKE VOJSKE		

pravna posvetovalnica

● Popust pri nakupu avtomobila

K. J., Mokronog

Vprašanje: Ste 20 odstotni vojaški invalid in vas zanima, ali imate kakšen popust pri nakupu avtomobila.

Odgovor: Pravico do regresa pri nakupu avtomobila na jugoslovanskem trgu imajo invalidi, pri katerih je vojaška invalidnost v tem, da imajo spodnje okončine okvarjene najmanj za 60 odstotkov ali da imajo zgornje okončine okvarjene najmanj za 80 odstotkov ter slepi invalidi. Ker ne spadate v nobeno od navedenih kategorij, pravice do regresa nimate.

● Invalidnina za nazaj

S. A., Pišce

Vprašanje: Vaš mož je bil vojaški invalid in je prejemal invalidnino. Umrli je leta 1972, občina pa vas ni obvestila, da imate pravico do družinske invalidnine. To ste uredili po treh letih, vendar vam za nazaj niso ničesar izplačali. Sedaj sprašujete, ali vam pripada tudi invalidnina za nazaj.

Odgovor: Pravico do družinske invalidnine ste pridobili z možovo smrtjo. Če bi v treh mesecih od tedaj vložili zahtevo za priznanje družinske invalidnine, bi vam ta šla od dneva, ko ste to pravico pridobili, torej za nazaj. Ker pa ste vložili zahtevo po preteku tega roka, šele po treh letih, kot navajate, vam je v skladu s členom 62 zakona o vojaških invalidih pripadala pravica do invalidnine od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahteve. Torej do invalidnine za nazaj niste bili upravičeni.

● Posebna doba v enojnem šetju

Č. V., Koper

Vprašanje: V nemškem ujetništvu ste bili 4 leta in 22 dni in imate to dobo enojno priznано v posebno dobo. Delovne dobe imate zdaj v celoti 22 let. Zanima vas, ali vam že sedaj pripada dvojno štetje posebne dobe ali se bo ta štela dvojno ob upokojitvi ter koliko procentov vam bo pripadalo glede na posebno dobo.

Odgovor: S tem, ko vam je bil čas nemškega ujetništva z odločbo priznan enojno v posebno dobo, je bilo to odločeno dokončno, tako da se ta doba niti sedaj niti ob upokojitvi ne bo štela dvojno. Posebna doba vam ob upokojitvi ne bo prinesla nobenih posebnih dodatnih odstotkov, kot si morda zamišljate, pač pa se bo štela enako kot druga leta zaposlitve. Višina pokojnine bo zato odvisna od dolžine pokojninske dobe, v katero bodo všteta tudi 4 leta ujetništva.

● Uveljavljanje posebne dobe

M. Š. Ljubljana

Vprašanje: Zanima vas, kdo vse ima pravico ponovno vložiti zahtevek za priznanje posebne dobe.

Odgovor: Postopek za ugotovitev borčevske dobe se sme začeti na zahtevo borca NOV, ki prvič prosi za ugotovitev borčevske dobe, oziroma čigar prejšnja zahteva je bila zavržena ali pa zavrnjena, ker je ni vložil v zakonskem roku. Postopek se lahko začne tudi na zahtevo družinskih članov umrlega borca NOV, ki do svoje smrti ni vložil zahteve, oziroma čigar zahteva je bila zavržena ali zavrnjena, ker je ni vložil v zakonskem roku. To pomeni, da zahteve ne morejo vložiti tisti, ki imajo (vsaj delno) že priznано posebno dobo, saj ti lahko uveljavljajo svoje pravice z obnovo postopka, lahko pa jo vložijo tisti borci, ki so prvotni rok (leto 1966) zamudili, bodisi da so vložili zahtevo po preteku tega roka, bodisi da je sploh niso vložili.

● Borcem Dolenjskega odreda

Na Debečem bo 21. maja letos odkritje spomenika, ki bo označeval pomembne in številne prehode čez medvojno nemško-italijansko mejo, boje enot NOV in trpljenje prebivalcev teh krajev. Spomenik postavljajo kurirji TV linij ob sodelovanju družbenopolitičnih organizacij občin Litija, Grosuplje in Ljubljana Moste-Polje, ter odbora Dolenjskega odreda. Slavnost bo na Debečem ob 10. uri in bo v okviru praznovanj letošnjih jubilejev, zato pričakujemo, da se bo slavlja udeležilo več kot 3000 borcev, mladine in drugih prebivalcev bližnje in daljne okolice. Odbor Dolenjskega odreda vabi tudi borce tega odreda naj se slavja udeležijo v čim večjem številu.

Dostop na Debeče z lastnimi vozili je iz Ivančne gorice čez Stično in Metnjo, ter iz Litije čez Vintarjevec, organizirani pa bodo tudi avtobusni prevozi iz Ivančne gorice in Litije.

Vabi odbor Dolenjskega odreda

● Vsem, ki so bili v bolnišnici Kozjanskega odreda

13. SNOUB Mirka Bračiča je 16. decembra 1944 na Planini na Kozjanskem napadla sovražno posadko, sestavljeno iz Nemcev, Kozakov in ustašev. Pri tem napadu je bilo več borcev ranjenih, med njimi tudi Janez Brvar, borec 4. bataljona te brigade. Ranjen je bil v podkolenno desne noge. Ranjenci so bili poslani v partizansko bolnišnico Kozjanskega odreda, ki je bila v gozdu hriba nad Jurkloštom. Njihovih imen se več ne spomnim, vem pa, da sta v njej bili kuharici (bolničarki), doma iz revirjev. Želi uveljaviti pravico do invalidnine. V njegovem imenu prosim ranjence in osebe bolnišnice, ki se ga spomnijo, da pošljejo svoje naslove na naslov: Janez Petje-Jovan, 61000 Ljubljana, Kolarjeva 3.

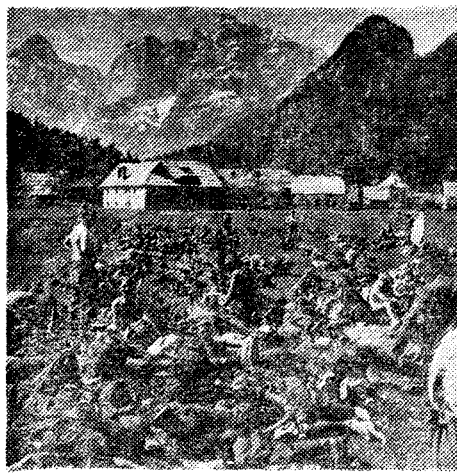
● Popravek

V 9. številki TV-15 ste pod naslovom »Iščem tovariše svojega brata Jožeta Laurenčiča«, objavili poizvedbo. Mojemu bratu je bilo ime Albert in ne Jože!

Jože Laurenčič, Strunjan

● Odkritje spominske plošče v Kranjski gori

V nedeljo, 15. maja 1977 ob 10. uri, bodo skupno s praznovanjem krajevnega praznika in v spomin na zadnje boje v letu 1945 v Kranjski gori odkrili spominsko ploščo. Prav v tej obmejni vasi so prve dni maja 1945 borci 4. armade, 11. dalmatinske udarne in 1. tankovske brigade ter artilerijske brigade in borci Jeseniško-Bohinjskega odreda vodili hude boje z umikajočimi sovražnimi enotami. Enote 4. armade so se prebile čez Vršč iz Primorske, sodelovale pri bojih v Kranjski gori in so nato skupno z Jeseniško-Bohinjskim odredom med

Počitek Jeseniško-bohinjskega odreda v Kranjski gori 7. maja 1945, pred odhodom čez Korensko sedlo na Koroško

8. in 9. majem 1945 v snežnih plazovih in zelo težavnih okoliščinah prečkali Korensko sedlo ter uničevali sovražnika že v Ziljski dolini na Koroškem.

Obeležje bodo odkrili pred novim hotelom »Kompas« v Kranjski gori, kjer prav ta dan praznujejo, tako kot tudi v Radečah, svoj krajevni praznik, v spomin na te dogodke.

Na slovesnost, ki bo hkrati počastitev letošnjih velikih jubilejev, vabimo vse borce Jeseniško-Bohinjskega odreda in borce enot 4. armade, ki so sodelovali v teh bojih ter druge občane, posebno mladino.

Pripravljamo tudi bogat kulturni program in tovariško srečanje borcev.

● Poizvedba za borci, padlimi ob napadu na belogardistične postojanke Ambrus, Korinj in Hočevje

Komisija za negovanje in razvijanje tradicij NOB pri ZZZ NOV Grosuplje in pripravljalni odbor Videm-Dobrepolje, pripravljata odkritje spominskega obeležja v vasi Hočevje nad Krko in to padlim borcem narodnoosvobodilne vojske, ki so izgubili življenje ob partizanski ofenzivi na belogardistične postojanke Ambrus, Korinj in Hočevje v marcu leta 1943.

Ob tej priložnosti je padlo večje število borcev, katerih imena in priimki so neznani. Prosim vse borce — predvsem borce Cankarjeve, Gubčeve in Tomšičeve brigade — ožje sorodnike, da nam sporočijo imena in priimke padlih na Občinski odbor ZZZ NOV Grosuplje.

● Poizvedba za Viktorjem Pregljem-Ratkom (partizansko ime: Tojo)

Prosim vse udeležence španske revolucije, da mi pomagajo pri zbiranju podatkov o španskem borcu Viktorju Preglju-Ratku. Bil je borec 1. šumadijske udarne brigade NOV Srbije, v kateri sem bil tudi jaz. Partizansko ime je imel Tojo. Kaj več o njem nihče ni vedel. Podatke bi rad posredoval zgodovinski komisiji pri republiškem odboru ZZZ NOV Srbije in ZB Mladenovac, od koder je imenovan tovariš odšel k partizanom. Na spomeniku padlih v Mladencu je vklesano tudi njegovo ime. O njem bi radi kaj več zvedeli, želijo pa tudi njegovo fotografijo, če je dosegljiva.

Vse informacije pošljite na naslov: Ivo Cerin, Kidričeva 3, 64000 Kranj.

● Popravek

Leta 1953 je Cankarjeva založba izdala knjigo Vladimirja Dedijerja »Josip Broz-Tito«. Na strani 207 je med sodelavci tovariša Tita omenjen tudi Milan Zulec. To ni Zulec, ampak MILAN ZALEC! Tega tovariša so ustaši ubili v Jasenovcu leta 1944 in ker sem ga dobro poznal, saj sva skupaj delala in bila tudi prijatelja, sem si dovolil napisati to pripombo.

Jože Zorko, Zdole 39, Krško

»Debeče 77« vabijo!

Dne 21. maja 1977 bo v Debečah pri Pristavi nad Stično tovariško srečanje kurirjev in vezistov narodnoosvobodilne vojske, borcev Dolenjskega odreda, mladine in drugih občanov. Organizacijo srečanja so prevzele tri občine: Grosuplje, Litija in Ljubljana Moste-Polje za to, ker se Debeče, ta zgodovinski kraj, nahaja prav na občinski tromeji — pokroviteljstvo pa je spejela Emona iz Ljubljane, ki v tem letu slavi trideseto obletnico svojega obstoja.

Zakaj bo srečanje na Debečah? Na križišču ceste Javorje-Bogen-

šperk, Smartno-Litija in Stična—Grosuplje, kjer bo tudi slovesno odkritje spominskega obelisk, delo Tona Svetine in dipl. inž. Aleša Krajnerja, je med vojno potekala italijansko-nemška meja, to pa je bil tudi glavni prehod kurirjev relejne postaje TV 3 iz Dolenjske na Štajersko.

S srečanjem na Debečah se kurirji in vezisti narodnoosvobodilne vojske pridružujejo letošnjim velikim jubilejem: petinosemdesetletnici rojstva tovariša Tita, štirideseti obletnici dne, ko je tovariš Tito prevzel

Spomin na dni, ko so kurirji TV 13 vzdrževali zvezo preko nemško italijanske meje iz Dolenjske na Štajersko: kurirja TV 13 Rus in Fele, pa Edvard Golc-Svigelj, komandant štajerskih kurirjev

vodstvo Komunistične partije Jugoslavije in štirideseti obletnici ustanovitve Komunistične partije Slovenije!

»Prireditveni prostor bo zlahka sprejel vse udeležence,« je izjavil predsednik iniciativnega odbora in komandant nekdanjih štajerskih kurirjev Edvard Golc-Svigelj. »Prenajbolje je za prehrano in pijačo, na voljo bo spominska značka, spominski ovitek, poštni žig in spominska knjižnica, posvečena kurirjem TV 3, ki so med okupacijo vzdrževali zvezo preko nemško-italijanske meje iz Dolenjske na Štajersko. Če bo tudi vreme lepo, bo počutje udeležencev te velike proslave na Debečah pravšnje za partizansko, tovariško srečanje.

Na tovariškem srečanju na Debečah bodo sodelovali tudi mlade pohodne enote!

Prav tako je urejeno za smerokaze, parkirne prostore ter za posebne varnostne ukrepe z željo, da bo promet varno potekal in da bi se srečanja udeležilo lahko čim več ljudi.

Se enkrat: iniciativni odbor vabi k otvoritvi obelisk in na srečanje na Debečah vse borce narodnoosvobodilne vojske, ki so se bojevali na tem področju, aktiviste osvobodilne fronte in komunistične partije, kurirje in veziste narodnoosvobodilne vojske, nekdanje izseljence in vojaške vojne invalide, prebivalstvo, ki je pomagalo ob prehodih kurirjev in aktivistov, odredov in brigad preko nemško-italijanske meje ter vse kraje, posebno pa mladino, iz bližnje in daljnje okolice, da se te manifestacije v jubilejnem letu udeležijo v čim večjem številu, da tako skupaj počastimo še en spomin iz težavnih dni naše revolucije.

O poteku priprav in o morebitnih spremembah v zvezi s srečanjem na Debečah vas bomo v sredstvih javnega obveščanja sproti obveščali.

Nasvidenje 21. maja 1977 na Debečah!

Metod Jurčič

Ognjeni ples pri Jančah in Muljavi

V jeseni in pozimi 1941/42 so se začele ustanavljati na širšem področju grosupeljskega in stiškega področja in Dolenjske prve partizanske enote, vzporedno s hitrim razvojem in utrjevanjem organizacij OF.

Pred mrakom, ko Nemcem prvotni načrt ni uspel, so pričeli premeščati svoje sile bolj na naša krila. Da bi manevre prikrili, pa so močnejše obstreljevali osrednje položaje. Morda so želeli rešiti ranjence in nas napasti z boka. S pomočjo dobljenih dokumentov in opaznega manevra je tudi naše poveljstvo sklenilo reorganizirati obrambo. Borci rezerve so zamenjali osrednji položaj, kjer so bili borci že zelo izčrpani, celoten obrambni položaj, v smislu zaščite bokov pa zaokreniti, da je bil obrnjen polkrožno naprej, medtem ko so bila do takrat krila zapotegnjena nazaj. Nalogo zasesti obrambni položaj z navzven obrnjenimi krili, ki bi lahko napadla Nemce v hrbet, sta dobila Šiškov in Jankov bataljon, ki sta bila popoldne v borbi najmanj angažirana.

Ob prvem mraku, ko se je požar razpuhtel, sta prispela pred osrednji položaj Pavijanova in Jožetova četa. Zamenjali naj bi preutrujene borce Ristovega bataljona. Gozd so Nemci ponovno zažgali. Bila je neznosna vročina in med gorečim grmovjem se je bilo težko prebijati. Na srečo je gozd gorel nekaj metrov za robom, kjer je bilo treba zasesti položaj in se širil v notranjost gozda. Pred položaj smo prispeli ravno v času, ko so Nemci pričeli nov juriš na osrednji položaj. S tem jurišem so verjetno želeli prikriti manever na bokih. Pred samim položajem sta se sešli Pavijanova in Jožetova četa. Nemci so položaj močno obstreljevali z minometalci in pešadijskim orožjem. V odsevu požara sem se srečal s komandirjem Jožetom. Ker sva bila domačina in dobra znanca, sva se srečanja zelo razveselila. Časa za razgovor pa ni bilo, uspel je le toliko, da me nagovori: »Metod, kdaj bomo spet šli v naše kraje?« Odgovoril sem: »Ne vem, Jože.« Nekaj trenutkov za tem slišim, komandir je zadet, Jože je padel. Nisem utegnil k njemu, ali se zanj vsaj pozanimati, bilo je treba odbijati močan nemški napad. Komandir Jože je bil v resnici težko ranjen. Uspeli so ga odnesti z bojišča, a je kasneje ranam podlegel.

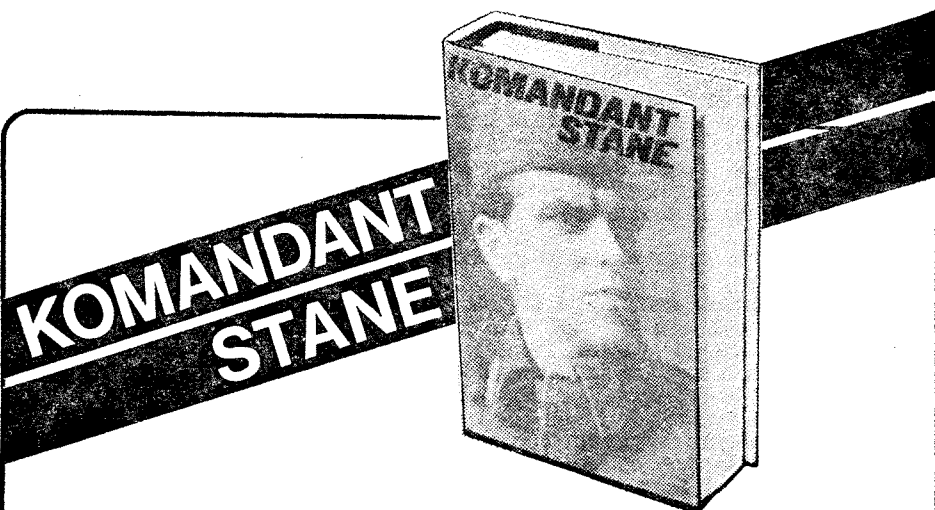
Ko smo prispeli na sprednji položaj, da zamenjamo borce Ristovega bataljona, se je začel najhujši nemški juriš tistega dne. Preutrujeni in izčrpani borci Ristovega bataljona se niso hoteli umakniti, čeprav je prišla zamenjava. Skupaj smo s skrajnimi napori juriš odbili. Nemce smo tako odločno odbili, da tudi tokrat niso mogli vzeti s seboj ranjencev. Ponovno so se morali z begom reševati v gozd.

Čez čas so začeli še enkrat obstreljevati z minometi. Čeprav je bila že temna noč, niso hoteli odnehati. Na našem položaju smo ostali samo rezerva iz Šiškovskega bataljona, ki je krila naš manever, ostale enote, ki so celo popoldne nosile glavno breme borbe, pa so z obhodnim manevrom zapuščale poprišče borbe. Mi smo se še nekaj časa ostro obstreljevali, ko pa je nastalo kratkotrajno zatišje, smo se, sedaj v vlogi zaščitnice, umaknili tudi mi.

POVRATEK NA POLICO, SPOPAD V BESNICI

S pomočjo zaplenjenih podatkov o načrtih nemškega napada, smo se z Janč srečno izvlekli. Obšli smo vse nemške zasede. Nemci tisti čas sploh niso vedeli za smer našega umika. Vseeno smo morali hitro ukrepati, kajti kljub vsemu bi Nemci lahko naglo zaprli dolino Besnice in nam preprečili umik.

(se nadaljuje)

(Uredila dr. Anton Bebler in Peter Stante-Skala)

Pravkar izšli zbornik o slovenskem komandantu Stanetu je mozaična podoba, sestavljena iz spominov in pričevanj posameznikov, ki so Franceta Rozmana poznali ali ga kakorkoli srečali v življenju. Knjiga nam pripoveduje o Rozmanovem rodu, o Francetovem otroštvu in mladosti, o njegovem življenju in pred drugo svetovno vojno, v domovini in v Španiji, o Stanetovi dejavnosti v partizanih in o njegovi tragični smrti.

NAROČILNICA

Naročam knjigo KOMANDANT STANE po ceni 200,— din

(na naslov)

Priimek in ime

Stalna bivališče

Zaposlen(a) pri

Št. osebne izkaznice

izdane od

Plačilo: — enkratno

— v dveh obrokih

— po povzelnju

Datum

(ustrezno obkroži)

Podpis

založba borec
ljublana
miklošičeva 28.

TV-15 VAŠ
TOVARIŠ

S seje republiškega odbora borcev prostovoljcev za severno mejo 1918/19

KLJUB LETOM AKTIVNI

Republiški odbor borcev prostovoljcev za severno mejo 1918/19 s sedežem v Ljubljani je imel v nedeljo, 24. aprila 1977 1. redno sejo po občnem zboru marca lanskega leta. Na njej so poslušali in razpravljali o poročilih predsednika, tajnika, blagajnika ter predsednikov posameznih komisij (socialna komisija, komisija za ohranjanje tradicij in komisija za zamejstvo). Za novega podpredsednika republiškega odbora in predsednika za ohranjanje tradicij so namesto umrlega Jožeta Hribarja izvolili Jožeta Rupnika, predsednika ljubljanske podružnice te organizacije.

V svojem poročilu je predsednik republiškega odbora borcev prostovoljcev za severno mejo 1918/19 tovariš Lojze Ude spomnil na zelo pereč problem staranja in umrljivosti, zaradi česar imajo nekatere podružnice že težave pri sestavi odborov. Na občnem zboru marca lani je organizacija štela 2135 članov, letos pa jih ima le še 1821, kar pomeni, da se je v letu dni zmanjšala za 314 ljudi.

Republiški odbor borcev za severno mejo in še posebej njegov predsednik pa sta bila kljub letom tudi lani zelo aktivna. Tesno so sodelovali z republiško konferenco SZDL in borčevskimi organizacijami, udeleževali so se raznih praznovanj in še posebej pogovorov z mladimi na šolah. Med drugimi šolami so obiskali tudi gimnazijo generala Maistra v Kamniku.

Ob srečanjih s šolarji so ugotovili, da je med mladimi veliko zanimanje za

današnji položaj slovenske manjšine v Avstriji in tudi za boje za Koroško po 1. svetovni vojni, vendar ugotavljajo, da šole to obdobje naše zgodovine največkrat preskočijo ali pa le bežno obravnavajo. To je vsekakor velika škoda, saj smo Slovenci prav v teh letih po razpadu avstroogrske monarhije postavili severne meje nastajajoči Jugoslaviji.

Lani je republiški odbor borcev za severno mejo podelil tudi plakete generala Maistra s spomenico (med drugimi jo je dobil tudi Franc Leskošek-Luka) in se tako spet spomnil slavnega borca za našo severno mejo, ki še danes, kljub nekaterim pobudam, v Mariboru, kjer je največ deloval, nima primerne spomenike. V Mariboru so sicer že pred leti sestavili iniciativni odbor, ki pa je marsikje naletel na nezumevanje tudi pri ljudeh, ki so danes na odgovornih položajih, a dogodkov po 1. svetovni

vojni na Koroškem ne poznajo dovolj in jih zato tudi ne znajo primerno ceniti. Člani republiškega odbora borcev za severno mejo so sprejeli posebno resolucijo, v kateri pozivajo vse politične organizacije in občino Maribor, naj končno preide od besed k dejanjem in generalu Maistru vsaj ob šestdesetletnici bojev postavi dostojen spomenik. Ker gre za spomenik republiškega pomena, bo vsekakor potrebna pomoč republike.

Boji za severno mejo so bili pravzaprav prva spontana akcija Slovencev, ki jo je vsekakor treba ohraniti prihodnjim rodovom. Zato borci za severno mejo ugotavljajo, da je treba čimprej zbrati zgodovinsko gradivo o teh bojih in ga primerno razstaviti. Nikakor ne računajo na samostojen muzej, ampak naj bi bilo gradivo razstavljeno v obliki atrijev pri raznih muzejih. S takšno prošnjo so se obrnili na kulturno skupnost Slovenije in Regionalno kulturno

skupnost in naleteli na podporo. Po sedanjih pogovorih naj bi takšen atrij bil na ljubljanskem gradu. Za preučevanje bojev na Koroškem v letih 1918/19 pa so najpomembnejše razprave udeležencev samih, ki jih je nekaj izšlo tudi v lanskem letu, predvsem izpod peresa tovariša Umeta.

Borci za severno mejo ali kakor jih večkrat imenujemo »Maistrovi borci«, se živo zanimajo tudi za današnja dogajanja na avstrijskem Koroškem. Pri tem ugotavljajo, da je položaj slovenske manjšine v Avstriji vedno slabši kljub enotnosti slovenskih organizacij, podpori avstrijskih demokratov in pomoči matične domovine. Njihov boj postaja boj za obstanek, saj so se proti njim združile tri največje avstrijske stranke. V resoluciji, ki so jo sprejeli, zahtevajo odločnejšo pomoč matične domovine.

MILAN VOGEL

Poslednji boji

Tako je moj oče doživel prvi dan svobode, za katerega še danes misli, da je bil doslej najlepši dan v njegovem življenju

Moj oče je zadnji dan vojne preživel v hudih bojih z Nemci, četniki in ustaši, zato sprva ni mogel verjeti, da je resnično konec tega štiriletnega klana.

O teh dneh je takole pripovedoval:

— Bili smo v zasedi ob cesti na Koroškem, koder je trumoma hitela nemška soldateska v Avstrijo, da bi se tako izognila roki pravice za storjene zločine v naši Jugoslaviji. Zasedli smo torej položaje in čakali na znak za napad na to nemško kolono, ki ji ni bilo konca.

Spominjam se, da smo udarili z vso silo, čeprav nas je bila proti njim le peščica!

Po enournem boju smo se morali umakniti v hribe. Tam je dr. Korošec na hitro opravil operacijo nekaj ranjenim partizanom. V majhni kmečki sobi je pri brleči petrolejki reševal hude trebušne rane. Še danes mi je pred očmi borec, ki mu je črevesje viselo iz trebuha. Po tako hudi bitki in ob tako velikih izgubah svojih tovarišev smo bili prepričani, da svobode še ne bomo tako kmalu dočakali. Noč je vendarle nekako minila in ob sedmi uri zjutraj sem končno dobil radijsko zvezo s štabom 4. operativne co. ne.

Drago Stimec

Telegrafist mi je podal depešo z naslednjo vsebino: »Pojdite v dolino in se motorizirajte, Nemčija je kapitulirala!«

Ni nam šlo v glavo, da bi bilo to mogoče, čeprav smo vedeli, da je ranjena nemška zver že skoraj potisnjena v svoj brlog. Odhiteli smo v dolino in zasedli vsa cestna križišča pred Sinčo vasjo, skozi katero vodi cesta proti Celovcu. Razorožili smo nemške vojake, četnike, ustaše, belogardiste in vso golazen, ki se je vlekla iz Jugoslavije proti propadlemu nemškemu rajhu.

Vse pa le ni šlo tako gladko! Med Črno in križiščem, ki deli cesto proti Ravnam in Sinči vasi, smo ustavili nemško kolono, ki je šla več sto mož in nekaj desetnih vozov. Niso se hoteli vdati. Na obronkih nad cesto sta zasedla

položaja dva bataljona Tomšičeve brigade. Nemškemu komandantu smo dali za premislek petnajst minut, da bi nato predali orožje. Preden je potekel čas, so Nemci iz nekega oklepnega vozila začeli streljati po naših enotah. Tako so naši poveljniki dali znak za napad. Boj je trajal komaj deset minut, ko so fašisti začeli kričati, da se predajo, dvigali so roke in odmetavali orožje.

Po končani borbi je bilo na cesti pravo razdejanje. Mnoga vozila so bila brez gospodarjev. Zagledal sem se v rumeni Opel kadet in ukazal namškemu šoferju, naj me pelje proti Črni, kjer je bil tedaj brigadni štab. Toda od vozila sem se moral posloviti, kajti tudi komandantu brigade je bil avto všeč in sem mu ga moral dati. Tako mi je šel po zlu edini vojni plen, ki sem ga zajel od Hitlerjeve armade v drugi svetovni vojni.

»No, nič ne deli!« sem si mislil in po večerji, ki so nam je razdelili, sladko zaspal.

Tako je moj oče Drago Stimec doživel prvi dan svobode, za katerega še danes misli, da je bil doslej najlepši dan v njegovem življenju.

METKA STIMEC, osmi razred

Spomin na Čebine

Takšna srečanja, ki se odvijajo na zgodovinskih krajih in jim prisostvujejo mladi, graditelji prihodnosti, ne smejo nikoli zamreti

V nedeljo, štiriindvajsetega aprila letos, je bilo na Čebinah osmo srečanje pionirjev likovnikov in zgodovinarjev. Našo šolo sta zastopali dve delegatki: Renata Rudolf in jaz. Pionirje iz mari-borske občine so na Čebine pripeljali kar štirje avtobusi, v katerih so se sklepala tisočera prijateljstva. Žal organizatorjem vreme ni bilo naklonjeno, saj je ves čas deževalo, program pa je potekal na prostem.

Najprej smo se ustavili v Trbovljah. V zgradbi, ki je središče kulturnega življenja, smo si ogledali razstavo likovnih del naših sovrstnikov. Veliko je bilo del, ki bi prekosila najboljše risarje sveta, tako po ideji kot po likovni izvedbi sami. Najbolj všeč mi je bila risba, ki je predstavljala dve prekrizani roki: ena je držala kladivo, druga pa rdečo zvezdo. Še veliko je bilo risb, ki so me pritegnile! Čudovit rudarski obraz, utrujen in razbrazdan, šivilja, rudar s svetlim ozadjem, risba, ki je bila risana le z odtlenki rumene barve in še mnogo drugih.

Potem smo krenili na Čebine. Težko se je bilo rešiti od toplega in suhega avtobusa in oditi ven, kjer je bilo mrzlo in deževno, da je človeka kar jezi-

lo. Ob taki vremenski neprilici sem se spomnila lanskega srečanja, ko je našo šolo zastopalo deset likovnikov in je bilo lepo vreme. Spominjam se, da sem v gostišču na brestaniškem gradu, kjer se je odvijalo lanskeletno srečanje, zasledila tele vrstice: »Verjetno ni kraja v deželah, ki jih je med drugo svetovno vojno zasedla fašistična Nemčija, skozi katerega je šlo na trnovo pot izgnanstva toliko ljudi, kolikor jih je šlo skozi grad v Brestanici.« Kdor je prebral ta sestavek, mu je bilo takoj jasno, zakaj je bil prav ta kraj izbran za srečanje likovnikov in zgodovinarjev na temo »Izgnanci«. In tako tudi letos ni bilo težko razbrati, zakaj smo se zbrali v Čebinah. Zbrali smo se zato, da bi s svojimi deli počastili letošnje velike jubileje naše partije.

IRENA ŠIFRER, šesti razred

Spomin je oživel

Kako lepo je, da je tovariš Tito praznoval prvomajske praznike v Sloveniji in kako prav je, da ga je pot vodila tudi na kraj legendarnega spomina

Med prvomajskimi prazniki je tovariš Tito obiskal Dražgoše. Pa je oživel spomin na 10. januar letos, ko smo učenci višjih razredov Osnovne šole Petra Kavčiča iz Škofje Loke obiskali to partizansko vas, ki nas spominja na slavne dni naše revolucije.

Sneg je naletaval in mraz je bil, ko smo pod okriljem mogočnega spomenika poslušali zanimivo pripoved udeleženca legendarne dražgoške bitke Ive Šubica. Povedal nam je marsikaj, kar ne najdeš v

zgodovinskih knjigah in leksikonih. Ive Šubica je tudi avtor mozaika, ki je del spominskega kompleksa v Dražgošah, ki si ga je s posebnim zanimanjem ogledal tudi tovariš Tito. Dobila sem vtis, da se v mozaiku zrcalijo trije dnevi hudih bojev z Nemci pred petintridesetimi leti. Mali kamenčki upodabljajo portrete borcev Čankarjevega bataljona in vaščane Dražgoš, povezane v harmonično skladnost, tako kot je bilo v skupnem boju proti sovražniku.

Da, vse to je upodobljeno v tem mozaiku.

Sledil je kulturni program in po tem programu smo ob zvokih harmonike zapuščali partizansko vas Dražgoše in se za doživetje bogatejši vračali v dolino.

Kako lepo je, da je tovariš Tito praznoval prvomajske praznike v Sloveniji in kako prav je, da ga je pot vodila tudi na kraj legendarnega spomina!

SIMONA KRŽIŠNIK, sedmi razred
Osnovne šole Petra Kavčiča, Škofja Loka

Ime mu je Tomo, Jesenovec se piše in hodi v tretji razred osnovne šole, kar, tako misli sam, niti ni najpomembnejše. »Pisati sem se vam odločil za to, ker sem se s člani mladinske pohodne enote pri občinski konferenci Zveze socialistične mladine Slovenije iz Škofje Loke udeležil dnevnega prvomajskega pohoda,« pravi. »Pohod pa so mladinke in mladinci organizirali tudi v spomin na prvega komandanta enote, Karla Tavčarja.«

Potem je Tomo v svojem sestavku nizar besedo za besedo, misel za mislijo.

Zvedeli smo tudi, da je bilo kar naporno. »Najprej sem nosil velik nahrbtnik, pod težo katerega sem omagal že na sredi vzpetine pri Škofji Loki.« Kaže, da je bil za Toma le pretežak. »Nahrbtnik,« pribije hudo mušno. »Nato sem ga dal očku, on pa mi je odstopil manjšega. No, da bo zvenelo bolj prepričljivo, naj napišem, da je imel očka s seboj tudi fotografsko torbo.«

In ta fotografska torba je v dobršni meri kriva, da se Tomov sestavek znašel v našem ogledalu. Kdo bi sicer verjel, da se je tretješolec, pa ne gimnazijski, tako pogumno spopadel z naporno potjo in je, čeprav za krepko glavo manjši od drugih pohodnikov, kar se da vzravmano prehodil!

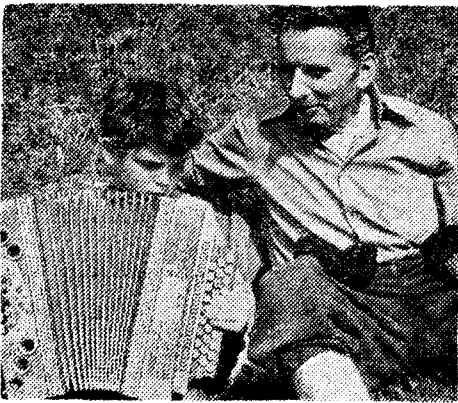
Naj povemo še, da je več kot petdeset mladink in mladincev v dveh dneh prehodilo pot od Škofje Loke preko Osolnika, Tošča, Črnega vrha, Ožbolta, Andreja do Škofje Loke. In to, da bi radi organizatorji v to pohodno enoto vključili še sto mladih kmetov, dijakov in delavcev. »Potem bodo Škofjeloška, Poljanska in Selška četa,« ponosno pripoveduje Tomo, »ki sestavlja pohodno enoto, polno sestavljene.«

»Zapisati moram,« nadaljuje Tomo, »da sem se dobro razumel z mladinkami in mladinci in če je bilo treba, so mi za kakšno uro sneli tudi nahrbtnik z ramen.« Tomo pa je poprijel zastavo in jo nesel na čelu kolone.

Zdaj pa še nekaj o tovaristvu, rojenem na pohodu, o katerem Tomo Jesenovec takole pripoveduje:

»Posebno sva se spoprijateljila s partizanom in priljubljenim harmonikarjem Tonetom Benedikom. Pripovedoval mi je o svojih doživetjih tam v gozdovih. Lahko sem prijel tudi njegovo harmoniko in zaškrilpal

Tovariša s pohoda

nanjo. Pa se ni jezil. Pokazal mi je celo, kako je treba vleči, kako poplesovati s prsti po tipkah in ob vsem poudarjal, da je treba igrati z občutkom.«

Poznamo ga, Toneta Benedika! Ze velikokrat smo prisluhnili njegovi harmoniki in čeprav po naravi tih in skromen, ga je bilo vedno opaziti. Tudi takrat, kadar ni vlekkel na meh. Nikoli utrujen in vedno nasmejan, šaljiv, prisoten na nič kolikih praznovah, pohodih. Pa si lahko misliš, dragi Tomo, s kakšnim zadovoljstvom smo pozdravili tvoje besede, tudi te, ki so zdaj na vrsti. »Naj ne pozabim,« si rekel, »da smo vsi radi prisluhnili Tonetovi harmoniki, posebno ob pomnikih, kjer smo se sestajali ob kresu, se pomenkovali in prepevali.« Posebno lepo je bilo na predvečer prvega maja, tam na Omejevi domačiji na Črnem vrhu.

In še nečesa Tomo ne bo pozabil: »Prijetne domačije v Selu in njenih gostoljubnih ljudi, ki so nam postregli z veliko skledo kompota iz suhih hrusk in krhljev!«

Pa ti radi verjamemo, da bi o prvomajskem pohodu lahko še in še pisali. Tudi to, da to ni bil tvoj zadnji pohod! Kdor enkrat okusi toplino tovaristva revolucionarnih poti in njenih spominov, kdor zapoje ob Tonetovi harmoniki in se ustavi v partizanski domačiji, se bo na takšno pot še podal! Zato nam ne zameri, da smo si sposodili tvoj sestavek. Kaj hočeš! Enako mislimo in enako čutimo. In ko boš spet krenil po revolucionarnih poteh in ob tabornem ognju zapel tisto našo, partizansko, pa se nas spet spomni.

Spomni se nas tako, kot si se nas spomnil v tem jubilejnem maju in kot so se nas spomnili mladi iz Krambergerjevega, Lackovega, Osojnikovega in Kvedrovega odreda, več kot devet tisoč jih je bilo, ki so krenili po poteh prvih pljujskih revolucionarjev in svoj pohod v Mostjah sklenili z veličastnim slavljem. »Ponosni in srečni smo, da živimo v domovini, ki jo vodiš!« so zapisali v pismu tovarišu Titu. »Cesar ne more povedati beseda, naj pove srce vseh nas! Tito, radi te imamo, ostani nam še dolgo čil in zdrav!«

Zapisali so jih v pozdrav jubilejnemu letu, v pozdrav Titovim praznikom!

Škofjeloška, Poljanska in Selška četa, Krambergerjev, Osojnikov, Lackov in Kvedrov odred... Se in še bi jih lahko naštevati, pohodne enote z imeni slavne preteklosti saj so zrastle in še rastejo na vseh koncih naše Jugoslavije! Vedno več jih, cvetov, v tem šopku domovinske ljubezni.

Kajne, Tomo Jesenovec iz Škofje Loke, da bomo še hodili po revolucionarnih poteh? In spremljala nas bo Benedikova harmonika, spremljala nas bodo tudi njegovi spomini.

M. S.

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ
V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Bolniški transport

»Pa smo vendarle dočakale svobodo in z njo konec strahot in črtanje števil na dolgih taboriščnih seznamih,« je dejala Ivana Krapež

— Zadnje dni januarja leta 1944. Z odprto rano sem ležala na bolniškem bloku št. 10. Tedaj se je kot blisk po taborišču raznesla novica, da se pripravlja transport bolnikov. Vedeli smo, kaj pomeni tak transport! Samo še nekaj dni življenje in potem konec, konec za vedno.

Prvega februarja je prišla »blokova« (jetnica, določena za starešino) s seznamom in začela klicati imena jetnic in njihove številke. S strahom sem čakala, kdaj bo poklicala tudi mene. Toda, to pot me ni bilo na seznamu! Drugega februarja je »blokova« ponovno prišla s seznamom. Tedaj sem zaslislala tudi svoje ime in svojo številko. Kar otrdela sem od strahu in srce mi je skoraj zastalo. Potem mi je v obraz udarila kri, da sem kar zažarela, pa spet prebledela.

»Jutri zjutraj ob petih morate biti vse pripravljene za odhod,« je še naročila. »Oddati morate vse svoje in taboriščno perilo. S seboj ne smete vzeti ničesar, zakaj tam, kamor greste, ne boste prav ničesar potrebovale, niti zobne ščetke ne.«

Smrti naproti

Naslednje jutro smo morale vse na pripravljen tovornjake. Tudi tiste, ki so bile hudo bolne in celo one z visoko vročino.

Odpeljali so nas na železniško postajo, kjer se nas je zbralo okrog osemindeset. Med nami so bile tudi tako slabe, ki smo jih morale nesti s slamnajo vred. Kar nas je bilo iz naše barake, smo bile nekoliko na boljšem, ker »blokova« ni preveč natančno pazila na to, če smo res vse oddale. Kljub temu, da smo bile za silo oblečene, nas je pošteno zeblo, saj smo bile sredi najhujše zime in niti vrat nismo smele zapreti, da je esesovec lahko dihal sveži zrak.

Spominjam se, da je prišla k nam paznica iz osrednjega vagona. Bila je iz Kölna, od koder je bila tudi neka jetnica in ta je vprašala paznico: »Gospa paznica, kdaj bomo spet v našem Kölnu?« »Vi nikoli več!« ji je zabrusila paznica. Spogledale smo se. Zdaj smo zvedele, kam gre naša pot. Pa vso naslednjo noč ni nobena zatislila očesa. Deloma zaradi razburjenja, deloma tudi zato, ker smo bile strahšno nagetene. Še tiste, ki so bile tako bolne, da so morale ležati, so zavzele toliko prostora, da smo se morale druge hudo stisniti. Sedele smo in čakale s koleni pod bradami. Ko se je zdanilo, smo ugotovile, da se vozimo po Poljskem, kajti peljale smo se tudi skozi razrušeno Varšavo.

Petega februarja, prav na moj rojstni dan, smo prispele na postajo Lublin. Zunaj je divjal strašen snežni metež, me pa nismo čutile več ne mraza ne lakote ne bolečin. Vedele smo, kam pelje naša pot. V mislih sem se vrnila nazaj, v dni svoje mladosti. Ni bila preveč vesela in polna neuresničenih sanj, načrtov. Misli-la sem na svoje drage, na svojo ljubo mamo. Spomnila sem se neznanih dogodkov in ljudi, ki sicer nisem nanje nikoli mislila. Misli-la sem na dom, domači kraj, na domovino.

Ves dan smo morale ostati tako v vlaku. Najprej se nam je to zdelo čudno, pozneje pa smo si začele to razlagati tako, da pač zaradi takšnega prometa za nas še niso pripravljene peči. In šele proti večeru se je zgodilo. Na postajo so prišli veliki tovornjaki in z neverjetno naglico so nas naložili nanje. Ko smo bili še vsi na njih, so med nas zmetali še trupla tistih, ki so med vožnjo umrle.

V taborišču Majdanek

Peljali so nas v taborišče Majdanek, nekaj kilometrov oddaljeno od Lublina.

Cesta je vodila mimo nepreglednih vrst barak, obdanih z žico, skozi katero je tekla elektrika visoke napetosti, vmes pa so bile posebne skupine barak, še posebej ograjene z bodečo žico. Celo mesto! Tovornjaki so nas zapeljali pred barake in že smo počasi zlezle na tla. Odvedli so nas v kopalnico, kjer smo se v strahu ozirale po ceveh, po katerih bodo spustili plin in nas zadušili. Vendar nismo opazile nič takega. Dali so nam celo piti toplo vodo, da smo se nekoliko ogrele, saj smo bile od mraza in dolge poti čisto trde. Tedaj se nam je ponudila tudi priložnost, da smo se pomenile z nekaterimi Poljakinjami, ki so bile tam že dalj časa. Tolažile so nas, da se nam ni treba nič bati, ker so prenehali z množičnim uničevanjem. Pripovedovale so nam o strahotnem pomoru 30. 9. 1943, ko so s strojnimi pokosili osemnajst tisoč ljudi, med njimi polovico žensk in otrok. Pravile so nam tudi, da so jih na deset tisoče pomorili v plinskih celicah in drugače, potem pa sežgali v krematorijih. Noč in dan je gorelo v pečeh in vsenokoli se je širil strašen smrad po ožganem človeškem mesu.

Zakaj so nas sedaj prignali sem? Kaj nameravamo z nami? Kaj jih je odvrnilo od prvotnega namena? Vsa ta vprašanja so ostala brez pravega odgovora. V nas je polagoma spet vstajalo upanje, da nas morda le ne bodo usmrtili.

Potem je za trenutek utihnila.

— In to se je tudi uredilo! Pa smo vendarle dočakale svobodo in z njo konec strahot in črtanje števil na dolgih taboriščnih seznamih,« je dejala Ivana Krapež, ko sem ji segla v roke.

SAKIBA KLJUČANIN, sedmi razred
Osnovne šole Topeta Cufarja, Jesenice

kramljanje

»Izpolnjujem staro obljubo in pošiljam drugo številko letošnjega Črička,« piše Marija Čelik, mentorica mladih novinarjev iz novogoriške osnovne šole z imenom narodne junakinje Milojke Štrukelj. »Ker smo jo posvetili Titu in velikim jubilejem, boste morda v njej našli kaj za vašo mladinsko stran. Izdali smo jo bolj na hitro, delali pa smo z veliko vnemo. Prispevki so resnične pripovedi, kot so jih spontano in brez našega naročanja zapisali otroci. Izpod njihovih peres je vse, od prve do zadnje črke!«

Še nekaj je zapisano v tem pisemcu: »Veseli bomo, če boste povedali svoje mnenje o našem delu, da se bomo lahko popravili!«

Kaj bi vam povedala, dragi mladi prijatelji! Morda to, da se mi je pogled najprej ustavil ob misli, v kateri ste zapisali: »Tovariš Tito, da bi lahko še dolgo vodil našo državo, bi ti dala svojo mladost in svojo srečo!« Ali pa to, da bi želela zvedeti ime in priimek Ireninega dedka, ki so ga ubili Nemci. Bi morda lahko poslali tudi njegovo fotografijo? Nič manj radi ne bi našim bralcem predstavili staro mamo Nensi Skolaris,

žrtev žalostnega naključja, ki se imenuje tudi vojna. Ni kaj, skrbno in z veseljem sem ga prelistala, Črička! Kar preveč ljubezni in spoštovanja, znanja in pridnosti je vtkanega vanj, da bi vse to bogastvo zadržali zase, pa bomo objavili kar vse, kar ste v njem zapisali, v pozdrav jubilejnemu letu, kot čestitko tovarišu Titu za njegov petinosemdeseti rojstni dan.

Zdaj pa k pisemcu Irene Šifrar iz Crete pri Orehovi vasi:

»Ze dolgo je tega, kar sem se nazadnje oglasila s sestavkom. Naj vam povem, da sem dolgo čakala na objavo zapisa, ki sem ga poslala, a zaman. Upam, da sestavek ni bil slab po slovnični plati, še manj po vsebini, saj sem v njem opisovala svoje prednike med vojno: strica, teto, babico in mamo. Zelo sem si želela, da bi ga objavili, saj bi bil to dokument naše družine, ki je med vojno mnogo pretrpela.«

Se za malo potrpljenja bi te prosila, draga Irena.

Prav je tudi, da si tokrat predstavila svojo šolo in vzornika Franca Lešnika-Vuka, katerega ime nosi vaš pionirski odred. Tistega Franca Lešnika-Vuka, ki je s prestreljenim trebuhom tekel proti gozdu in raztrgal vsa pisma na drobne koščke, da jih ne bi dobili Nemci. »Opravil je svojo zadnjo nalogo in omahnil,« je zapisala Irena Šifrar iz Crete pri Orehovi vasi, »star pa je bil komaj dvajset let.«

Kajne, draga Irena, takšnih vzornikov nima vsak narod!«

Lepo pozdravljeni!

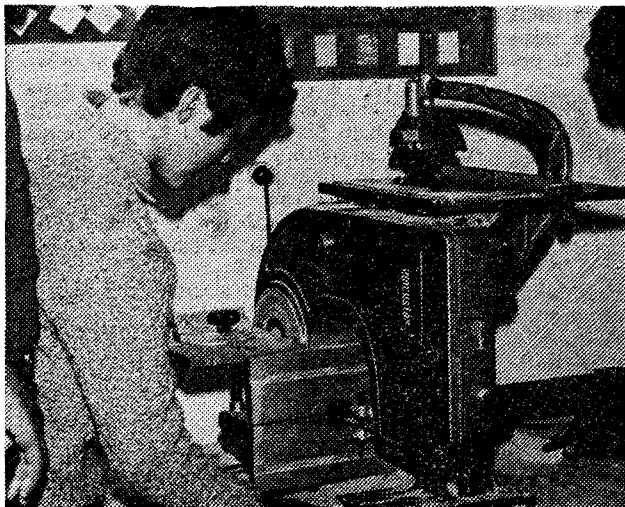
FRANJO HOVNIK

Milica

Videla sem Tita!

Čeprav je bilo to lani, tega dne ne bom nikoli pozabila. Vstali smo zgodaj zjutraj. Odpotovali smo k bratu, ki je pri vojakih v Bihaču. Komaj sem ga spoznala. Čisto drugačen je bil videti, ker je bil v vojaški uniformi. Odšli smo na Plitvička jezera. Tam je bilo zelo lepo. Hoteli smo k jezeru. Čudili smo se, ker je bilo povsod veliko miličnikov in vojakov. Kmalu sem zagledala lep črn avto, v njem pa tovariša Tita. Vsi smo ga pozdravljali in mu ploskali. Bila sem srečna in ponosna in o tem srečanju sem potem še dolgo pripovedovala.

ELKA VIDMAR, četrti razred Osnovne šole Milke Šobar-Nataše, Novo mesto

Od 7. do 14. maja teče teden Rdečega križa. Kakor vsako leto, tako ga bomo na naši šoli počastili tudi letos. Fotografija, ki jo pošiljamo, je nastala lani, ko smo od tedna Rdečega križa posvetili vso skrb urejanju šole in njene okolice. Z vso vnemo smo čistili učilnice, hodnike in kabinete, uredili in polepsali pa smo tudi dvorišče in gredice.

To, da je podmladek Rdečega križa na naši šoli — Osnovni šoli Katja Rupena iz Novega mesta — prizadeven vse leto, saj se človekoljubne akcije vrstijo druga za drugo, ni potrebno posebej poudarjati.

Na fotografiji: Pionirji urejajo tehnično delavnico.

Tekst: MARTA MACEDONI
Foto: SMILJAN PAVISIC

naslovljeno na tv 15 za mladino

Moje prvo srečanje s partizani

Dež je tistega jesenskega dne, bilo je 1942. leta, rahlo rosil po oknu in dežne kaplje so počasi drsele po šipah ter se ob dnu združevale v manjše curke, ki so se zlivali po zidu na zemljo. Tam daleč za obronki njiv in v vrhovih dreves pa je bučal veter. Bližnja lipa, ki še danes stoji pri tistem kmetu v Jazbini, mu je odgovarjala. Njene močne veje so se pozibavale in upogibale ter udarjale po škodljasti strehi, da je včasih... močnejše zaropotalo.

Mati je vedno v jesenskih in zimskih večerih ob medli svetlobi petrolejke, ki je gorela na mizi, predla volno. Stari kolovrat, ki ga je podelovala po svoji materi, je monotono pel svojo prastaro pesem in težko je bilo uganiti, kaj je mati tisti trenutek mislila, ko sva z očimom Petrom že zdavnaj trdno spala.

Sredi noči me je iz sna prebudilo rahlo trkanje na okensko šipo. V trenutku sem se dvignil z ležišča na tleh, pogledal proti oknu in ob njem zagledal neznan obraz z rdečo zvezdo na vojaški kapi. Ze v naslednjem trenutku se je obraz umaknil. Mati je vzela v roke petrolejko ter z njo izginila skozi vrata.

V tem napetem pričakovanju sem kmalu zaslišal, da je nekdo v veži odpahnil zapah na vratih. Nato se je slišalo polglasno govorenje, kokraki. Tedaj se je mati vrnila. Kmalu za tem sta v soboto vstopila dva vojaka. Malce sem se jih sicer bal, ker sta bila oborožena. Za pasom sem videl tudi nekatere bombe. Oba sem z zanimanjem ogledoval, tako da se danes niti ne spominjam, kaj vse so se z materjo in očimom pogovarjali. Bolj me je, kot večino fantov, zanimalo orožje, bombe.

Med pogovorom sem slišal, ko

je eden izmed prišlekov malce ostreje dejal, da ima za vsakega, ki jih bo zadel, v puški pripravljeno zrno fižola in da pravični kazni ne bo nihče ušel. »Če ga takoj ne bodo dobili, ga bodo dobili, ko bo vojne konec, ko bodo oni, ki se morajo bojevati v hosti, zmagali!« je pribil.

Ker sem za partizane, ki smo jim pri nas na Koroškem pravili tudi »gošarji«, ker so prihajali pač iz gozdov, že večkrat slišal, sem seveda vedel, da sem jih prav ta trenutek prvič videl. Oglasil sem se, da vem, kdo da so. Tedaj pa se je partizan, ki je sedel v moji bližini na klopi, malce sklonil k meni ter mi strogo zabičal, da o njihovem obisku ne smem nikomur nič povedati, ne priznati. Obljubil sem, da bom močlal! To obljubo sem držal, še posebej, ker sta me o tem poučila tudi mati in oči.

Potem sta se partizana od nas poslovila z dvigom roke v pozdrav ter odšla h gospodarju, pri katerem so bili še potem dolgo v noč. Kdaj so odšli, nisem slišal, ker sem prej ponovno trdno zaspal. To, da sem videl ponoči prave partizane, pa sem držal za največjo skrivnost. Tega nisem povedal niti svojemu najboljšemu prijatelju Rajku, ki je pozneje kot štirinajstletni partizan padel v boju za svobodo.

Sele po svobodi sem po nenavadnem naključju zvedel, da je bil tisti partizan, ki se nam je predstavil z imenom Bor, znani pohorski partizan Boris Čizmek, ki še živi. Pred leti sva se tudi osebno spoznala na neki proslavi na Pohorju. Tedaj mi je povedal, da mu ni bilo treba nikoli izstreliti kakšnega fižolovega zrna v človeka, saj na Koroškem ni bilo izdajalcev.

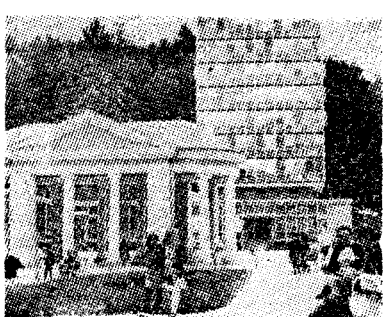
Res pa je, da sem po tistem prvem srečanju s partizani še mnogokrat videl naše borce. Pri nas so bili dokaj pogosto gosti. Večje skupine so običajno prihajale ob večerih, ponoči, posamezniki pa tudi ob belem dnevu. Zgodilo se je tudi, da so kmalu potem, ko so odšli partizani, prišli Nemci, ki so za partizani poizvedovali. Vedno pa so dobili odgovor, da pri nas še nihče ni videl kakšnega partizana oziroma bandita, kot so Nemci imenovali borce narodnoosvobodilne vojske. S tem so jih hoteli pač poniževati, a »ponižanik« so naposled slavili največjo zmago. Pregažni pa sovražnika z naše zemlje, mi pa smo postali državljani nove, Titove Jugoslavije.

besede in dejanja

● Gospodarstvu Kosova dodatna sredstva

Svet republik in pokrajin skupščine SFRJ je na svoji seji ponovno obravnaval način, obseg in namen dodatnega kreditiranja gospodarstva Kosova. Delegacije republik in pokrajinskih skupščin so uglasile tekst Zakona v odboru sveta republik in pokrajin skupščine Jugoslavije za kreditno-monetarno politiko. Po Zakonu je bilo za naslednja štiri leta sprejeto, da se Kosovu omogoči kredit v višini 1,6 milijarde dinarjev, brez obveze vračanja.

BORBA — 28. 4. 1977

V evropsko zdravstveno regijo bodo iz Slovenije sprejeli Slatino Radenci, Rogaško Slatino, Laško in Portorož. Na sliki Rogaška Slatina. GV — 6. 5. 1977

● Skupne akcije

V reški luka, kjer je zaposlenih 4800 delavcev, je med njimi 700 članov Zveze komunistov. Tako v tem podjetju odlično poteka povezanost med Zvezo komunistov in Sindikatom ter ostalimi organi upravljanja in odločanja, v stalnem dogovarjanju in preverjanju predlogov in opravljenih nalog, o planiranju, o družbeno-političnih akcijah v podjetju itd. Vsa vprašanja se rešuje v pogovorih v okviru združenega dela, kjer se dogovarjajo tudi o potrebah kadrov in se povezujejo z visokošolskimi ustanovami ter poročajo o delu in poslovanju podjetja. V preteklem letu so namenili še posebno skrb sprejemanju novih članov v Zvezo komunistov, kjer so se usmerili predvsem na mlajše delavce, se pravi tiste, za katere so prejeli priporočila od mladinske organizacije.

ČETVRTI JUL — 3. 5. 1977

● Monopol bank nad gospodarstvom

V bančnem poslovanju in organizaciji so do sedaj v pogledu procesa ustavne transformacije dosegli nekaj začetnih rezultatov, ki so predvsem formalno-pravnega značaja glede na vsklajevanje bančnega poslovanja z Ustavom. Pod novimi fasadami pa še žive stari odnosi, predvsem se prikrivajo centri ekonomske moči, ki so v veliki meri odtušeni od združenega dela, so zaključili na seji komisije IK predsedstva CK ZKJ za tekoča družbeno-ekonomska gibanja in ekonomske politike. V bankah se še vedno koncentriira velika količina kapitala, banke pa se tako monopolsko obnašajo do združenega dela. V preteklem letu je gospodarstvo plačalo banki 22,3 milijarde dinarjev obresti. Tako se odvisnost gospodarstva od banke vedno bolj veča, namesto da bi bilo obratno. Na seji so zato sklenili, da se konec meseca sestanejo komunisti te panoge, da se dogovore, kaj storiti, da bi novi družbeno-ekonomski odnosi lahko končno začeli.

VJESNIK — 7. 5. 1977

● Zavreti bohotenje

Čeprav v zadnjem času veliko govorimo o nevarnosti razraščanja administracije, kar ni v skladu z našim sistemom samoupravnega socializma, tega neprijetnega pojava še nismo uspeli odločneje zavreti. Na to je nedolgo tega tudi zelo jasno opozoril republiški družbeni pravobranilec samoupravljanja v svojem poročilu. Tako ugotavljamo, da se administracija v združenem delu, posebej pa v službah samoupravnih interesnih in družbenopolitičnih skupnostih vse bolj razrašča. In ne le to. Ponekod so že začeli biti pravi plat zvona zaradi »bega« (neredko najboljših) delavcev v administrativne službe. Kot je znano, imajo le malokje v administraciji nagajevanje po delu, ker v nekaterih primerih celo samoupravni sporazumi tem delavcem, ne glede na delovni prispevek, odredajo višino osebnih dohodkov glede na kvalifikacijo. Pojav bohotenja administracije dobiva že presenetljive razsežnosti in so potrebni resni politični ukrepi. Če ne bodo ti dovolj uspešni, bodo morali poseči celo po administrativnih ukrepih.

KOMUNIST — 9. 5. 1977

● Gospodarska rast odvisna od rasti celotnega družbenega dela

V poročilu predsedstva SR Slovenije o temeljnih vprašanjih družbenega življenja in razvoja republike, je bilo med drugim opozorjeno tudi na pereča vprašanja akumulativne sposobnosti gospodarstva in celotne reprodukcijske sposobnosti združenega dela. Tudi Sergej Kraigher se je v svojem govoru posebej ozrl na ta vprašanja. Med drugim je poudaril, da se v družbeni praksi prepočasno osvobajamo starih pristopov, ko govorimo o reprodukcijski sposobnosti združenega dela. Pri tem namreč še vedno mislimo zgolj na reprodukcijsko sposobnost materialne proizvodnje, ne pa na vse dejavnike družbene reprodukcije, vključno s splošno in skupno porabo. Na takih izhodiščih se zmeraj deluje tudi sistem spremljanja in prikazovanja gibanj v ustvarjanju in delitvi dohodka. Očitno pa ne daje celovite slike medsebojne povezanosti in soodvisnosti organizacij združenega dela v družbeni reprodukciji in v družbi kot celoti.

GOSPODARSKI VESTNIK — 6. 5. 1977

● Rekli so

JANEŽ BARBORIČ, predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije v razgovoru za »Večer«: O nekaterih organizacijskih spremembah:

»Gre predvsem za spremenjene metode našega delovanja, ki se ne more ustaviti samo na republiški ravni, temveč se mora

Janež Barborič

preusmeriti v občine in predvsem v osnovne organizacije. Ne moremo se namreč sprijazniti z ugotovitvijo, da je še vedno preveč takih osnovnih organizacij sindikata, kjer je vsa dejavnost omejena samo na izvedbo letne konference.

O odnosu (profesionalnih) sindikalnih funkcionarjev do poslovalnih organov, do direktorjev, ki se sedaj v glavnem giblje med opozicijo in opredelnostjo:

»Če bi bilo v tem vrstnem redu, bi bilo kar v redu. Na žalost pa je obratno: vodstvo sindikalne organizacije je po navadi zblížano s poslovalnimi strukturami in odločeno delavcem. Morda so navznoter še različnih mnenj, ko pa se je treba odpreti navzven, so vsi skupaj proti vsem zunanjim vplivom. Sicer pa je sindikat odgovoren za izvolitev poslovalnih organov, njihovo delo mora nenehno nadzorovati in ocenjevati ter po potrebi zahtevati kadrovske spremembe.

DELO — 7. 5. 1977

TITO — 8 graditelj miru in neuvrščenosti

„Bolje je
stoje umreti,
kot pa kleče
živeti“
TITO

V politično vojaških in obveščevalnih štabih naših sovražnikov delajo seveda račune in proračune o naši prihodnosti. Nas, občane SFRJ, naša bodočnost prav nič ne skrbi, kajti VSA JUGOSLAVIJA JE TITOVA OSEBNOST, nerazdvojno prežeta z njegovo legendarno zgodovinsko borbo za humano družbo in posameznika, s Titovo prelestno človeško in

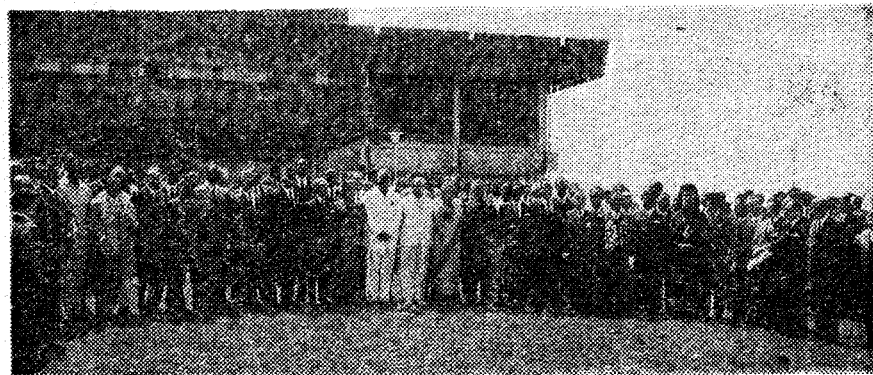
narodni svet, ki čvrsto in zanesljivo izpodjeda blokovstvo ter njegove doktrine po zaslužnjenju in podrejanju držav ali narodov. Zato se ne bojimo atomskih zastraševanj in oklopnih armad, zato ne bomo klonili pred nobeno tujo silo, kajti naš veliki učitelj in vojskovodja socialistične revolucije nas uči, da je bolje stoje umreti, kot pa kleče živeti! Jugoslovanski narodi so skozi vso težko zgodovino znali umirati za svojo osvoboditev, zato da so postali SVOBODNI!

Trikratnemu heroju SFRJ, predsedniku ZKJ in SFRJ ter vrhovnemu poveljniku oboroženih sil želimo trdno zdravje in pošiljamo najtoplejše čestitke za visoke jubileje.

Konec

Piše: ADOLF PUŠNIK

duhovno toplino, tolikokrat izpričano in doživeto med NOB ter po njej in z veličino celovitosti predsednikove osebnosti. Vse to je jekleno zagotovilo za granitno neomajnost Titove poti v socializem in neuvrščeni med-

Udeleženci tretje konference neuvrščenih dežel v Lusaki

Proslava na Javorovici

JAVOROVICA NA GORJANCIH, 8. maja — V Javorovici na Gorjancih, pri spominskem obeležju 146 borcem 4. bataljona Cankarjeve brigade, je bila v nedeljo dopoldne spominska svečanost, kjer je več tisoč občanov počastilo spomin na padle partizane, ki so izkpravili na pragu svobode. Ko je zbrane pozdravil predsednik ZB NOV Sentjerne, Dodo Majzelj, je spregovoril tovariš Bogdan Osolnik. Kulturni program so pripravili kulturni delavci iz Sentjerne.

Bogdan Osolnik je dejal: »Potrebovali bi večje pero takega človeka, kot je bil pisatelj Janez Trdina, da bi svojim bajkam in povestim o Gorjancih dodal resnične zgodbe o trpljenju in boju ljudi na obeh pobočjih Gorjancev in v dolini Krke, da bi zapisal pričevanja o junaštvu Gorjanskega bataljona, o bojih brigad in divizij, o ofenzivah in hajkah, o zmagah in porazih, o trpljenju in žrtvah prebivalstva, ki je delilo usodo partizanov, pa tudi o pojavih izdajstva. Čeprav je vse to težko opisati in pri-

kazati, tako kot zasluži, bo pričevanje o tem velikem dogodku, 16. marca 1944, ostalo ne le v zgodovinskih zapisih in knjigah, ampak tudi globoko v zavesti ljudi, v izročilu, ki se prenaša od človeka do človeka in iz roda v rod. Zato je naša naloga, da to izročilo ohranimo v vsej njegovi resničnosti in popolnosti. Zgodovini našega boja ni treba nič dodajati, da bi bila lepša in večja, saj je čas potrdil odlični pomen naše revolucije, čeprav smo v njej doživljali ne le zmage, ampak tudi častne poraze in udarce. Tak primer je še posebno viden na Javorovici, kjer je zapisan tragični konec 4. bataljona Cankarjeve brigade.

Ob koncu je Bogdan Osolnik povdnil naslednje: »Mi ne želimo prenašati sovraštva na mlade generacije. Vsakomur, kdor pošeno dela, so v naši domovini dane enake možnosti in pravice, ne moremo pa dovoliti, da bi kdo sejal novo izdajstvo, in razdor ter izpodkopaval temelje naše neodvisne in socialistične ureditve.«

S. DOKL

Podpredsednik Bogdan Osolnik govori pred spominskim obeležjem na Javorovici

NAS
TOVARIŠI

• TV-15 • izhaja vsak teden — izdaja ga Založba borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

• Uprava in naročniški oddelček • TV-15 •, Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61000 Ljubljana; tekoči račun 50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

• Telefon, uprava, 320.486

• Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERSEK

• Novinarji: NEVA MUZIC, MILENA STRAJNAR, TONE URBAS, MILAN VOGEL

• Tehnični urednik: SINE KOVIČ

• Tajnica uredništva: MARA OKORN

• Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo •TV-15•, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za •TV-15• ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišejl CGP Delo Ljubljana, fitova 35